

PROGRAM ROZVOJA OBCE TURECKÁ

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE NA ROKY 2016 – 2022

Turecká

Zadávatel': obec Turecká

Spolupráca: obecný úrad, občania, zástupcovia miestnych iniciatív a iní

Dokument vznikol za podpory:

obce Turecká

a podpory

Občianskeho združenia **KRTKo**

Za množstvo užitočných a vzácných informácií, aktívnu spoluprácu pri analýzach, hodnotení súčasného stavu ako aj pri programovaní budúcnosti obce do roku 2021

d' a k u j e m e

starostovi, pracovníkom obecnému úradu, aktívnym podnikateľom, zástupcom občianskych iniciatív, spolkov, klubov, partnerom a všetkým zúčastneným obyvateľom, ktorí prejavili záujem a spolupracovali na tomto dokumente.

SCHVÁLENÉ Dňa:	Číslo uznesenia
Pečiatka a podpis	

Programovacie obdobie: 2016 – 2022

OBSAH

ANALYTICKÁ ČASŤ

1.	Úvod	3
1.1	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce	3
1.2	Ciele a procesy programovania	4
1.3	Štruktúra programu	6
1.4	Úvodná charakteristika riešeného územia	7
1.5	Širšie územné väzby	8
2.	Analýza geografického a environmentálneho potenciálu	9
2.1	Prírodné pomery	9
2.1.1	Geologické pomery	9
2.1.2	Geomorfologické pomery	9
2.1.3	Klimatické pomery	10
2.1.4	Hydrologické pomery	11
2.1.5	Pôdne pomery	11
2.1.6	Rastlinstvo a živočíšstvo	11
2.1.7	Chránené územia	12
2.1.8	Životné prostredie	16
2.2	Súčasná krajinná štruktúra	17
2.	Analýza hospodárskych, sociálnych a kultúrnych zdrojov	19
2.3	Urbanistická štruktúra sídla	19
2.4	Kultúrno – historický potenciál	20
2.5	Demografická situácia	21
2.6	Technická infraštruktúra	25
2.7	Sociálna infraštruktúra – občianska vybavenosť a bývanie	27
2.8	Hospodárska základňa	30
2.9	Rekreácia a cestovný ruch	32
2.10	Trh práce	36
2.11	Ľudský potenciál	38
2.12	Rozvojové dokumenty (súladi s existujúcou dokumentáciou rozvoja)	39
2.13	Realizovaný rozvoj	50
2.14	Finančná analýza	51
3.	SWOT analýzy	53
3.1	Vnútorné SWOT analýzy	53
3.2	Vonkajšie SWOT analýzy	54
4.	Hodnotenie	55
4.1	Hlavné smery rozvoja obce (v širších súvislostiach)	55
5.	Problémová analýza (strom problémov)	56
	STRATEGICKÁ A PROGRAMOVÁ ČASŤ	57
1.	Strategický cieľ	58
2.	Špecifický cieľ č. 1, opatrenia a aktivity	59
3.	Špecifický cieľ č. 2, opatrenia a aktivity	66
4.	Špecifický cieľ č. 3, opatrenia a aktivity	70
2.	Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie programu	76
2.1	Riadiaci orgán Programu rozvoja - PHSR	76
2.2	Hlavné zásady administratívy Programu rozvoja - PHSR	77
3.	Finančné zabezpečenie	78
4.	Monitoring	79
4.1	Systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu – príloha č. 3	79
4.2	Monitorovací orgán Programu rozvoja - PHSR	79
5.	Časový harmonogram realizácie programu	80
5.1	Krátkodobé plánovanie do roku 2019	80
5.2	Plán investičných a neinvestičných zámerov obce na roky 2016-2019 – príloha č. 2	80
	INFORMOVANOSŤ A PUBLICITA	81
	Prílohy k dokumentu	82
	Použité materiály pre spracovanie programového dokumentu	82

ANALYTICKÁ ČASŤ

1. Úvod

1.1 Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce (ďalej len Program rozvoja) je rozvojový dokument, ktorý sa spracováva na regionálnej aj miestnej úrovni v súlade so **zákonom č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja a zákona č. 309/2014 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja**. Program rozvoja obce je vypracovaný podľa metodiky spracovanej v rámci Programu obnovy dediny „Programovanie trvalo udržateľného rozvoja vidieckych mikroregiónov“ ako spracovať strategický dokument programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja združenia vidieckych obcí (autor: Ing. arch. Iveta Kavčáková a kol. - aktualizácia 2014).

Vypracovaním Programu rozvoja obce sa dosiahne zavedenie procesu strategického plánovania do života obce a zlepšenie zručností a schopností rozvojových aktivít, zvýši sa jej konkurencieschopnosť pri uchádzaní sa o podporu zo štrukturálnych fondov EÚ, obzvlášť v rámci operačných programov zameraných na budovanie miestnej infraštruktúry.

Program sa spracováva s vnútornými aj vonkajšími rozvojovými aktérmi, ktorí sa môžu rovnocenne zapojiť do programovacieho procesu a priamo počas tvorby dokumentu definujú problémy a predpoklady rozvoja tak, že výsledkom je spoločná dohoda a spokojnosť. Výsledkom tohto má byť kvalitný a uskutočniteľný dokument, ktorý má za sebou mobilizáciu vnútorných zdrojov, hmotných, finančných ale hlavne ľudských, ktoré sú nevyhnutnou súčasťou implementácie rozvojovej stratégie Programu.

Zákon č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov
Zákon č. 309/2014 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja §8 cit.

Citácia : §8 Program rozvoja obce

(1) Program rozvoja obce je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe rozvoja vyššieho územného celku, na území ktorého sa obec nachádza, a je vypracovaný podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie obce.⁶⁾

(2) Vypracovanie programu rozvoja obce zabezpečuje obec pri uplatnení partnerstva.

(3) Program rozvoja obce vytvorený v rámci partnerstva pozostáva z

a) analytickej časti, ktorá obsahuje komplexné hodnotenie a analýzu východiskovej situácie obce, odhad jej budúceho vývoja, možné riziká a ohrozenia vo väzbe na existujúce stratégie a koncepcie a využívanie vnútorného potenciálu územia, jeho limitov a rozvoja, definovanie podmienok udržateľného rozvoja obce,

b) strategickej časti, ktorá obsahuje stratégiu rozvoja obce pri zohľadnení jej vnútorných špecifik a určí hlavné smery, priority a ciele rozvoja obce rešpektovaním princípov regionálnej politiky s cieľom dosiahnutia vyváženého udržateľného rozvoja územia,

c) programovej časti, ktorá obsahuje najmä zoznam opatrení a aktivít na zabezpečenie realizácie programu rozvoja obce,

d) realizačnej časti, ktorá je zameraná na popis postupov inštitucionálneho zabezpečenia formou partnerstva a organizačné zabezpečenie realizácie programu rozvoja obce, systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja obce s ustanovením merateľných ukazovateľov, vecný a časový harmonogram realizácie programu rozvoja obce formou akčných plánov, a

e) finančnej časti, ktorá obsahuje finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnej a organizačnej stránky realizácie programu rozvoja obce.

(4) Aktualizácia programu rozvoja obce sa vypracúva podľa potreby.

(5) Program rozvoja obce a jeho aktualizáciu schvaľuje obecné zastupiteľstvo.

(6) Schválenie programu rozvoja obce a príslušnej územnoplánovacej dokumentácie, ak jej spracovanie vyžaduje osobitný predpis,⁸⁾ je podmienkou na predloženie žiadosti obce o poskytnutie dotácie zo štátneho rozpočtu a z doplnkových zdrojov podľa § 4 ods. 2.

6) § 13 zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov

8) Zákon č. 50/1976 Zb. v znení neskorších predpisov.

Pri programovaní hrá dôležitú rolu práve rozdiel medzi obcou s cca 100 obyvateľmi a menej a obcou s 2000 a viac obyvateľmi. Programovanie touto metódou zohľadňuje skutočnosť, že ide o obec s počtom 147 obyvateľov (ŠÚSR 31.12.2014), ktorá nevyniká výrazným hospodárskym ani

sociálnym rozvojom. Nie je možné programovať rozvoj takejto vidieckej obce rovnako ako na úrovni miest a väčších obcí. Sociálnymi a ekonomickými partnermi sú priamo obyvatelia obce výnimočne tí, ktorí na území obce podnikajú resp. tí, ktorých inštitúcie sa na území nachádzajú.

V prípade obce Turecká ide o tzv. „koncovú“ obec s priaznivým dopravným prístupom vo vzťahu k lokalizácii významnejších ekonomických resp. sociálnych aktivít. Turecká má prioritne charakter obytnej obce. Program je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele priority ustanovené v programe rozvoja vyššieho územného celku, na území ktorého sa obec nachádza a je vypracovaný podľa záväznej časti územnoplánovacej dokumentácie obce. Vypracovanie programu rozvoja obce zabezpečuje obec pri uplatnení partnerstva. Program pozostáva z analyticko-strategickej časti a programovej časti.

Program sa spracováva v súlade s územnoplánovacou dokumentáciou a existujúcimi rozvojovými dokumentmi v zmysle platnej legislatívy. Ako východiská pre definovanie jednotlivých častí Programu boli aj:

1. **Metodika na vypracovanie programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja OBCE/OBCÍ/VÚC** (v zmysle novely zákona o podpore regionálneho rozvoja schválenej vládou SR 18. júna 2014)-**pracovná verzia (MDVaRR SR) – ako orientačný podklad**
2. **Koncepcia územného rozvoja Slovenska**
3. **Územný plán VÚC Banskobystrického kraja**
4. **PHSR Banskobystrického kraja 2015-2023**
5. **Regionálny územný systém ekologickej stability okresu Banská Bystrica**
6. **Vlastivedný slovník obcí na Slovensku**
7. **Fotodokumentácia má výlučne dokumentačný charakter a je prevzatá z dostupných zdrojov (web stránky a z obce)**

1.2 Ciele a procesy programovania

Obec Turecká pristúpila k riešeniu Programu rozvoja obce z dôvodu stanovenia hlavných rozvojových cieľov do budúceho obdobia do roku 2022. Programovacie obdobie rešpektuje programovacie obdobie Národnej stratégie rozvoja SR vo väzbe na programovacie obdobie EÚ. Cieľom práce na programovaní stratégie rozvoja obce je stanovenie cieľového stavu v roku 2022 a programovanie krokov teda parciálnych cieľov, opatrení a aktivít na dosiahnutie tohto cieľa.

Programovanie prebiehalo na dvoch úrovniach.

1. **Zvnútra** – Plánovanie s verejnosťou v obci
Programovanie s Akčnou plánovacou skupinou
(zástupcovia partnerských a záujmových skupín a podnikateľskou sférou v obci)
2. **Zvonku** - Pohľad a hodnotenie odborníka na riešené územie
(na krajinu, ekológiu, architektúru, dopravu, a iné) z hľadiska existujúcich a potenciálnych zdrojov
(prírodné, fyzické, duchovné, ľudské, ekonomické a iné)
3. **Dohoda** - Výsledkom programovacieho procesu je dohoda záujmových strán na spoločnej vízii a stratégii rozvoja.

Plánovanie s verejnosťou

Príležitosť vstupu do programovacieho procesu dostali všetci obyvatelia obce vrátane užívateľov územia obce, ktorí boli obcou vyzvaní zúčastniť sa procesu programovania. Účasť bola dobrovoľná a proces transparentný.

Informácia o príprave prác na Programe rozvoja bola zverejnená v hlásení v rozhlase zo dňa 16.9.2015 na web stránke obce www.turecka.sk a na verejnej tabuli dňa 16.9. 2015. V rámci získavania verejnej mienky boli verejnosti poskytnuté 2 možnosti participácie na programovaní: 1. Aktívne -zúčastniť sa na programovaní a osobne prispieť k tvorbe stratégie rozvoja obce alebo Pasívne – prostredníctvom ankety, ktorá bola rozoslaná dňa 16.6. 2015 do domácností v obci Turecká. Uzávierka odosielania ankety bola do 30.7.2015. Účasť verejnosti bola umožnená aj priebežne počas procesu možnosťou doručenia podnetov, návrhov a riešení na uvedený kontakt. Miestni podnikatelia mali príležitosť reagovať prostredníctvom dotazníka, ktorý im bol zaslaný. Návratnosť možno vyhodnotiť ako neuspokojivú, keďže z celkového počtu obyvateľov sa v ankete vyjadrilo len 6 obyvateľov a dotazník, čo predstavuje len necelé 4 % návratnosť.

Anketa pre občanov obsahovala 15 otázok a priestor na námety na zlepšenie života v obci. **Vyhodnotenie ankety:** Celkom vyplnilo anketu 8 obyvateľov a napriek malému množstvu odpovedí boli v rôznorodej štruktúre rodovej, vekovej aj vzdelanostnej. Výsledkom prieskumu na základe veľmi malej

vzorky obyvateľov bolo konštatovanie potreby ako: dobudovanie základných služieb obyvateľstvu ako sú predajňa potravín a rozličného tovaru a sociálne zabezpečenie starším aj dobudovanie podmienok pre šport a relax a parkovanie v zime. Ďalej to boli potreby ako bývanie t.j. zlepšenie podmienok pre rozvoj bývania v nových lokalitách, práca s ľuďmi, hlavne s deťmi a mládežou a zlepšenie medziľudských vzťahov. Pozornosť bola smerovaná aj na prácu s ľuďmi v podobe zlepšenia rozvoja podnikania a zručností obyvateľov v rozvoji obce. Nakoniec prieskum preukázal potrebu zlepšenia životného prostredia, kvality krajiny a skrášlenia obce aj pre možný návrat k aktívnemu turizmu. Z podnikateľského sektora na dotazník nereagoval nikto.

Na 1. stretnutí dňa 16.9.2015 občania a miestni aktéri prišli a hovorili o tom, čo je v obci slabou stránkou a čo navrhujú zmeniť, zrušiť a riešiť ale aj o tom, čo je silnou stránkou a čo navrhujú ponechať, obnoviť a rozvíjať. Súčasne sa zaoberali zamyslením sa nad tým, v čom vidia nové možnosti rozvoja a v čom možné riziká. Takejto analýze problémov hovoríme aj **SWOT analýza** s verejnosťou. Stretnutie začalo želaniami občanov na otázku: „Aká by mala byť naša obec o 10-15 rokov?“. Želanie sa stalo dlhodobou víziou aj pre roky 2016 - 2022. Cieľom stretnutia boli diskusie o možnostiach a predpokladoch rozvoja obce a toho, čo obyvateľ, užívateľ resp. návštevník od rozvoja očakáva.

Na 2. stretnutí dňa 21.10.2015 občania a miestni aktéri programovali rozvoj obce do roku 2022. **Výsledkom práce s rozvojovými aktérmi a vyhodnotenia anketového prieskumu verejnej mienky boli priority rozvoja** obce Turecká podľa rozvoja oblastí ako: ľudia, bývanie, malé a stredné podnikanie, technická vybavenosť, sociálna starostlivosť, ŽP a iné.

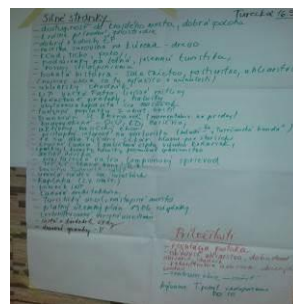
Programovanie s Akčnou plánovacou skupinou

Z programovania sa na základe dobrovoľnosti a ochoty spolupracovať vytvorí skupina tzv. **aktívna verejnosť**, ktorá v obci definuje **víziu, SWOT analýzu** územia, jeho potenciál a predpoklady rozvoja, **plánuje a hodnotí priority rozvoja**.

Akčnú skupinu tvoria aktívni občania, predstavitelia obce, záujmových skupín, podnikateľov, štátnej správy a odborníkov, ktorých záujmy tvoria základ pre budúci rozvoj.

Súbežne s prácou s verejnosťou odborníci spracovali **Audit územia a zdrojov**, ktorý je zas akýmsi „**pohľadom zvonku**“. Ten hodnotí územie a existujúce zdroje (okrem územia sú to ľudia, príroda, stavby, história, a pod.) , porovnáva s vonkajším prostredím a zohľadňuje vyššie vstupy a požiadavky na územie obce.

Akčná skupina porovnáva obidva pohľady, výsledkom čoho má byť jasná a presvedčivá **spoločná rozvojová stratégia**, teda odpoveď na otázku „**Čo chceme v rozvoji obce dosiahnuť a akým spôsobom**“ za obdobie 7 rokov a čo povedie všetkých k oživeniu a posilneniu a čo zaručí trvalo udržateľný rozvoj. Práca všetkých zainteresovaných má byť spoločnou dohodou na strategických krokoch smerovaných k spoločnému cieľu.

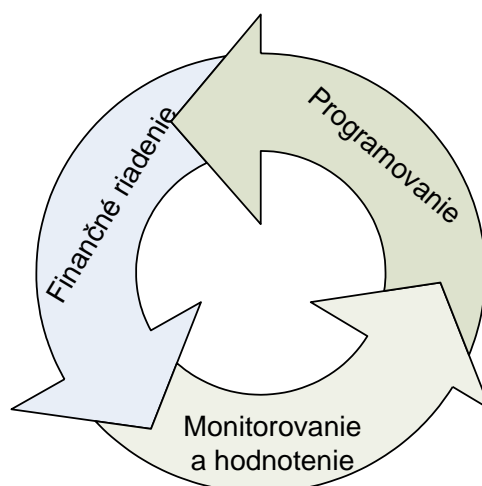

1.3 Štruktúra programu

Analytická časť		Popis a hodnotenie		
		SWOT analýza		
		Smery rozvoja		
		Ciele a priority		Strategická časť
		Stratégia soc. ekon. rozvoja		
		Programovanie		
		Finančné zabezpečenie		
Implementácia		Riadenie programu		
		Monitoring		
		Organizačné zabezpečenie		

Strategické plánovanie podpory regionálneho rozvoja pozostáva z týchto troch hlavných procesov:

- programovanie
- finančné zabezpečenie
- monitorovanie a hodnotenie

1.4 Úvodná charakteristika riešeného územia

Región: okres Banská Bystrica
 Nadmorská výška: 610 m n.m.
 Rozloha: 1 016 ha 10,16 km²
 Počet obyvateľov: 147 (k 31.12.2014)
 Hustota obyvateľstva: 14,47 obyvateľ(ov)/km²
 Prvá písomná zmienka: 1563
 Štatistická územná jednotka: 557269 PSČ: 976 02
 Adresa obecného úradu: Turecká č. 341, 976 02 Staré Hory
 Webové sídlo: <http://www.obecturecka.sk>

Obec Turecká sa nachádza na strednom Slovensku, v severnej časti okresu Banská Bystrica, ktorý je súčasťou Banskobystrického kraja.

Riešené územie tvorí katastrálne územie obce veľkosti 1 016 ha. Nachádza sa v Starohorskej doline na svahoch Veľkej Fatry. Prevažne zalesnený chotár tvoria najmä druhohorné dolomity a vápence, slieňa a slienité vápence.

Nenasýtené i nasýtené hnedé lesné pôdy, rendziny sú pokryté väčšinou zmiešaným lesom, v ktorom prevládajú bučiny. Na hôľnom pásme hrebeňa Krížnej je subalpínska a alpínska vegetácia.

Nadmorská výška obce v jej strede je 610 m, v jej chotári je 429 - 1574 m.

Počet obyvateľov je úradne zachytený od druhej polovice 19. storočia: 1828 počet obyvateľov 548, 1840 – 536, 1846 – 543, 1961 – 270, 1970 – 243. V súčasnosti má obec 147 obyvateľov.

Obec leží severozápadne 17 km od krajského mesta Banská Bystrica a od okresných miest je vzdialená 36 km severne od Zvolena a 43 km južne od Ružomberka. Prvá písomná zmienka o obci pochádza z roku 1563. Obec sa nachádza 3 km od hlavného cestného ťahu E77 Banská Bystrica - Ružomberok.

Základná charakteristika obce Turecká

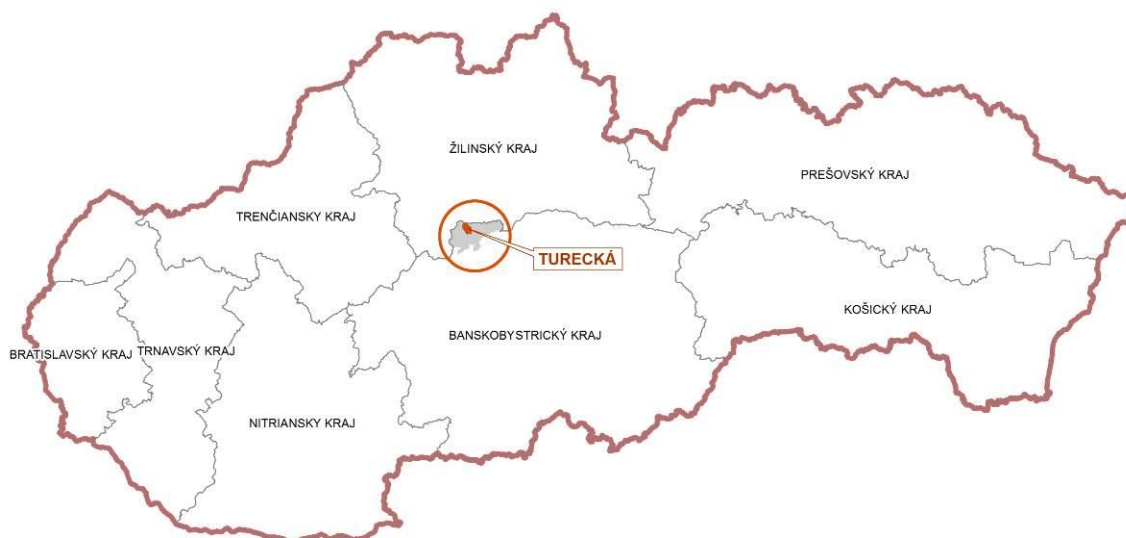
Tabuľka č. 1 a 2

Obec	id. číslo	okres	najnižšia nadmorská výška	najvyššia nadmorská výška
Turecká	00648183	Banská Bystrica	429	1574

Zdroj: ŠÚSR k 31.12.2013

Obec	Kód ZUJ	Rozloha katastra v km ²	Počet obyvateľov v r. 2014	Hustota obyvateľstva v katastri: obyv./ km ²	Výročie prvej písomnej zmienky o obci v r. 2016
Turecká	557269	10,16	147	14,47	453

Poloha obce v rámci Slovenska

1.5 Širšie územné väzby

Obec Turecká sa nachádza v severnej časti okresu Banská Bystrica, ktorý je súčasťou Banskobystrického kraja. Obcou prechádza cesta III. triedy 06950. V obci Staré Hory sa napája na cestu I. triedy číslo I/59 Banská Bystrica – Ružomberok, ktorá je súčasťou európskej cesty E77. Južne od riešeného územia, údolím Hrona vedie rýchlostná cesta R1, ktorá spája krajské mesto Banská Bystrica s mestami Zvolen, Žiar nad Hronom, Nitra, a Bratislava. Súbežne s R1 vedie železničná trať Nové Zámky – Zvolen, prepájajúca ŽSR s európskou železničnou sieťou. Zároveň je R1 možné spojenie okresu s letiskom Sliac.

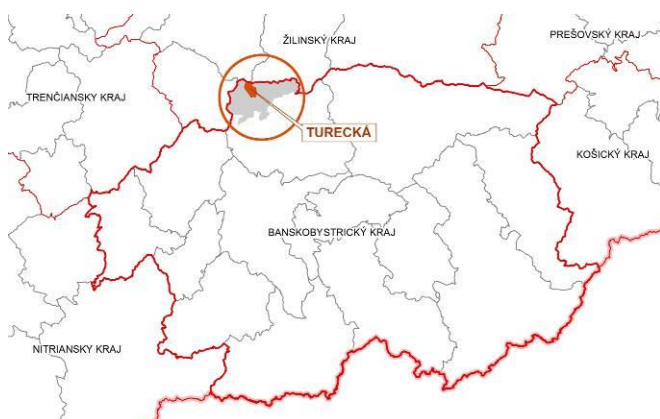
Krajské mesto Banská Bystrica je prirodzeným spádoviskom širšieho regiónu so sústredením pracovných príležitostí, s vyššou občianskou vybavenosťou a dopravným terminálom.

Chotár obce sa rozprestiera na svahoch Veľkej Fatry. Preteká ním potok Ramžiná. Od Tureckej na východ a juh leží obec Staré Hory, na západe hraničí s chotárom obce Dolný Harmanec a na severe s Liptovskými Revúcami a Blatnicou. Severná hranica je zároveň hranicou kraja aj okresu Banská Bystrica.

Z územného hľadiska chotár obce Turecká patrí do regiónu **Pohronia**

Obec patrí od roku 2004 do **mikroregiónu Starohorská dolina**, ktorý zahŕňa katastrálne územia ďalších 6 obcí v okrese Banská Bystrica (Dolný Harmanec, Donovaly, Harmanec, Motyčky, Špania Dolina a Staré Hory).

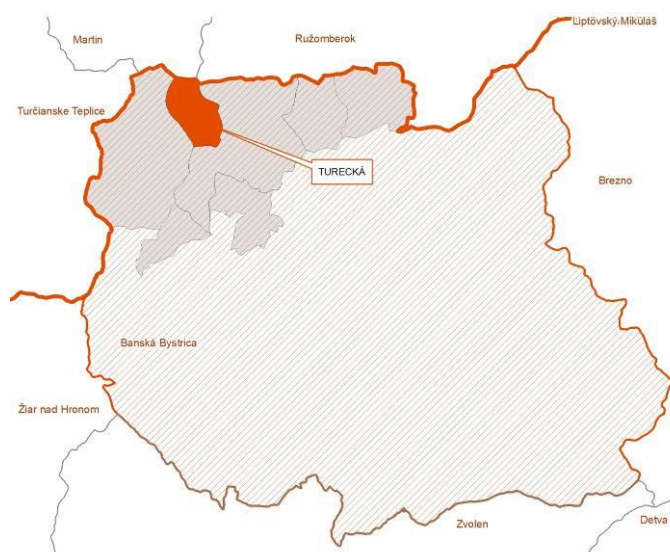
Poloha obce v rámci kraja

Poloha obce v rámci Mikroregiónu Starohorská dolina

Poloha obce v rámci okresu Banská Bystrica

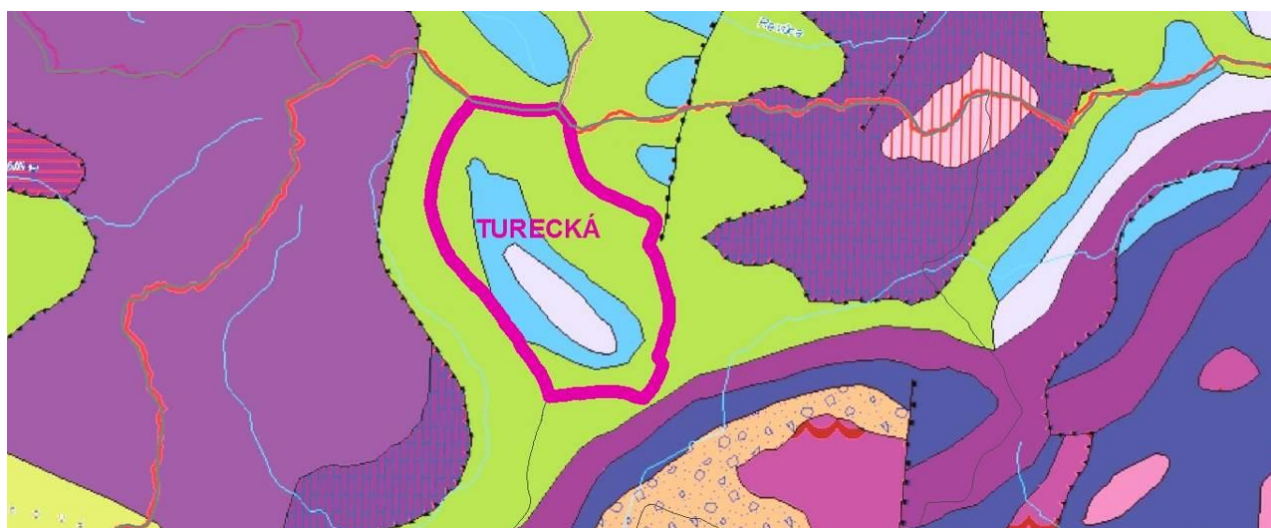
2. ANALÝZA GEOGRAFICKÉHO A ENVIRONMENTÁLNEHO POTENCIÁLU POPIS SÚČASNEJ SITUÁCIE

Prírodné pomery (v širších súvislostiach)

Turecká leží na južných svahoch Veľkej Fatry v Starohorskej doliny. Prevažne zalesnený chotár tvoria najmä druhohorné dolomity a vápence, slieňce a slieňité vápence. Jej pestré bralnaté svahy a široké rázsochy sa strmo zvažujú do úzkej Starohorskej doliny. Podobné tvary majú aj svahy Nízkych Tatier. Na vápence sa viaže krasový povrch s bralnatými rázsochami, súteskami a s jaskyňou v Dolnom Jelenci. V minulosti sa tu ťažila medená ruda, teraz pieskovec. Najhlbšou dolinou chotára preteká Starohorský potok s prítokmi, na ktorých sú dve hydrocentrály.

Geologické pomery

Starohorské vrchy majú zložitú a heterogénnu geologickú stavbu, ktorá podmieňuje metalogenetickú rôznorodosť územia. Špaňodolinské rudné pole nízkotatranského rudného rájónu reprezentuje fatroveporickú zónu. Začiatky baníctva v tomto území siahajú do obdobia osídľovania pri sťahovaní národov. Najprv sa ryžovalo Au, potom banským spôsobom ďalšie kovy. Ťažilo sa do konca 19. resp. do polovice 20. stor. (Špania dolina, Piesky), keď sa striedali obdobia rozkvetu a úpadku baníctva. Na starých haldách sa bežne nachádzajú chalkopyrit, tetraedrit, ankerit a zaujímavé sekundárne minerály medi - malachit, azurit, devilín, langit, zriedkavejšie antlerit, aurichalcit, brochantit, chalkofylit, chryzokol, tenorit a i.

Zdroj: Atlas krajiny SR, enviroportal SAŽP 2016

LEGENDA

	mezozoikum vnútorných Karpát	vrstevnaté ílovité vápence, slieňovce a brekcie; titón – apt
	mezozoikum vnútorných Karpát	piesčité a škvŕnité vápence, rádiolarity, hľuznaté vápence
	mezozoikum vnútorných Karpát	pestré ílovité bridlice, pieskovce a dolomity (súvrstvie karpatského keuperu); norik

Z hľadiska inžinierskogeologickej rajonizácie patrí územie do štyroch rajónov predkvartérnych sedimentov: rajóna ílovcovo-vápencových hornín, vápencovo-dolomitických hornín.

Geomorfologické pomery

Z hľadiska geomorfologického územia patrí územie do subprovincie Vnútrné Západné Karpaty, oblasti Fatransko - tatranskej, celku Starohorské vrchy a Veľká Fatra.

Nadmorská výška obce v jej strede je 610 m, v jej chotári je 429 - 1574 m (Krížna).

Tab. č. 3: Geomorfologické začlenenie

	Severná časť katastra	Južná časť katastra
Sústava	Alpsko-himalájska	Alpsko-himalájska
Podsústava	Karpaty	Karpaty
Provincia	Západné Karpaty	Západné Karpaty
Subprovincia	vnútorné Západné Karpaty	vnútorné Západné Karpaty
Oblasť	Fatransko - tatranská	Fatransko - tatranská
Celok	Veľká Fatra	Veľká Fatra
Podcelok	Hôľna Fatra	Bralná Fatra

Zdroj: Atlas krajiny SR, enviroportal SAŽP 2016

Tabuľka č. 4

Obec	Najnižšia nadmorská výška	Najvyššia nadmorská výška
Turecká	429 m. n. m.	1574 m. n. m.

Zdroj: obec 2016

Z geomorfologického hľadiska predstavuje väčšia časť katastra podhôrny reliéf, severná časť zasahuje do veľhorského reliéfu hôľneho, glaciálno-hôľneho až glaciálneho a južnú časť tvorí vysočinový reliéf. Z hľadiska morfológico-morfometrického členenia predstavuje reliéf severnej časti silne členitú veľhornatinu a južná časť katastra zasahuje do veľmi silne členitej nižšej hornatiny.

V širšom merítke:

Veľká Fatra patrí do kryštálicko-druho horného pásma Západných Karpát. Na geologickej stavbe sa podieľajú žuly a horniny druhohôr. Kryštálické jadro vystupuje na povrch len v severnej časti (Smrekovica a časť Ľubochnianskej doliny). Stavba druhohorných útvarov je veľmi zložitá. Podstatná časť patrí k obalovým sériám, cez ktoré boli zložitými horotvornými pohybmi alpínskeho vrásnenia presunuté série krížňanského a chočského príkrovu. V týchto útvaroch dominujú vápnité horniny (dolomity a vápence). V jednotlivých sériách sa uplatňujú i slie, slienité vápence, pestré bridlice, kremence a iné horniny.

Krajinársky najatraktívnejšie krasové javy vznikli zvetrávaním a eróziou na horninách chočského príkrovu. Na horninách krížňanského príkrovu (prevaha slieňovcov a slienitých vápencov) sa vyvinul mätko zaoblený reliéf. Tento nachádzame aj na žulách, ale bez výrazných skalných útvarov.

Reliéf Veľkej Fatry je značne členitý pri veľkom výškovom rozpätí sa radí medzi vysoké hornatiny. Hlavný hrebeň s rázsochami, v južnej časti mätko modelovaný, predstavuje hôľny veľhorský reliéf, zastúpený je i glaciálno-hôľny, vysočinový podhôrny, hornatinový i vrchovinový. Medzi najvýznamnejšie krasové doliny patria Gaderská, Blatnická, Necpalská, Žarnovická, Harmanecká a iné. Odlišný geomorfologický ráz majú Ľubochnianska, Kantorská, Revúcka a iné doliny, ktoré vznikli eróziou žulového, slienitého, bridlicového a kremencového podložia.

Starohorské vrchy sú jadrovým pohorím budovaným kryštalinikom a obalovou sekvenciou reprezentovanou sedimentárnymi komplexami mladšieho paleozoika a najmä mezozoika. Intenzívnu banícku činnosť z minulosti dokumentujú v Starhoroských vrchoch antropogénne formy reliéfu. Patria k nim najmä haldy v oblasti Španej Doliny a Starých Hôr a tiež v mikroreliéfe viditeľné stopy po jarkoch patriacich do systému banského špaňodolinského vodovodu.

Klimatické pomery

Katastrálne územie obce zasahuje do chladnej klimatickej oblasti. Prevažná časť katastra obce sa nachádza v okrsku mierne chladnej a veľmi vlhkej klímy, s počtom vykurovacích dní 280 – 320, letných dní v roku pod 50 a priemernou teplotou vzduchu v júli 12 - 16°C.

Priemerná ročná teplota vzduchu klesá v priemere o 0,4° až 0,5°C na každých 100 m, čím sa hodnoty pohybujú už okolo 6°C. V ročnom chode pripadajú najvyššie priemerné mesačné teploty na júl. Najnižšie priemerné mesačné teploty vzduchu pripadajú na január. Priemerný ročný úhrn zrážok sa pohybuje cca od 1000 – 1200 mm v južnejšej časti a 1200 – 1600 mm v severnejších najvyššie položených častiach riešeného územia.

Tab. č. 5: Klimatické pomery

	Charakteristika okrsku	Klimatické znaky
Turecká	mierne chladný, veľmi vlhký	júl 12 °C - 16 °C

Zdroj: Atlas krajiny SR, enviroportal SAŽP 2016

Hydrologické pomery

Prirodzenou osou sídelných štruktúr katastra je potok Ramžiná, ktorý v údolí obce Staré Hore tvorí prítok Starohorského potoka. Podľa hydrogeologického rajónovania ležia podzemné vody posudzovaného územia v regióne mezozoikum Veľkej Fatry a Nízkych Tatier medzi Ploskou a Donovalmi s prevažne krasovou a krasovo-puklinovou priepustnosťou.

Prietoknosť a hydrogeologická produktivita je mierna ($T = 1 \cdot 10^{-4} - 1 \cdot 10^{-3} \text{ m}^2 \cdot \text{s}^{-1}$), vo vyššie položených častiach je prietoknosť a hydrologická produktivita vysoká ($T = 1 \cdot 10^{-3} - 1 \cdot 10^{-2} \text{ m}^2 \cdot \text{s}^{-1}$).

Povrchové vody sú odvodnené potokom Ramžiná, ktorý je zároveň najvýznamnejším pravostranným prítokom Starohorského potoka. Celé riešené územie hydrologicky patrí do povodia Hrona - hydrologické poradie č. 4 -23. Pravá časť povodia Hrona je podstatne vyššia a veľmi strmá aj pravostranné prítoky Hrona sú veľmi krátke a strmé - niektoré dosahujú sklon až 50 ‰. Ročné úhrny zrážok v povodí Hrona dosahujú bodovo v extrémoch najvyššie hodnoty v hornej časti povodia cez 1600 mm a v dolnej časti Hrona klesajú až na 380 mm, v blízkom okolí sú 1235 mm (Starohorský potok). Odtok v celom povodí rieky Hron dosahuje hodnoty 50-900 mm, v blízkom okolí 766 mm (Starohorský potok).

Pôdne pomery

Pôdne typy korešpondujú v území najmä s geologickým substrátom, na ktorom sa vytvorili a na území sú zastúpené: **kambizeme a rendziny**.

Pôdne druhy závislé od minerálneho zloženia hornín a od pôdotvorných procesov sa klasifikujú na základe percentuálneho zastúpenia rozlične veľkých elementárnych častíc.

2.1.1. Rastlinstvo a živočíšstvo

Rastlinstvo

Geologický podklad, tvar reliéfu, pôdne a klimatické pomery sa spolu s ďalšími činiteľmi podieľali na vzniku rozmanitých stanovišť Veľkej Fatry. Na nich sa vyvinuli pozoruhodné spoločenstvá a druhy rastlín a živočíchov. Prírodný charakter si zachovali najmä lesné spoločenstvá. Približne 90 % územia Veľkej Fatry pokrývajú lesy. Mnohé z nich sú cenným dokladom vývoja lesných spoločenstiev karpatského typu s výskytom početných vzácných a ohrozených druhov. Najmä v extrémnejších polohách, kde neboli výrazne dotknuté lesohospodárskou činnosťou, si zachovávajú prirodzené zastúpenie lesných drevín a prirodzený spôsob obnovy cestou rozpadu pralesovitých formácií. Z lesov najväčšiu rozlohu zaberajú bukové lesy, ktoré miestami zasahujú až k súčasnej, v dôsledku intenzívneho pastierstva v minulosti značne zníženej, hornej hranici lesa. Na nej nachádzame aj prírodné smrečiny. Na vápencoch a dolomitoch pretrvali reliktné porasty borovice lesnej, menšie porasty dúbav, v najvyšších polohách alebo roklinách kosodrevina. Veľkú Fatru charakterizuje aj veľký koncentrovaný výskyt tisu, ktorý sa ako typická drevina dostal v štylizovanej podobe aj do znaku nového národného parku.

Živočíšstvo

Podľa zoogeografického členenia (Čepelák, 1980) patrí okolité územie do oblasti Západných Karpát, obvodu vnútorného a okrsku centrálného deliaceho sa na dva podokrsky (nízkotatranský a fatranský). Najbohatšiu triedu bezstavovcov predstavuje **hmyz**. Z **chrobákov** k vysokohorským druhom patria napr. hnojník (*Aphodius alpinus*) a viaceré zriedkavé a cenné druhy z čeľade bystruškovitých (*Carabidae*). Z **mäkkýšov** sa v území vyskytuje viacero karpatských endemitov viažúcich sa najmä na lesné ekosystémy. Z **obojživelníkov** patria k najohrozenejším karpatské endemity mlok vrchovský (*Triturus alpestris*) a mlok karpatský (*T. montandoni*), ďalej mlok bodkovaný (*T. vulgaris*), salamandra škvrnitá (*Salamandra salamandra*), kunka žltobruchá (*Bombina variegata*). Z **plazov** obýva vlhké lúky a brehy potokov jašterica živorodá (*Lacerta vivipara*), prehriate skalné a lesostepné stanovištia sú biotopom jašterice múrovej (*L. muralis*), zriedkavo sa vyskytuje i jašterica zelená (*L. viridis*). V území sú významné hniezdné teritória ohrozených druhov **vtákov**. K tým najohrozenejším patria z dravcov orol skalný (*Aquila chrysaetos*), orol kriľavý (*A. pomarina*), sokol sťahovavý (*Falco peregrinus*), včelár lesný (*Pernis apivorus*). Na území nachádza podmienky pre svoj život aj veľké množstvo **cicavcov**. Súvislé lesné komplexy Veľkej Fatry a Nízkych Tatier sú útočiskom pre naše veľké šelmy: rysa ostrovida (*Lynx lynx*), vlka dravého (*Canis lupus*), medveďa hnedého (*Ursus arctos*) i mačku divú (*Felis silvestris*).

2.1.2. Chránené územia v katastrálnom území obce a jej okolí

Chránené územia – územná ochrana

Z hľadiska územnej ochrany prírody vykonávanej v súlade so zákonom NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov, do katastra obce **zasahuje niekoľko chránených území**. V riešenom území ako aj blízkom okolí sa nachádzajú územia európskeho významu ako aj územia chránených vtáčích území v rámci siete Natura 2000.

Z hľadiska ochrany prírody predstavuje obce a jej okolie veľmi významné územie s množstvom chránených území, čo svedčí o zachovalosti a bohatosti miestnej prírody.

NÁRODNÁ SÚSTAVA CHRÁNENÝCH ÚZEMÍ

Veľkoplošné chránené územia v obci a okolí:

- **NP Veľká Fatra** – zasahuje do katastra obce
- **NP Nízke Tatry** – nezasahuje do katastra obce

Veľká Fatra ako jedno z najzachovalejších pohorí Slovenska bolo už v roku 1973 vyhlásené za chránenú krajinnú oblasť. Už od päťdesiatych rokov minulého storočia však na jej území boli zriaďované prírodné rezervácie, najmä v zachovalých lesných komplexoch a pralesoch. V súčasnosti je v národnom parku a jeho ochrannom pásme vyhlásených 35 maloplošných chránených území na lesných, mokradových, trávnych, či skalných biotopoch, stanovištiach vzácných a ohrozených rastlín a živočíchov, ale aj na ochranu zaujímavých a cenných morfológických javov a jaskýň.

V roku 2002 bol Nariadením vlády Slovenskej republiky č. 140 z 27. marca. 2002 a s účinnosťou od 1. apríla 2002 zriadený náš najmladší **Národný park Veľká Fatra** s výmerou samotného územia 40 371 ha a výmerou ochranného pásma 26 132 ha.

Po vstupe do Európskej únie bola Veľká Fatra zaradená do celoeurópskej sústavy chránených území NATURA 2000 ako Územie európskeho významu a Chránené vtáčie územie.

Podľa zákona NR SR 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov, je v národných parkoch ochrana prírody nadradená nad všetky ostatné činnosti a preto tu platí prísnejší 3. stupeň ochrany, ktorý reguluje a obmedzuje niektoré ľudské aktivity.

O národný park sa stará Štátna ochrana prírody - Správa Národného parku Veľká Fatra. Sídli vo Vrútkach. Jej pracovníci sa venujú výskumu, praktickej ochrane a environmentálnej výchove. Bližšie informácie nájdete v časti Správa NP.

Národný park Nízke Tatry (NAPANT) bol vyhlásený Nariadením vlády SSR č. 119/78 Zb., spočiatku zaberá plochu 811 km² a ochranné pásmo 1 240 km², spolu 2 051 km². Nariadením vlády SR č. 182/1997 Z.z. boli upravené a novelizované hranice národného parku a jeho ochranné pásmo. V súčasnosti má NAPANT rozlohu 728 km² a jeho ochranné pásmo 1 102 km², čím je to rozlohou najväčší národný park na Slovensku. Jeho najvyšším vrcholom je Ďumbier (2043 m n.m.).

Tabuľka č. 6: **Veľkoplošné chránené územia**

Názov CHÚ	Kategória	Rozloha (ha)	Rok vyhlásenia (novelizácie)
Veľká Fatra	NP	40 371 OP 26 133	(1974 ako CHKO) 2002
Nízke Tatry	NP	72 842 OP 110 162	1978, 1997

Zdroj: ŠOP SR, 2014

Maloplošné chránené územia:

Do katastra obce **nezasahujú** maloplošné chránené územia. Veľa maloplošných chránených území sa nachádza v okolí obce.

Tabuľka č. 7: **Maloplošné chránené územia prírody v obci a okolí**

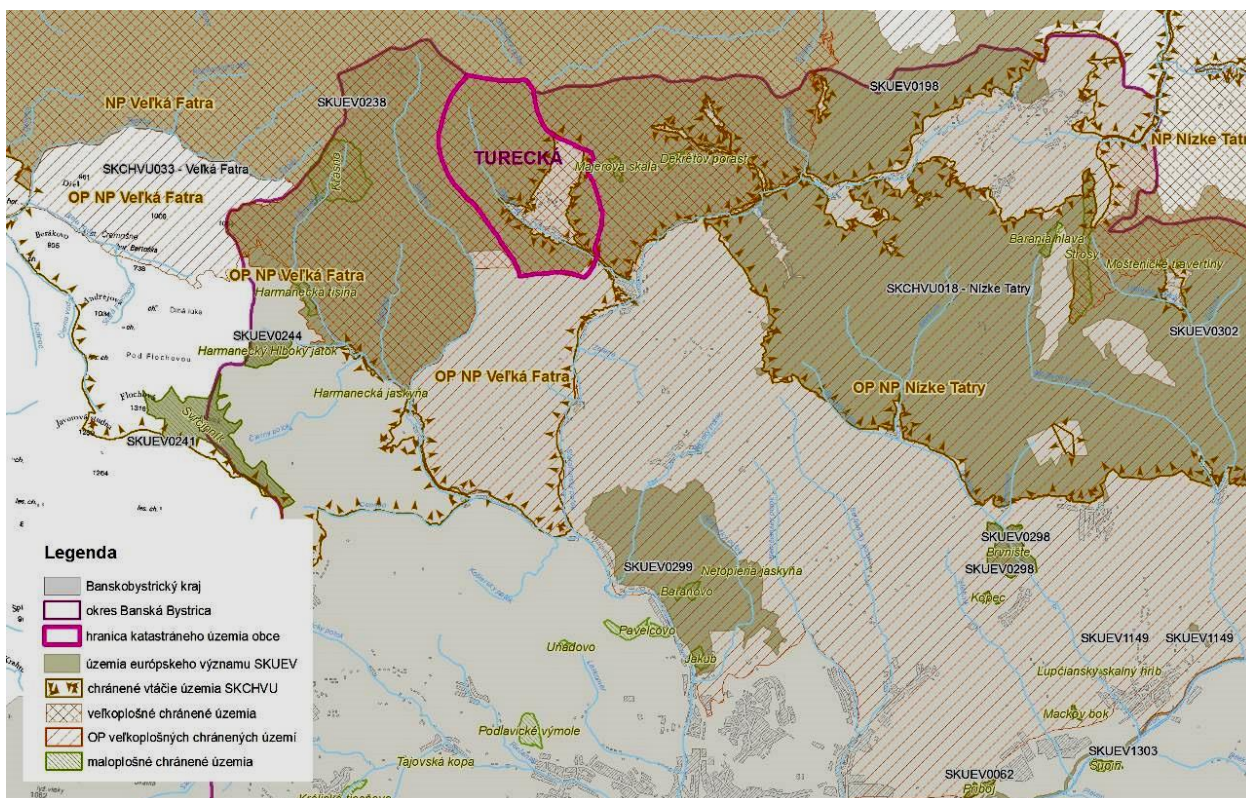
Názov CHÚ	Kategória	Rozloha (ha)	Rok vyhlásenia (novelizácie)	Stupeň ochrany prírody	Dôvod ochrany
Zasahujúce do katastra obce					
-	-	-	-	-	-
V okolí obce					
Harmanecká jaskyňa	NPR	0 OP 115,92	1972 (1996)	ochrana jaskyne (§ 24 zákona č. 543/2002 Z. z.)	Puklinový typ jaskyne v triasových vápencoch. Pôvodné pukliny sa rozovreli a zrútením rozšírili do rozsiahlych siení. Jaskyňa objavili v r. 1932 a sprístupnili v r. 1950. Jaskyňa meria 1500 m, z čoho je prístupných asi 720 m. http://uzemia.enviroportal.sk/main/detail/cislo/254
Dekrétovej porast	CHA	6,22	1999	4.	Územie predstavuje ukážku z mála ešte jestvujúcich porastov založených významným lesníckym priekopníkom 19. st. Jozefom Dekrétom - Matejov. Najcennejšie v tomto veku i štruktúrne rôznorodé porasty sú staré exempláre smrekovca, jedle, smreka a buka. http://uzemia.enviroportal.sk/main/detail/cislo/1070
Jelenecká jaskyňa	PP	0 OP 2,68	1994	ochrana jaskyne (§ 24 zákona č. 543/2002 Z. z.)	V ochrannom pásme prírodnej pamiatky sú predmetom ochrany citlivé jaskynné geosystémy. http://uzemia.enviroportal.sk/main/detail/cislo/1219
Majerova skala	PP	8,84	1992	5.	Ochrana výrazného skalného útvaru predstavujúceho trosku chočského príkrovu v tektonickom nadloží križňanskej série, s výskytom chránených a ohrozených druhov flóry a fauny. http://uzemia.enviroportal.sk/main/detail/cislo/785
Harmanecká tisina	NPR	20,04	1949 (1983)	5.	Ochrana a štúdium dynamiky vývoja zachovalého karpát. lesov v rôznych vývojových štádiách s ohľadom na výskyt terciérneho reliktu - tisa obyčajného, ako aj krasových foriem georeliéfu. Vedeckovýskumné, náučné a kultúrno-výchovné ciele. http://uzemia.enviroportal.sk/main/detail/cislo/255
Harmanecký Hlboký jatok	PR	50,33	1998	5.	Územie predstavuje jeden z najväčších výskytov tisa obyčajného v oblasti Harmanca. Príklad v minulosti rozsiahlejšieho zastúpenia tisu v harmaneckých lesoch. PR je mimoriadne vhodná pre vedecký výskum, náučné a kultúrno-výchovné ciele. http://uzemia.enviroportal.sk/main/detail/cislo/1046
Krásno	CHA	127,91	1996	4.	Zabezpečenie ochrany významného tokaniska a hniezdiska tetra urogallus (Tetrao urogallus) vo Veľkej Fatre. http://uzemia.enviroportal.sk/main/detail/cislo/1018
Svrčinník	NPR	222,49	2001	5.	Ochrana zachov. komplexu klimax. les. spoločenstiev Kremn. vrchov vo 4. až 7. veg. stupni s prir. drev. zložením a typickou prírod. štruktúrou, miestami až prales. charakteru, na kt. sú viazané mnohé chránené a ohrozené druhy fauny mont. stupňa Z. Karpát. http://uzemia.enviroportal.sk/main/detail/cislo/1110
Uňadovo	PR	3,58	1988	4.	PR je vyhlásená na ochranu bohatého výskytu tisu obyčajného (Taxus baccata L.) v porastoch prirodzeného lesa Starohorských vrchov. http://uzemia.enviroportal.sk/main/detail/cislo/461
Pavelcovo	PR	28,65	1998	4.	PR je vyhlásená z dôvodu zabezpečenia ochrany

					prírodných lesných poločenstiev s koncentrovaným výskytom tisu obyčajného (<i>Taxus baccata</i>). http://uzemia.enviroportal.sk/main/detail/cislo/1045
Baranovo	PR	15,83	1993	5.	CHÚ vyniká zachovalými pôvodnými lesnými spoločenstvami a vzácnymi biotopmi ohrozených a chránených živočíchov. Na severnej hranici svojho rozšírenia sa tu vyskytujú teplomilné mediteránne druhy. http://uzemia.enviroportal.sk/main/detail/cislo/826
Netopieria jaskyňa	PP	0	1994	ochrana jaskyne (§ 24 zákona č. 543/2002 Z. z.)	Jaskyňa je prístupná návštevníkom za účelom zotavenia a poznávania jej prírodných a historických hodnôt. http://uzemia.enviroportal.sk/main/detail/cislo/1146
Brvnište	CHA	74,77	2006	4.	Ochrana zachovalých biotopov európskeho významu s exklávnym výskytom chráneného druhu cyklámen fatranský (<i>Cyclamen fatrense</i>). http://uzemia.enviroportal.sk/main/detail/cislo/1137
Kopec	CHA	3,76	2008	4.	Ochrana zachovalých biotopov európskeho významu suchomilné travnobylinné a krovinné porasty na vápnom substráte, porasty borievky obyčajnej, pionierske porasty zväzu Alysso-Sedion albi na plytkých karbonátových a bázičkových substrátoch. http://uzemia.enviroportal.sk/main/detail/cislo/1153
Barania hlava	PR	13,41	2006	4.	Ochrana zachovalých biotopov európskeho významu aktívne vrchoviská a rašeliniskové smrekové lesy a ohrozených a zriedkavých druhov národného významu. http://uzemia.enviroportal.sk/main/detail/cislo/1135
Štrosy	PR	94,79	1999	5.	PR je vyhlásená z dôvodu zabezpečenia ochrany ojedinelého ostrovčekovitého výskytu kamenitých sutí v stredných polohách Slovenska ako významného ekosystému so špecifickými rastlinnými a živočíšnymi stanovišťami. Časť CHÚ leží v ochrannom pásme NAPANT. http://uzemia.enviroportal.sk/main/detail/cislo/1065
Moštenické travertíny	PP	1,71	1981	4.	Územie predstavuje význ.príklad najzach.časti mohutných travertín.terás,dokladujúcich vývoj prírody v štvrtohorách a význ.nálezisko chránených druhov rastlín (ľalia cibulkonosná, volské oko vrboľsté,kortúza Matthioloa a pod.) na JZ od NP Nízke Tatry. http://uzemia.enviroportal.sk/main/detail/cislo/364

Zdroj: ŠOP SR, 2014

PR – prírodná rezervácia
CHA – Chránený areál

NPR – Národná prírodná rezervácia
PP – Prírodná pamiatka

Zdroj: Úrad geodézie a kartografie, 2016
ŠOP SR, 2016

SÚVISLÁ EURÓPSKA SÚSTAVA CHRÁNENÝCH ÚZEMÍ NATURA 2000 (V ŠIRŠÍCH SÚVISLOSTIACH):

Do riešeného územia zasahujú územia NATURA 2000:

- **územie európskeho významu Veľká Fatra** (SKUEV0238), ktorého rozloha je 46349,42 ha. Zasahuje do katastrálnych území obcí Belá, Dolný Harmanec, Hubová, Kľačany, Liptovské Revúce, Ľubochňa, Nolčovo, Podhradie nad Váhom, Rakša, Ružomberok, Sklabinský Podzámok, Stankovany, Staré Hory, Turčianska Štiavnička, Turčianske Jaseno, Blatnica, Dulice, Folkušová, Liptovská Osada, Mošovce, Necpaly, **Turecká**

<http://www.sopsr.sk/natura/index1.php?p=4&sec=5&kod=SKUEV0238>

- **chránené vtáčie územie Veľká Fatra** (SKCHVU033), ktoré zasahuje do katastrálnych území obcí Donovaly, Dolný Harmanec, Motyčky, Staré Hory, **Turecká**, Špania Dolina, Harmanec, Kordíky

<http://www.sopsr.sk/natura/index1.php?p=4&sec=21&kod=SKCHVU033>

V okolí obce sa nachádza:

- **územie európskeho významu Zvolen** (SKUEV0198), ktorého rozloha je 2590,07 ha. Zasahuje do katastrálnych území obcí Donovaly, Liptovská Osada, Liptovské Revúce, Motyčky, Staré Hory

<http://www.sopsr.sk/natura/index1.php?p=4&sec=5&kod=SKUEV0198>

- **územie európskeho významu Ďumbierske Tatry** (SKUEV0302), ktorého rozloha je 44028,46 ha. Zasahuje do katastrálnych území obcí Baláže, Brusno, Donovaly, Hiadľ, Jasenie, Liptovské Kľačany, Lučatín, Medzibrod, Moštenica, Motyčky, Nemecká, Podkonice, Pohronský Bukovec, Priechod, Ráztoka, Staré Hory, Vyšná Boca, Brezno, Bystrá, Demänovská Dolina, Dolná Lehota, Dúbrava, Horná Lehota, Ilanovo, Jarabá, Lazisko, Liptovská Lúžna, Liptovská Osada, Liptovská Porúbka, Liptovský Ján, Nižná Boca, Partizánska Ľupča, Pavčina Lehota, Ploštín, Závažná Poruba

<http://www.sopsr.sk/natura/index1.php?p=4&sec=5&kod=SKUEV0302>

- **chránené vtáčie územie Nízke Tatry** (SKCHVU018)

<http://www.sopsr.sk/natura/index1.php?p=4&sec=21&kod=SKCHVU018>

- **územie európskeho významu Baranovo** (SKUEV0299), ktorého rozloha je 861,47 ha. Zasahuje do katastrálnych území obcí Kostiviarska, Nemce, Sásová, Špania Dolina, Uľanka
<http://www.sopsr.sk/natura/index1.php?p=4&sec=5&kod=SKUEV0299>
- **územie európskeho významu Harmanecký Hlboký jarok** (SKUEV0244), ktorého rozloha je 50,33 ha. Zasahuje do katastrálneho územia obce Dolný Harmanec
<http://www.sopsr.sk/natura/?p=4&sec=5&kod=SKUEV0244>
- **územie európskeho významu Svrčinník** (SKUEV0241), ktorého rozloha je 219,84 ha. Zasahuje do katastrálnych území obcí Čremošné, Dolný Harmanec, Horná Štubňa, Horný Turček, Kordíky
<http://www.sopsr.sk/natura/?p=4&sec=5&kod=SKUEV0241>

Územný systém ekologickej stability

V území sa nachádzajú územia Natura 2000, územia európskeho významu aj chránené vtáčie územia. Celá časť riešeného územia zasahuje do Národného parku Veľká Fatra.

ÚSES okresu Banská Bystrica je v súčasnom stave v etape schvaľovania. Podľa ÚPN VÚC BBSK z roku 1998, časť Krajinná štruktúra a územný systém ekologickej stability, kde je premietnutý tiež Generel nadregionálneho ÚSES SR, južnú časť a stred katastra tvorí priestor lesnej krajiny, zatiaľ čo severná časť má charakter prírodnej krajiny.

Na lokálnej úrovni nebol ÚSES projektovaný. Môžeme povedať, že potok Ramžiná má charakter biokoridoru miestneho významu. Všetky vymedzené plochy lesných porastov majú charakter miestneho biocentra, ostatné biotopy majú funkciu interakčných prvkov a genofondových plôch.

Životné prostredie

Ochrana ovzdušia

V samotnom sídle sa výroba výrazne znečisťujúca ovzdušie nenachádza. Zdrojom znečistenia sú bytové objekty vykurované pevnými palivami hlavne v zimnom období. Územie Banskobystrického kraja patrí z hľadiska čistoty ovzdušia k menej znečisteným oblastiam a nevyžaduje v tomto smere osobitnú ochranu.

Pôda

Pôdne typy korešpondujú v území najmä s geologickým substrátom, na ktorom sa vytvorili. Na území katastra prevládajú kambizeme a rendziny, stredne kamenitej až ílovito – hlinitej zrnitosti, so strednou priepustnosťou a retenčnou schopnosťou.

Poľnohospodárske pôdy

V zmysle platnej legislatívy je potrebné zabezpečiť ochranu najkvalitnejšej poľnohospodárskej pôdy v katastrálnom území podľa kódu bonitovaných pôdno-ekologických jednotiek a obmedzovať jej neadekvátnemu úbytku na nepoľnohospodárske účely.

Poľnohospodársku pôdu možno použiť na nepoľnohospodárske účely aj naďalej len na základe rozhodnutia príslušného pozemkového úradu o odňatí (ďalej len „rozhodnutie odňatí“).

Lesné pôdy

Na území prevládajú nenasýtené i nasýtené hnedé lesné pôdy.

Odpadové hospodárstvo

Obec má zabezpečený klasický zber komunálneho odpadu a zber separovaného odpadu. Vo svojom katastrálnom území nemá situovanú skládku odpadu a ani sa neuvažuje o jej zriadení. Obec má upravené nakladanie s komunálnym odpadom a drobnými stavebnými odpadmi, vznikajúcimi v obci cez VZN. V súčasnosti sa odpad separuje nasledovne:

- papier
- plasty
- sklo
- nebezpečný odpad

Odpadové hospodárstvo je prevádzkované k spokojnosti obyvateľov. Napriek tomu sa však objavia občasné „čierné“ skládky odpadu. Nie je však zrejmé, či ich pôvodcami sú obyvatelia z obce. Z hľadiska hodnotenia stavu životného prostredia je možné konštatovať, že jeho kvalita je postačujúca. Znečistenia pôdy, vody alebo ovzdušia nie sú zaznamenané.

V rekreačnej časti Salašky je odpadové hospodárstvo riešené jednorázovým umiestnením veľkoplošných kontajnerov vo vopred oznámenom termíne s paušálnymi poplatkami pre chatárov. Obvyklý spôsob je individuálny odvoz odpadu na dve zberné miesta umiestnené priamo v obci.

Stav životného prostredia z hľadiska čistoty a kvality krajinného prostredia je uspokojujúci. V obci nie sú registrované nelegálne skládky komunálneho odpadu. Ich vzniku bráni včasné nahlasovanie možného vzniku vlastníckymi nehnuteľnosťami aj samotnými turistami, čo umožňuje ich včasnú likvidáciu s minimálnymi nákladmi. O údržbu krajiny je záujem zo strany vlastníkov kosením a výsadbou hlavne po výruboch poškodených drevín. Obec využíva spôsob vyhlasovania času kosenia, čo mobilizuje vnútorný potenciál pre udržanie kvality krajiny.

Z hľadiska environmentálneho je stav neuspokojivý, pretože v obci chýba verejná kanalizácia ako aj čistenie odpadových vôd a prevažujúci spôsob vykurovania je na pevné palivo. Príčinou je často práve nepriaznivá ekonomická situácia.

2.2. Súčasná krajinná štruktúra (v širších súvislostiach)

Charakter územia a jeho poloha predurčujú spôsob využívania pôdneho fondu a možnosti celkového hospodárskeho využitia územia regiónu. Súčasný ráz krajiny je výsledkom storočia trvajúcej činnosti človeka spojenej predovšetkým s využívaním tunajšieho prírodného bohatstva. Celé územie je hornaté. Lesy pokrývajú takmer 54% územia a viažu sa na hornatinný až vysočinový reliéf Veľkej Fatry. S nadmorskou výškou sa menia aj lesné vegetačné stupne. Územie prináleží 6 vegetačným stupňom od dubovo-bukového až po kosodrevinový nad 1500 m v oblasti Krížnej. Bukové porasty boli v období rozvoja banskej ťažby a spracovania medených a strieborných rúd na mnohých miestach vyrúbané a nahradené borovicami a neskôr smrekovými porastami. Tým došlo v regióne k výraznej zmene drevinnej skladby v prospech smreka na úkor drevinového zloženia a štruktúry pôvodných prírodných lesov. Lesy sú v prevažnej miere vo vlastníctve štátu, malý podiel majú fyzické osoby. Poľnohospodársku pôdu v prevažnej miere tvoria trvalé trávne porasty.

Tabuľka č. 8: Členenie pôdneho fondu v území (2014)

Obec	Poľnohospodárska pôda/ha	Lesná pôda/ha	Vodné plochy/ha	Zastavané plochy/ha	Ostatné plochy/ha	Spolu/ha
Turecká	413	545,68	2,43	10,02	45,14	1 016
% vyjadrenie	40,65	53,71	0,24	0,99	4,44	100

Zdroj: ŠÚ SR 2014

Poľnohospodárstvo

Prevažnú väčšinu poľnohospodárskej pôdy tvorí trvalo trávnatý porast. Záhrady sa viažu prevažne na sídelné útvary a ich rozsah je daný hustotou a charakterom sídelných štruktúr. Vinice, chmeľnice a ovocné sady sa v tomto území nenachádzajú. Dané územie nepredstavuje vhodné podmienky pre takýto druh pozemkov.

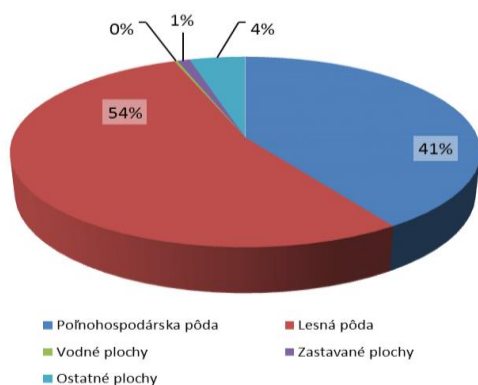
Poľnohospodárstvo bolo v minulosti zamerané predovšetkým na chov hovädzieho dobytku a oviec, čo vyplýva zo štruktúry poľnohospodárskej pôdy. V súčasnosti je chov len ťažko obnoviteľný. Obnovené domy už nedisponujú hospodárskymi budovami. Orná pôda je málo využívaná. Hospodárenie s pôdou sa zužuje len na kosenie trávnych porastov s využitím hmoty na kompost alebo na výkup. V minimálnej miere sa pestujú zemiaky pre vlastnú spotrebu. Potenciál územia je aj v pestovaní ovocných stromov, existujú tu užitkové záhrady.

Tabuľka č. 9: Štruktúra poľnohospodárskej pôdy

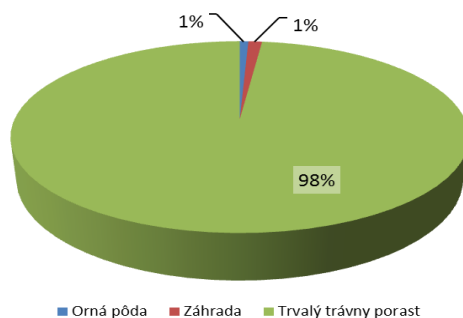
Názov KÚ	Orná pôda(ha)	Záhrada (ha)	Trvalý trávny porast (ha)	Sad (ha)	Poľnohospodárska pôda spolu (ha)
Turecká	3	4,76	405,24	0	413
% vyjadrenie	0,7	1,15	98,12	0	100

Zdroj: ŠÚ SR 2014

Členenie pôdneho fondu v území v %

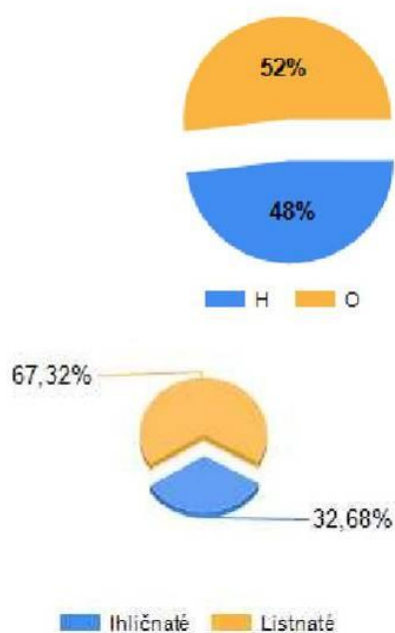
Štruktúra poľnohospodárskej pôdy v %

Funkčný význam lesov

V záujmovom území k.ú. Turecká dosahuje lesnatosť takmer 54 %. Lesy spadajú prevažne do kategórie ochranné až 52%, 48% tvoria lesy produkčné.

Súhrnné informácie - VÝMERA PODĽA KATEGÓRIE LESA

Územie: katastrálne územie
TURECKÁ

Kategória lesa	Výmera v ha
H	248,34
O	267,61
Spolu	515,95

Dreviny	Zásoba v m3
Ihličnaté	51 251
Listnaté	105 552
Spolu	156 803

Zdroj: NLC Zvolen, 2016

2. ANALÝZA HOSPODÁRSKÝCH, SOCIÁLNYCH A KULTÚRNYCH ZDROJOV

2.3. Urbanistický vývoj sídla (v širších súvislostiach)

Poloha a význam obce v rámci osídlenia:

Obec sa spojila z dvoch častí Dolnej a Hornej Tureckej.

Pre oblasť Starohorských vrchov je charakteristické **roztratené osídlenie**, ktoré súvisí s dobývaním rúd a vznikom typických osád. Obec bola pôvodne uhliarskou osadou, dodávala drevené uhlie hlavne pre bane v okolí blízkych Starých hôr. V súčasnosti je obec Turecká malé vidiecke sídlo, ktoré sa nachádza na úpätí svahov Veľkej Fatry, 3 km od hlavného dopravného koridoru cesty I. triedy I/59 Banská Bystrica - Ružomberok a v dostupnej vzdialenosti nadradenej technickej infraštruktúry. V rámci územnosprávneho členenia patrí do okresu Banská Bystrica. Krajské a zároveň okresné sídlo je vzdialené od obce 17 km a tvorí funkciu sídla s vyššou občianskou vybavenosťou a čiastočne aj funkciou centra zamestnanosti.

Pozitívnym faktorom v rozvoji obce je väzba riešeného územia na nadradené systémy technickej infraštruktúry. Katastrálnym územím susednej obce prechádza hlavný európsky cestný ťah E77, ktorý je spojnícou hlavných miest susedných štátov Varšavy (PR) a Budapešti (MR). V cestnej sieti SR je vedený ako cesta I. triedy číslo 59. Tento dopravný ťah v rámci celoštátnych dopravných väzieb je prioritný ťah sledujúci hlavné sídelné rozvojové osi Slovenska a ťažiská osídlenia medzinárodného významu. V úseku Sered' - Nitra – Banská Bystrica je v tomto ťahu vybudovaná rýchlostná cesta R1, ktorá bude ďalej prepájať Pohronie s Považím.

V doline Hrona, v súbehu s cestou I/65 vedie **železničná trať** Nové Zámky – Zvolen – Banská Bystrica. Najbližšia stanica je Banská Bystrica vzdialená 17 km.

Riešeným územím prechádza elektrické vedenie VVN 110 kV a katastrálnym územím susednej obce **Pohronský skupinový vodovod**.

Tabuľka č. 10: **Prehľad vývoja osídlenia na území obce**

Obec	Vznik obce	Výročie založenia obce v r. 2015
Turecká	1563	453

Hoci rozhodujúcim faktorom v procese osídľovania horských častí historického banskobystrického chotára bol rozvoj baníctva a hutníctva, najstaršia známa písomná zmienka viažuca sa k územiu okolia Tureckej nesúvisí s baníctvom, hutníctvom, drevorubačstvom ani uhliarstvom, ale so salašníctvom.

Prvá písomná zmienka o obci Dolná Turecká pochádza z roku 1563 pod názvom Thuretzka.

Prvá písomná zmienka o obci Horná Turecká pochádza z roku 1710 pod názvom Oberturetzka a v roku 1808 na Welká Turecká. Obidve obce mali v roku 1828 spolu 70 domov a 548 obyvateľov. Neskôr boli začlenené do obce Staré Hory.

Od svojho vzniku až do polovice 19. storočia mala Turecká status komorskej osady. Väčšina jej osadníkov patrila k zamestnancom Banskobystrickej banskej komory. Pôvodne to boli drevorubači a uhliari, neskôr aj baníci, či hutníci. V prospech baníkov sa pomer začal obracať v priebehu 18. storočia. Postavenie tunajšieho obyvateľstva sa líšilo v porovnaní s ostatnými poddanými. Patrili medzi slobodných obyvateľov, ktorí neboli pripútaní k pôde tak ako nevoľníci. Tunajší osadníci dokonca nepodliehali daňovej povinnosti voči štátu. Istý druh dane za komorských osadníkov odvádzala Banskobystrická banská komora. Napriek tomu sa ani komorskí osadníci nevyhli v minulosti rôznym pokusom o zdanenie. Platy, ktoré dostávali od komory boli veľmi nízke a sotva stačili na pokrytie ich základných potrieb.

Postavenie obyvateľov Tureckej sa začalo meniť od polovice 19. storočia. Baníctvo na okolí sa dostávalo do čoraz väčších problémov. Banská ťažba v regióne dokonca poklesla natoľko, že v roku 1851 došlo k zrušeniu Banskobystrickej banskej komory. Definitívnym koncom uhliarskych tradícií v Tureckej napokon bolo zrušenie hutí na Starých Horách, k čomu došlo po zriadení centrálnej hutí na spracovanie neželezných kovov stredoslovenskej banskej oblasti v Banskej Štiavnici v roku 1878.

V obci sa zachovali z obdobia banskej činnosti podmurované priestranné domy, niekde i dvoj a štvordomy, nepravidelne rozostavané v údolí.

Obec je v súčasnosti polyfunkčná s dominujúcou obytnou funkciou zastúpenou rodinnými domami a „premiešaná“ občianskym vybavením a rekreačnými chalupami a objektmi. Centrum tvorí verejný priestor

v dolnej časti obce vymedzený objektom občianskej vybavenosti s miestnym pohostinstvom, konzumom a objektom požiarnej strojovne s obecným úradom. V tejto centrálnej zóne sa nachádza aj Kaplnka Ružencovej Panny Márie, ktorá bola postavená na mieste kaplnky k úcte sv. Jána Nepomuckého. Väčšina komunikácií v obci sú s asfaltovým povrchom, miestami narušené dodatočnými zásahmi. Obec je koncovou obcou, s nízkou intenzitou vozidiel, preto sa v obci nenachádzajú žiadne pešie komunikácie – chodníky. Osou zástavby je vodný tok Ramžiná, ktorý je len miestami regulovaný.

V súčasnosti sa v Tureckej a okolí rozvíja najmä turistický ruch; v letnom období je východiskom turistických túr na hlavný hrebeň, v zimnom období zas turistov láka lyžiarske stredisko.

Pôvodný urbanistický pôdorys a štruktúra sú do veľkej miery zachované, rekonštrukcie jestvujúcej zástavby sú riešené rôzne - citlivo k danému prostrediu ale aj veľmi rušivo, nerešpektujúc daný ráz a charakter vidieckeho prostredia. Nová výstavba je situovaná najmä v prielukách jestvujúcich objektov.

2.4. Kultúrno-historický potenciál

Kultúrno – historický potenciál obce tvoria:

- Kultúrne pamiatky obce
- Významné osobnosti z histórie obce
- Zachovalá typická ľudová architektúra
- Zachovalá urbanistická štruktúra obce
- Nehmotné kultúrne dedičstvo

KULTÚRNE PAMIAHKY

V obci Turecká sa nenachádzajú kultúrne pamiatky zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu (ÚZPF).

V obci sa nachádzajú nasledovné kultúrne pamiatky:

- ✓ Kaplnka Ružencovej Panny Márie
- ✓ veľké drevené kríže s ukrižovaným Ježišom a jeho Matkou Máriou
- ✓ viacero prícestných kaplniek zasvätených Božskému Srdcu, sv. Barbore, sv. Jánovi, Ružencovej Panne Márii a sv. Floriánovi.

Z 19. storočia sa zachovali zrubové i murované trojpriestorové domy so sedlovou šindľovou strechou, druhotne z tvrdej krytiny, s polvalbou alebo podlomenicou. Obklopené sú záhradami a lúkami.

Tabuľka č. 11: Zoznam nehnuteľných kultúrnych pamiatok v obci zapísaných v ÚZPF

č.ÚZPF	Orientáč. /súpis. číslo	Názov NKP	Názov pamiatkového objektu	Bližšie určenie PO	Zaužívaný názov PO	Vznik	Autor	Stavebno- technický stav
-	-	-	-	-	-	-	-	-

Zdroj: PÚ SR

PAMÄTIHODNOSTI OBCE

Obec nemá vyhlásené pamätihodnosti obce.

NEHMOTNÉ KULTÚRNE DEDIČSTVO:

Súčasťou kultúrneho dedičstva sú ľudové tradície, zvyky, pôvodné remeslá, etnografické prejavy (slovesná a hudobná kultúra, odev, nástroje, výrobky), folklórne slávnosti a expozície významných osobností.

V 17. storočí sa v obci hrali nemecké pašiové a vianočné hry. Baníci ich hrávali v Banskej Bystrici. Ešte v 1. polovici 20. storočia bola známa betlehemská hra tzv. jasličkári, dievčatá predvádzali hru o svätej Dorote.

Rodáci, významné osobnosti

Nie sú známi

Tabuľka č. 12: Vývoj názvu obce

	1563	1710	1808	dnes
Dolná Turecká	Thuretzka		Malá Turecká	Turecká
Horná Turecká		Oberturetzka	Welká Turecká	

2.5. Demografická situácia

Vývoj počtu obyvateľov

Celkovo možno konštatovať, že v obci Turecká je v horizonte rokov 1991 – 2013 preukázateľný mierny nárast počtu obyvateľov, ktorý odráža atraktivnosť obce pre všetky vekové kategórie, ktorá ponúka pokojnejšie a lacnejšie životné podmienky ako ponúka mestské prostredie. Je možné predpokladať, že tento demografický trend v obci bude pokračovať aj v budúcnosti.

Tabuľka č. 13: Prehľad počtu obyvateľov v obci v rokoch 1869-1970

Obec/rok	1828	1869	1890	1910	1961	1970
Turecká	-	-	-	-	270	243

Zdroj: ŠÚSR 2013

Tabuľka č. 14: Prehľad počtu obyvateľov v obci v rokoch 1991-2013 podľa pohlavia

Obec/rok	1991			2002			2011			2012			2013		
	spolu	muži	ženy	spolu	muži	ženy	spolu	muži	ženy	spolu	muži	ženy	spolu	muži	ženy
Turecká	138	-	-	134	72	62	151	78	73	147	76	71	147	77	72

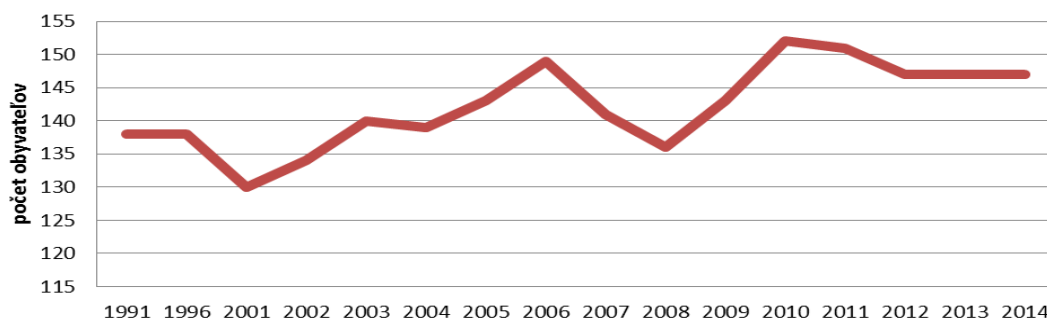
Zdroj: ŠÚSR 2014

Tabuľka č. 15: Prehľad počtu obyvateľov v obci v rokoch 1991-2014

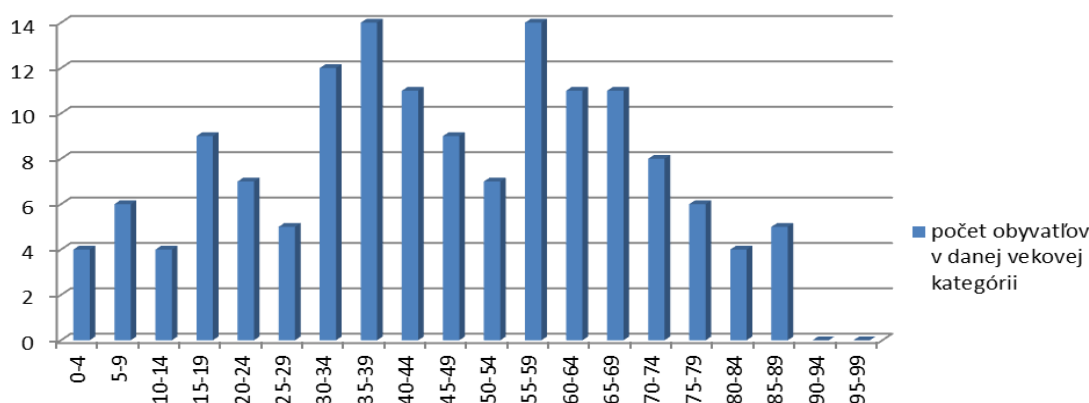
Obec/rok	1991	1996	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Turecká	138	138	130	134	140	139	143	149
Obec/rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Turecká	141	136	143	152	151	147	147	147

Zdroj: ŠÚSR 2014

Graf - Vývoj počtu obyvateľov

Graf - Vekové zloženie obyvateľstva

Tabuľka č. 16: Vekové zloženie obyvateľstva k 31.12.2011

Vek ,Veková skupina, ukazovateľ	Obec Turecká	Vek ,Veková skupina, ukazovateľ	Obec Turecká
0-4	4	50-54	7
5-9	6	55-59	14
10-14	4	60-64	11
15-19	9	65-69	11
20-24	7	70-74	8
25-29	5	75-79	6
30-34	12	80-84	4
35-39	14	85-89	5
40-44	11	90-94	0
45-49	9	95-99	0

Zdroj: SOBD 2011

Tabuľka č. 17: Pohyb obyvateľov 2002-2014

Obec	celkový prírastok/úbytok obyvateľstva												
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Turecká	4	6	-1	4	6	-8	-5	7	9	-1	-4	0	0

Zdroj: ŠÚ SR 2014

Ako prezentuje tabuľka, v niektorých rokoch dochádza k miernemu úbytku obyvateľstva v dôsledku vyššej úmrtnosti a nižšej pôrodnosti obyvateľstva, celkovo však obec zaznamenáva v porovnaní s rokmi 2001 – 2002 mierny nárast obyvateľstva a má potenciál ďalej postupne rásť.

Príčiny trendov v demografických pohyboch

V posledných rokoch zaznamenávajú obce v blízkosti väčších miest zvýšený záujem mladých ľudí o bývanie na vidieku. Do popredia sa dostáva zdravší a hlavne pokojnejší a bezpečnejší život na dedine. Stúpa záujem o IBV, resp. kúpa a rekonštrukcia existujúcich objektov.

Do obcí sa prisťahujú najmä mladšie vekové kategórie - mladé rodiny okolo 30 – 40 rokov. Obec Turecká kvôli svojej ťažšej dostupnosti a slabšej vybavenosti, láka najmä obyvateľov hľadajúcich sezónne ubytovanie – chalupy alebo rekreačné služby.

Tabuľka č. 18: Priemerný vek, index starnutia* v roku 2013

Obec	Muži		Ženy		Spolu	
	Priemerný vek	Index starnutia	Priemerný vek	Index starnutia	Priemerný vek	Index starnutia
Turecká	42,88	185,71	48,71	212,50	45,66	200

Zdroj: ŠODB 2015

*Index starnutia: Počet osôb v poproduktívnom veku k osobám v predproduktívnom veku.

Index starnutia je vyšší ako je priemer na Slovensku (88,34) za rok 2013. V obci Turecká teda na 100 detí do veku 14 rokov pripadá 200 osôb starších ako 65 rokov. Priemerný vek je na mierne vyšší ako je priemer SR (39,6 rokov).

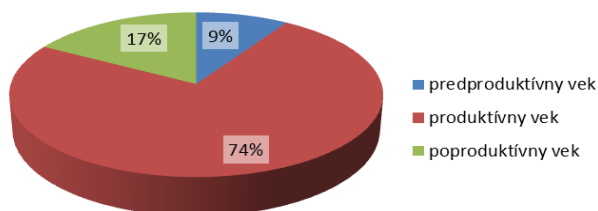
Z hľadiska vekovej štruktúry môžeme hodnotiť obec ako prestárlu, čo je pre ďalší rozvoj obce nie pozitívna skutočnosť. Počet obyvateľov v produktívnom veku je takmer 70% ale percento obyvateľov v poproduktívnom veku je vysoké, až 20,4%. Obyvateľov v predproduktívnom veku je len 10,2%. Obec Turecká patrí medzi obce s prestárlým obyvateľstvom, s vysokým indexom starnutia. Súčasná štruktúra populácie nasvedčuje postupnému demografickému poklesu v budúcnosti. Pokles počtu obyvateľov v predproduktívnom veku a nárast počtu obyvateľov vo veku poproduktívnom výrazne znižuje možnosti vnútornej dynamiky rozvoja a zvyšuje nároky na zabezpečovanie sociálnych programov. Ak chce obec túto skutočnosť zvrátiť, musí robiť opatrenia pre zvýšenie atraktivity obce pre obyvateľov produktívneho veku (mladých rodín) aby tak zvýšila počet obyvateľov predproduktívneho veku. Vzdelanostnú úroveň obyvateľov dokumentuje tabuľka.

Tabuľka č. 19: Štruktúra populácie územia podľa produktivity k 31.12.2013

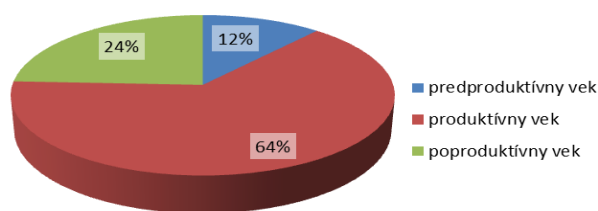
Obec/rok 2013	Predproduktívny vek		Produktívny vek		Poproduktívny vek		Počet obyvateľov	
	10,20		69,39		20,41		147	
	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
Turecká Vyjadrenie v %	9,09	11,43	74,03	64,29	16,88	24,29	77	70

Zdroj: ŠÚ SR 2014

Muži podľa produktivity v %

Ženy podľa produktivity v %

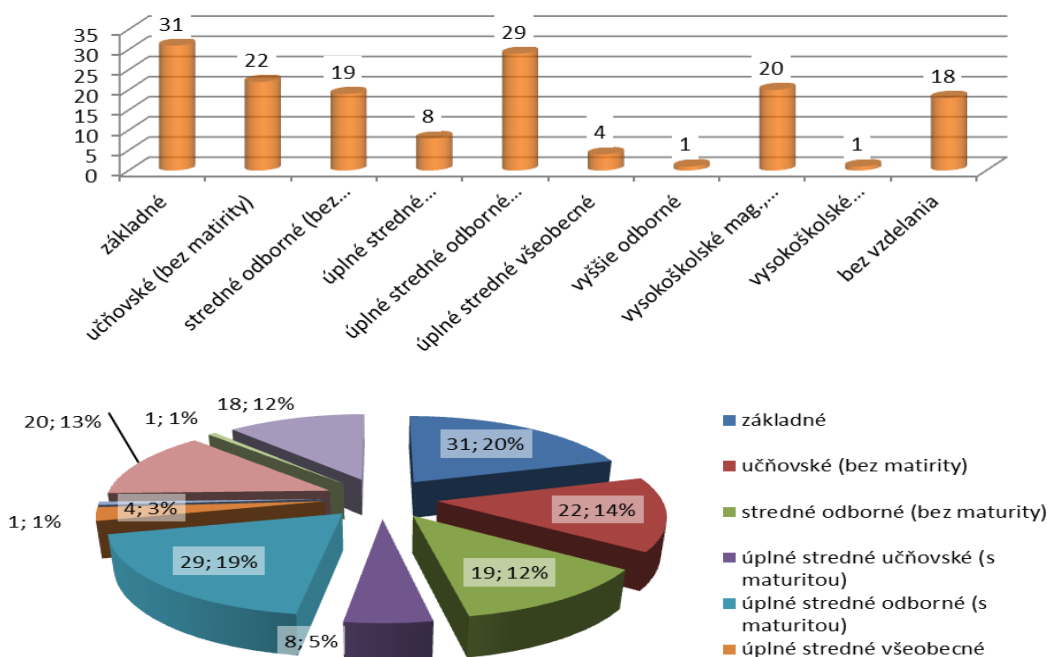

Tabuľka č. 20: Najvyššie skončený stupeň vzdelania obyvateľstva, rok 2011

Najvyššie dosiahnuté vzdelanie		Pohlavie		Spolu
		muži	ženy	
Turecká				
Základné		14	17	31
Učňovské (bez maturity)		11	11	22
Stredné odborné (bez maturity)		12	7	19
Úplné stredné učňovské (s maturitou)		5	3	8
Úplné stredné odborné (s maturitou)		18	11	29
Úplné stredné všeobecné		2	2	4
Vyššie odborné vzdelanie		0	1	1
Vysokoškolské magisterské, inžinierske, doktorské		9	11	20
Vysokoškolské doktorandské		1	0	1
Vysokoškolské spolu		10	11	21
Študijný odbor	prírodné vedy	0	1	1
	technické vedy a náuky I (baníctvo, hutníctvo, strojárstvo, informatika a VT, elektrotech., tech. chémia, potravinárstvo)	4	3	7
	technické vedy a náuky II (textilná v., sprac.kože,dreva, plastov, v.hud.nástrojov, archit., staveb.,dopr.,pošty,telekom.,automatiz., špec. odb.)	2	1	3
	poľnohospodársko-lesnícke a veterinárne vedy a náuky	1	1	2
	spoločenské vedy, náuky a služby I (filozof.,ekon.,polit. a práv.vedy, ekonomika a manaž., obchod a služby,SŠ- OA, HA, praktická š.,učeb.odb.)	2	3	5
	spoločenské vedy, náuky a služby II (histor.,filolog.,pedag. a psych.vedy, publicistika a informácie, telových.,učiteľstvo, SŠ - gym.)	1	2	3
Bez školského vzdelania		7	11	18
Úhrn		79	74	153

Zdroj: SOBD 2011

• **Najvyšší ukončený stupeň vzdelania**

V obci Turecká je veľmi dobrá situácia, čo sa týka vzdelania. V porovnaní s inými obcami podobnej veľkosti má vysoký počet obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním (14 % obyvateľstva).

Z celkového počtu 107 produktívnych obyvateľov je takmer 29% občanov so základným vzdelaním a až 20 % občanov má vysokoškolské vzdelanie. Ostávajúci cca 51 % občanov má stredné vzdelanie, prípadne úplné stredné všeobecné alebo úplné stredné odborné s maturitou.

Z hľadiska uplatnenia sa obyvateľstva na trhu práce má uvedená vzdelanostná štruktúra výrazne negatívny pomer. Záujem o vyššie vzdelanie je silne demotivovaný skutočnosťou, že stagnuje trh práce a v obci a jej okolí nie sú pracovné príležitosti, ktoré by takéto vzdelanie vyžadovali. Z hľadiska ďalšieho vývoja je potrebné v obci zvyšovať počet obyvateľov s úplným stredným vzdelaním, ako aj vytvárať pracovné príležitosti pre obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním.

Obyvateľstvo obce je takmer výlučne slovenskej národnosti. Z hľadiska vierovyznania je obec homogénna. Dominantná časť obyvateľov sa hlási ku rímskokatolíckemu vierovyznaniu (76%), takmer 14% je bez vyznania a u 9% obyvateľov nebol tento údaj zistený.

Tabuľka č. 21: **Národnostné a etnické zloženie obyvateľstva v obci**

Národnosť	slovenská	maďarská	moravská	židovská	ukrajinská	rómska
Územie spolu:	150	0	0	0	0	0
Národnosť	poľská	nemecká	česká	ruská	bulharská	ostatné, nezistené
Územie spolu:	0	0	0	0	0	3

Zdroj: SOBD 2011

Tabuľka č. 22: **Zloženie obyvateľstva – vierovyznanie v obci**

Rímsko-katolícka cirkev	Gréckokat. cirkev	Pravoslávna cirkev	Evanjelická cirkev augsburského vyznania	Českoslov. husitská
116	1	0	1	0
Kresťanské zbory	ostatné	Bez vyznania	Nezistené	
0	0	22	13	

Zdroj: SOBD 2011

2.6. Technická infraštruktúra

Turecká je obec s vybudovanou vodovodnou sieťou s vlastnými zdrojmi pitnej vody. V obci nie je vybudovaná verejná kanalizácia ukončená ČOV, tie sú budované len ako súkromné domové ČOV alebo septiky. Obec nie je plynofikovaná.

Signál mobilných operátorov (T-mobile, O2, Orange) je slabý, internet pomalý.

Občania majú v súčasnosti možnosť pripojenia na Internet prostredníctvom telefónnej linky – ISDN, EDGE, DSL, prípadne prostredníctvom mobilných operátorov a firmy prevádzkujúcej WIFI.

Tabuľka č. 23: Vybavenosť územia infraštruktúrou

Obec	vodný zdroj	plyn	min. prameň	term. prameň	vodovod	Kanalizácia splašková	ČOV malé	televíz. signál	Digit. ústredňa	vykurovanie
Turecká	áno	nie	nie	nie	Áno 100%	nie	áno	áno	áno	TP, EL

Zdroj: Obecný úrad 2015

TP – tuhé palivo, EL – elektrické vykurovanie, VODOVOD – v stĺpci je udávané % napojenosti obyvateľov EO.

Zásobovanie pitnou vodou

Obec je zásobovaná pitnou vodou z vlastných zdrojov. Na verejný vodovod je napojených 100 % obyvateľov.

Zdroje pitnej vody a ich ochrana

- Všeobecná ochrana podľa Vodného zákona (364/2004 Z. z.) platí pre celé územie. Obec má vlastné zdroje pitnej vody

Odvádzanie a čistenie odpadových vôd

Obec nie je odkanalizovaná. Čistenie odpadových vôd je riešené individuálne nepriepustnými domovými žumpami a domovými septikmi, prípadne domovými ČOV. Dažďová kanalizácia nie je vybudovaná, dažďové vody sú odvádzané povrchovo rigolmi do potoka.

Minerálne vody

Na území katastra sa nenachádzajú minerálne pramene.

Zásobovanie elektrickou energiou

Obec je pripojená na zdroj elektrickej energie prostredníctvom trafostanice 110/22 kV Bánoš Banská Bystrica, z ktorej vychádza vzdušná linka č. 307 a zaústuje do elektrárne Staré Hory. Z elektrárne Staré Hory vyúsťuje linka č. 320 do elektrárne Jelenec, z nej vyúsťuje linka č. 208, ktorá pokračuje na Donovaly. Z linky č. 307 odbočuje 22 kV prípojka do Tureckej a z linky č. 209 odbočuje 22 kV prípojka pre Valentovú.

Domy a objekty občianskej vybavenosti sú zásobované z distribučných stožiarových a murovaných trafostaníc 22/0,4 kV, ktoré sú napojené vzdušnými prípojkami 22 kV zo vzdušnej linky č. 307.

Zásobovanie teplom

Prevažujúci spôsob vykurovania obce je na elektrinu v kombinácii s tuhým palivom.

Plynofikácia

Obec nie je plynofikovaná.

Verejné osvetlenie

Obec má vybudované verejné osvetlenie, ktoré bolo rekonštruované za energeticky efektívnejšie.

Miestny rozhlas

Obecný rozhlas s centrálou na Obecnom úrade je prevedený vzdušne na konzolách. Potrebuje kompletnú rekonštrukciu vrátane ústredne, ktorá je v kritickom stave.

Telekomunikácie

Obec je napojená prostredníctvom digitálnej prípojky, s telefónnou ústredňou umiestnenou v centre obce. Signál mobilných operátorov je slabý. Na verejnom priestranstve je zabezpečené wifi napojenie.

Koncom roka 2015 bolo vydané rozhodnutie na umiestnenie optickej siete v obci Turecká, ktorá má zabezpečiť kvalitnejšie telekomunikačné služby. Stavba má byť ukončená do 31.12.2017.

Doprava

Trasovanie a výstavba dopravnej infraštruktúry v obci, vychádzajúca z prepravných požiadaviek jej obyvateľov a hospodárskych subjektov v nej žijúcich a činných, je podmienená miestnym územným členením. Najvýraznejším trendom nielen v tunajšej doprave za uplynulé roky je výrazný rast individuálnej automobilovej dopravy na úkor verejnej osobnej dopravy. Cesta III/05950 je koncová komunikácia a spája obec Turecká s cestou I/59, na ktorú sa napája v obci Staré Hory.

Tabuľka č. 24: Stav dopravnej infraštruktúry

Obec	MHD	Dĺžka miestnych komunikácií	Počet autobusových zastávok	Autobusové prístrešky	vlak	Benzínová pumpa	Dĺžka chodníkov v obci
Turecká	SAD	3 km	3	2	nie	nie	0 km

Zdroj: obec 2015

Súčasný stav komunikačnej siete.

Turecká je koncovou obcou. Hlavná miestna komunikácia vytvára hlavnú kompozičnú os obce. Stav miestnych komunikácií nevyhovuje potrebám obyvateľov, poškodený povrch si vyžaduje pravidelné investície.

Železničná doprava

Priamo v katastri obce sa nenachádza železničná stanica, ani neprechádza železničná trať. Najbližšia zastávka vlakov osobnej dopravy je v Banskej Bystrici 17 km.

Statická doprava

Hlavné plochy statickej dopravy sú alokované v priestoroch pri budovách občianskej vybavenosti obce.

Hromadná doprava

Hromadnú dopravu zabezpečuje dopravca SAD Zvolen. Pre linky sú tu situované 3 zastávky verejnej pravidelnej autobusovej dopravy. Dve z nich sú prestrešené, plechové, hmotovým a materiálovým riešením nevhodné do priestoru vidieckeho charakteru. Izochrómy pešej dostupnosti sú dodržané.

Vodná doprava

V riešenom území nie sú podmienky pre existenciu vodnej dopravy.

Letecká doprava

Najbližšie letisko je na Sliači vzdialené cca 28 km.

V súčasnosti je obec Turecká modernou obcou s vybudovaným vodovodom, dopravnou infraštruktúrou a verejným osvetlením. Miestne komunikácie sú vyasfaltované.

V intraviláne obce by investície obce mali smerovať hlavne do rekonštrukcie niektorých častí miestnych komunikácií, zatriktívneniu verejných priestranstiev ako aj do rekonštrukcie dvoch autobusových zastávok. Nevyhnutná je však rekonštrukcia obecných budov s využitím alternatívnych zdrojov energie a väčšia prezentácia historických hodnôt územia (náučné chodníky).

Stav TI je neuspokojivý. Je nutná rekonštrukcia miestneho rozhlasu, energeticky neefektívneho verejného osvetlenia a zlepšenie technického stavu rozvodov energií.

Stav miestnych komunikácií je uspokojivý len na hlavnej trase avšak na vedľajších komunikáciách je potrebné realizovať viaceré opravy povrchov aj telies vozoviek.

2.7. Sociálna infraštruktúra – Občianska vybavenosť a bývanie

V nasledujúcich tabuľkách je poskytnutý prehľad o existencii základných aj doplnkových zariadení občianskej vybavenosti v obci. Ide o vybavenosť v oblasti technickej infraštruktúry, služieb, sociálnych služieb, zdravotníctva, školstva a športového vyžitia. Text „áno“ znamená existenciu daného zariadenia v obci (vzhľadom na sústavne sa meniaci stav sa neudáva počet zariadení).

V obci sa z občianskej vybavenosti nachádza pohostinstvo, kultúrny dom s kapacitou 100 stoličiek a 1 penzión. Jedenkrát za dva týždne ordinuje praktický lekár . V obci funguje dobrovoľný hasičský zbor.

V obci sa **nenachádza** základná škola. Deti dochádzajú do obce Staré Hory, kde je škola s kapacitou cca 200 detí. Je spádovou školou pre obce Donovaly, Motyčky, Turecká, Harmanec, Dolný Harmanec. Základnú školu v súčasnosti navštevuje 70 detí.

V obci sa **nenachádza** ani materská škola. Najbližšia je v obci Staré Hory s kapacitou 24 detí. V súčasnosti ju navštevuje 19 detí.

Vyššie vybavenie je v krajskom meste. Najbližšia lekáreň a vyššie vybavenie – poliklinika s nemocnicou je v Banskej Bystrici. V centre obce sa nachádza kaplnka, kde sa uskutočňujú omše pre veriacich z obce a okolia.

Tabuľka č. 25: Sociálna infraštruktúra v obci

Obec	administratíva	pošta	obchod	espresso	pohostinstvo	kaderníctvo	kino
Turecká	Obecný úrad	nie	nie	nie	áno	nie	nie

Obec	lekár obvodný	lekár pediater	zubár	lekáreň	MŠ	ZŠ - 1. stupeň	ZŠ - 2. stupeň
Turecká	áno	nie	nie	nie	nie	nie	nie

Obec	kostol RKC	kaplnka modlitebňa	zvonica	kult. dom	knižnica	pamät. izba	rozhlas	dom smútku	cintorín
Turecká	nie	áno	áno	áno	nie	nie	áno	nie	nie

Obec	telocvičňa	kúpalisko	lyžiarsky vlek	futbalové ihrisko	volejbal/tenis ihrisko	klzisko
Turecká	nie	nie	áno	nie	nie	nie

Obec	verejne prístupný internet, miesto	www stránky obce	propagačný materiál	noviny	informačné strediská
Turecká	áno	www.obecturecka.sk	áno pohľadnice, brožúrka, leták	nie	nie

Zdroj: obec 2015

V obci funguje televízny informačný kanál – káblová TV. TV príjem je zabezpečovaný aj satelitmi. TV príjem je dostatočný.

Občianske vybavenie kapacitou a druhovosťou nevyhovuje. V obci chýbajú potraviny, pošta, rozvoz jedál pre seniorov. Problémom je tiež chátrajúce, nefunkčné lyžiarske stredisko. Obec využíva hlavne vlastné zdroje a kapacity na dobrovoľnom princípe. Podpora zvonku je minimálna, viac materiálna ako finančná. Obec sa správa komunitne a rozvoj v obci je výsledkom hlavne dobrovoľnej práce jej obyvateľov.

V dôsledku toho, že mladí ľudia za vzdelaním odchádzajú na stredné a vysoké školy trávia svoj voľný čas mimo obec. V obci chýbajú ďalšie zariadenia pre trávenie voľného času mládeže preto, aby sa viacej zapájali do života obce. Cieľom by mala byť snaha o udržanie mladých a vzdelaných v obci za účelom zlepšenia demografickej a ekonomickej štruktúry obyvateľstva.

Základná umelecká škola s regionálnym významom je v Banskej Bystrici a stredné a vysoké školstvo v krajskom meste.

Tabuľka č. 26: **Prehľad a popis inštitúcií pôsobiach v území**

Obec	Miestna úroveň	Regionálna úroveň	Národná úroveň
Turecká	obecný úrad	-	-

Zdroj: Obec 2015

Tabuľka č. 27: **Spádovosť obce (31.12.2012)**

Inštitúcia	Miesto
Sídlo matričného úradu	Staré Hory
Sídlo pracoviska daňového úradu	Banská Bystrica
Sídlo pracoviska Obvodného oddelenia policajného zboru	Banská Bystrica
Sídlo Okresného súdu	Banská Bystrica
Sídlo Okresného riaditeľstva Hasičského a záchranného zboru	Banská Bystrica
Sídlo pracoviska Okresného úradu	Banská Bystrica
Sídlo Územnej vojenskej správy	Banská Bystrica
Sídlo územného Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny	Banská Bystrica
Sídlo Obvodného úradu životného prostredia	Banská Štiavnica

Zdroj: štatistický úrad SR

Tabuľka č. 28: **Verejné a iné služby -situácia**

Obec	Obchod a služby	Administratíva
Turecká	- predajňa potravín a zmiešaného tovaru Jednota - pohostinstvo	- Obecný úrad

Zdroj: ŠÚSR 2014

Tabuľka č. 29: **Stav objektov verejných budov**

Obec	Objekty s nevyhovujúcim stavebno – technickým stavom	Málo využívané objekty, služby	Objekty, služby s nepostačujúcou kapacitou	Vlastníctvo objektu/ prevádzkovateľ zariadenia
Turecká	Obecná budova – obecný úrad	-	-	obec
	bývalá požiarna zbrojnica	-	-	obec
	Kultúrny dom	-	-	obec
	Obecná chata,	-	-	obec

Zdroj: Obec 2015

Tabuľka č. 30 : **Známe rozvojové zámery v oblasti verejných a iných služieb**

Obec	Známe rozvojové zámery	Vlastníctvo objektu
Turecká	Budovanie oddychových zón	

Zdroj: Obec 2015

Možno konštatovať, že obecné budovy a objekty je potrebné rekonštruovať. Stavebnotechnický stav je čiastočne vyhovujúci avšak chýba riešenie zníženia energetickej náročnosti budov zateplením,

výmenou okien. Objekt kultúrneho domu si vyžaduje komplexnú rekonštrukciu. Okrem rekonštrukcie a obnovy budov si investície vyžadujú aj verejné priestranstvá pri budovách aj mimo nich.

Tabuľka č. 31: Náklady na prevádzku verejných obecných zariadení

Ukazovateľ/Rok	2011	2012	2013	2014
Výdavky v Euro	836,97,-€	2367,51,- €	10 527,53,- €	2301,91,- €

Zdroj: Obec 2015

Domový fond

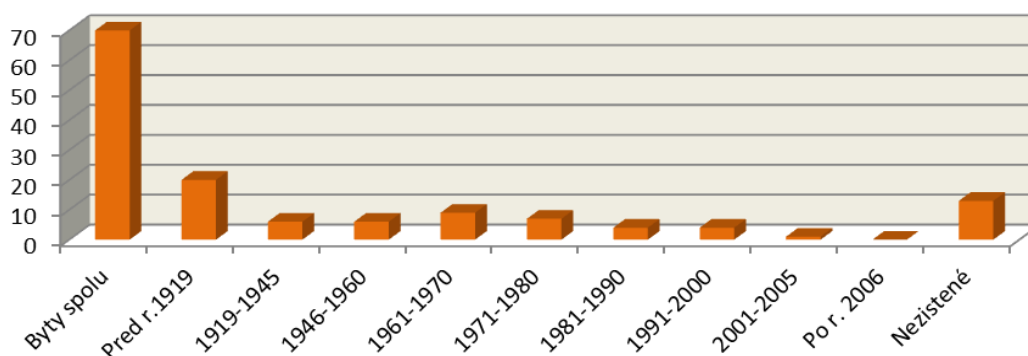
Obyvateľstvo obce na bývanie využíva predovšetkým rodinné domy alebo budovy s jedným bytom. Najväčší rozvoj bytovej výstavby zaznamenala obec v rokoch 1961-1970. Bytov spolu je 70. Celkový počet obývaných bytov v obci dosahuje 61, neobývaných bytov 9. Žiadny byt sa nenachádza v nebytovej budove. V obci sa nenachádza bytový dom s väčším množstvom bytov.

Tabuľka č. 32: Prehľad bytového fondu podľa obdobia výstavby

Byty spolu	Pred r.1919	1919-1945	1946-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2005	Po r. 2006	Nezistené
70	20	6	6	9	7	4	4	1	0	13

Zdroj: SOBD 2011, HC53

• Prehľad bytového fondu podľa obdobia výstavby

Tabuľka č. 33: **Prehľad bytového fondu - obývanosť**

Obec	Bytov spolu	Trvale obývaných domov	Neobývané byty
Turecká	70	61	9

Zdroj: SOBD 2011

Tabuľka č. 34: **Prehľad obývanosti bytov podľa typu budovy**

Obec	Hustota obývanosti spolu	Byty v budovách			Byty v nebytových budovách
		s 1 bytom	s 2 bytmi	s 3 bytmi a viac	
Turecká	61	54	7	0	0

Zdroj: SOBD 2011, HC54

Stavebnotechnický stav budov je rozmanitý, prevažujú však objekty vyhovujúce. Časť pôvodných domov bolo zrekonštruovaných na rekreačné chalupy. Tento trend predpokladáme aj naďalej s cieľom vytvorenia agroturistického sídla a centra cestovného ruchu. Za tým účelom je nutné uchovanie ucelených skupín domov a rozšírenie turistického vybavenia.

Strategickým cieľom bytovej výstavby by malo byť - dosiahnuť bežný európsky štandard. Bývanie pre mladé rodiny, obyvateľov žijúcich pod hranicou sociálneho minima a prestárlych občanov by malo byť porovnateľné so sociálnou výstavbou v krajinách EÚ.

2.7. Hospodárska základňa

V obci žije cca 56% t.j. prevažná časť obyvateľov v produktívnom veku. Z toho je takmer 80% ekonomicky aktívnych. Aktuálny výrobný potenciál obce však je veľmi nízky. Väčšina obyvateľov až 79% za prácou dochádza, prevažne do blízkeho krajského mesta Banská Bystrica. Pracovné príležitosti nachádzajú obyvatelia mimo obce, čo spôsobuje odliv obyvateľov produktívneho veku na dlhší čas. Následkom je aj nedostatok tzv. samo zamestnanosti obyvateľov v podnikaní a v zakladaní vlastnej živnosti. Väčšina remeselníkov a zručných ľudí odchádza za prácou mimo región aj do zahraničia.

Charakter územia a jeho poloha predurčujú spôsob využívania pôdneho fondu a možnosti celkového hospodárskeho využitia územia. Lesy pokrývajú takmer 54% územia, poľnohospodársku pôdu v prevažnej miere tvoria trvalé trávne porasty.

Potravinárska výroba

Nie je tu zastúpená

Priemyselná výroba

Priemyselná výroba je v obci zastúpená nie je.

Strojársky priemysel

nemá zastúpenie v obci

Drevospracujúci priemysel

Drevospracujúci priemysel zastupujú len niekoľkí živnostníci ako napr. Svetlan Turčan (výroba drevených rámkov a drevovýroba).

Stavebný priemysel

Stavebný priemysel zastupujú drobné stavebné firmy a živnostníci:

Tabuľka č. 36: **Subjekty v stavebnom priemysle (FO neregistrované v OR)**

Názov	Oblasť činnosti
Ing. Igor Budaj, Turecká 310	Stavebné práce
Pavol Funiak, Turecká 320	Zemné práce
Miroslav Strmeň, Turecká 287	Zemné práce
Ivan Janovec, Turecká 279	Ostatné stavebné kompletizačné a dokončovacie práce
Peter Čillík, Turecká 278	Výstavba obytných a neobytných budov i. n.

Zdroj: www.zrsr.sk r.2016

Iný priemysel

nemá zastúpenie v obci

Poľnohospodárstvo

Poľnohospodárska výroba v obci zastúpená len drobnými živnostníkmi:

- Martin Holbus, Turecká 311 - Činnosti súvisiace s krajinou úpravou /poskytovanie služieb v lesníctve a poľovníctve, v poľnohospodárstve a záhradníctve/

SHR v obci nie sú evidovaní. Niektorí obyvatelia majú registrovaný chov včiel (napr. Dominik Bízik, Ján Bízik ai.), chov oviec, kačiek a husí (napr. Martin Donoval). V riešenom území pôsobí PD Podlavice. Má tu zriadený salaš. V obci existuje včelárstvo a výroba medu.

Tabuľka č. 37: **Poľno. subjekty v prvovýrobe, hospodárske dvory, súkromne hospodáriaci roľníci**

Lokalita	Subjekt	celková výmera PP	orná pôda	TTP	ošípané	hovädzí dobytok	ovce	počet zamest.
Turecká	Názov subjektu							
	-	-	-	-	0	0	-	-

Zdroj: obec 2015

Tabuľka č. 38: **Súkromne hospodáriace subjekty v poľnohospodárstve**

Meno/firma	Sídlo	Právna forma	Predmet podnikania	Počet zamestnancov
žiadne	-	-	-	-

Zdroj: obec 2015

Tabuľka č. 39: **Poľnohospodárske a výrobné objekty**

Objekt	Podnikateľ, firma	Druh činnosti	Poznámka
Salaš	PD Podlavice	spracovanie ovčieho mlieka	-

Zdroj: obec 2015

Poľovníctvo a rybárstvo

Kataster je súčasťou poľovného revíru Polianka. Pôsobí tu Poľovnícke združenie Starohorec.

Lesné hospodárstvo

Organizačne sú lesy zaradené do lesného hospodárskeho celku (LHC) Staré Hory. Najväčším lesohospodárskym podnikom sú Lesy SR, štátny podnik – Odštepny lesný závod Slovenská Ľupča. Ďalšími vlastníkami a hospodármi sú Lesy SR š.p. a Pozemkové spoločenstvo Turecká.

Nerastné suroviny a prírodné zdroje

Už v 15. storočí sa v okolí Tureckej využívali na ťažbu bohaté strieborné a striebromednaté ložiská (najstaršia baňa Haliar). Ťažilo sa až do konca 18. storočia. Druhým najväčším prírodným zdrojom je drevo. Realizuje sa najmä obnovená ťažba a ťažba výchovná. Nerastné bohatstvo sa tu neťaží. Ťažbu dreva uskutočňujú Lesy SR.

Riešené územie patrí do oblastí, v ktorých nemožno vykonávať ložiskový geologický prieskum na ropu a horľavý zemný plyn. Na území obce sa nenachádzajú žiadne ložiskové územia, prieskumné územia ani dobývacie územia.

Tabuľka č. 40: **Prehľad o prieskumných územiach**

Katastrál. územie	Druh nerastu	Držiteľ prieskumného územia	Rozloha v km ²	Platnosť do
Turecká	-	-	-	-

Zdroj: ŠGÚDŠ, Esprit, s.r.o., 2016, mapserver.geology.sk

Tabuľka č. 41: **Nerastné bohatstvo a ťažba**

Lokalita	Druh nerastu	Druh ložiska	CHLU	DP	ťažba
Turecká	-	-	-	-	-

Zdroj: ŠGÚDŠ, Esprit, s.r.o., 2016, mapserver.geology.sk

CHLU – chránené ložiskové územie

DP – dobývací priestor

2.9 Rekreačia a cestovný ruch

Obec Turecká je svojou polohou predurčená pre rozvoj cestovného ruchu, hlavne zimných športov a horskej turistiky. Zo súčasných aktivít sú mediálne najznámejšie Majstrovstvá sveta vo varení a jedení bryndzových halušiek, ktoré sa konajú každoročne v júni a Krňáčkové preteky, ktoré sa usporadúvajú počas zimnej sezóny. Obec stratila svoju atraktivitu kvôli nefunkčnému lyžiarskemu stredisku a slabými službami. V lete sa tu organizujú rôzne bežecké preteky, horský duatlon, cyklistické preteky na horských bicykloch, minifutbalový turnaj medzi okolitými obcami. V zime Skialpinistické preteky Slovenského pohára s medzinárodnou účasťou.

Obec je atraktívna predovšetkým pre jej:

- prírodný potenciál a krajinu
- priaznivé podmienky pre turistiku
- možnosti chatárenia a chalupárenia
- ako stredisko cestovného ruchu – zimné športy

Tabuľka č. 42: **Možnosti ubytovania a stravovania**

Názov zariadenia	Lôžková kapacita	Stravovacia kapacita	Kategória
Chalupa u Kurišky, Turecká 126	14	nie	Chalupa
Ubytovanie u Maka, Turecká 284	19	nie	Ubytovanie na súkromí
Chata Turecká (Obecná chata)	7	nie	Obecná chata
Ubytovanie Krnačky Turecká 279	9	nie	Ubytovanie na súkromí
Chata Astra, Turecká	6	nie	Ubytovanie na súkromí
Chalupa Jafura, Turecká	6+8+4	nie	Chalupa
Penzión u Tomáša, Turecká 111	10 - 14	nie	Penzión
penzion Sant Bernard, Turecká 313	31	Reštaurácia 50 stoličiek Bar	Penzión***
Chata Salašky, Turecká – Salašky 165	20	nie	Turistická chata
Kráľova studňa – horský hotel	47	Reštaurácia 45 stoličiek Kaviareň 30 stoličiek	Horský hotel

zdroj: obec 2016, web

Kultúrne podujatia sú organizované v kultúrnom dome.

Obec ponúka oddych, turistiku, zimné športy a zber lesných plodov. Veľkým nedostatkom obce je nefungujúce, voľakedy dobre prosperujúce zimné stredisko. Dnes je to raj pre skialpinistov, chýbajú však služby, ktoré by udržali turistov / lyžiarov v obci a tak tí radšej odchádzajú do blízkych Starých Hôr alebo Banskej Bystrice.

Tabuľka č. 43: **Prehľad športových zariadení – letné športy**

Obec	Športové zariadenie	Počet	Vlastník	Poznámka/stav
Turecká	Detské ihrisko	1	obec	Tráva

zdroj: obec 2015

Tabuľka č. 44: **Prehľad športových zariadení – zimné športy**

Obec	Športové zariadenie	Počet	Vlastník	Poznámka
Turecká	vlek	4	Súkromné osoby	-

Zdroj: obec 2015

Lyžovanie

Lyžiarske stredisko Turecká-Krížna

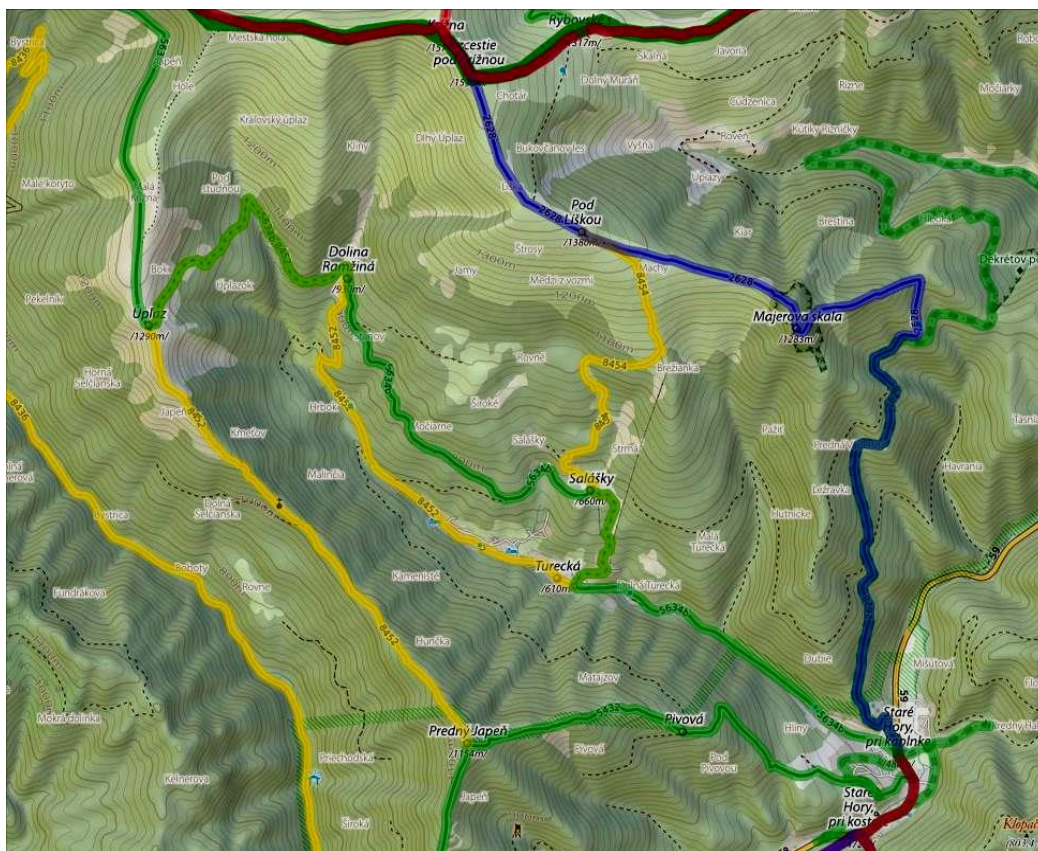
Stredisko leží pod vrcholom Krížnej v národnom parku Veľká Fatra, vzdialené 18 km od Banskej Bystrice dopravne napojené prístupovou komunikáciou na cestu E77 v centre obce Staré Hory v smere na Ružomberok. Tvoria ho turistická základňa Salašky (800 – 950 m n. m.) a lokalita Líška, kde je vrcholová stanica lyžiarskeho vleku (1 385 m n. m.) až po vrchol Krížnej (1 574 m n. m.). V stredisku je k dispozícii 6 lyžiarskych vlekov s celkovou prepravnou kapacitou 2600 osôb/hod. Celková dĺžka zjazdoviek je 9950 m.

Pôvodná sedačková lanovka na Krížnu je v súčasnosti demontovaná, všetky podpory okrem poslednej sú odmontované a horná stanica je zdevastovaná (medzistanica taktiež a na novú sú vybudované základy - vyššie, tesne pod hornou hranicou lesa pri podpere č. 21 pôvodnej lanovky), údolná stanica je tiež prichystaná na výstavbu novej lanovky. Nová lanovka sa na rozdiel od pôvodnej jednosedáčky bude skladať z dvoch nezávislých úsekov. Ukončenie prevádzky bolo v roku 1993.

V súčasnosti už v prevádzke nie je žiadne zariadenie. (aj lyžiarske vleky a pomy SKI Turecka su mimo prevádzky). SKI Turecká neprevádzkuje žiadne zo zariadení vrátane ubytovne a rekreačnej chaty. Nefungujú ani reštauračné služby pre turistov v pôvodnej údolnej stanici je v nevyhovujúcom stave. Dôvody zániku prevádzok SKI Turecká nie sú známe.

Významné horstvá Veľká Fatra a Nízke Tatry poskytujú možnosti pre horskú rekreáciu a vrcholové zimné športy. Vo vzdialenosti do 30 km sa nachádzajú okrem lyžiarskeho strediska Turecká aj lyžiarske strediská Parksnow Donovaly, lyžiarske stredisko Šachtičky a lyžiarske stredisko Králiky.

Okolie mikroregiónu Starohorskej doliny poskytuje ideálne podmienky aj pre športové i rekreačné bežecké lyžovanie. V priestore medzi Šachtickou, Donovalmi a Balážmi sú vybudované bežkárske trate, taktiež v okolí Selčianskeho dielu.

Náučné chodníky a turistické trasy

Cez riešené územie o jeho okolí prechádzajú turistické trasy uvedené v tabuľke.

Tabuľka č. 45: **Vyznačené turistické trasy v obci a okolí**

Číslo		trasa	Dĺžka km	Správca
8452		Turecká - Japeň	8,1	KST
5634b		Kráľova studňa, prameň – Staré Hory, pri kaplnke	10,6	KST
8454		Turecká – Pod Líškou	3,5	KST
2628		Staré Hory, pri kaplnke - Krížna	7,3	KST
		Náučný chodník – J. D. Matejovie	10,0	Lesy SR
8435		Horný Jelenec – Suchá dolina, horáreň Hajabačka	5,3	KST
0801g		Kráľova studňa, prameň – Sedlo Veľký Šturec	10,4	KST
		Banický chodník Staré Hory, Banskobystrický geopark-CESTA MEDI	3,8	OZ Haliar
5432		Staré Hory, pri kaplnke – Dolný Harmanec, stanica	9,6	KST
0815		Partizánsky chodník	11,0	KST
E8		Medzinárodná diaľková turistická trasa E8, Slovenska	744	ERA
		Barborská cesta	48	OZ Banská región – Terra Montanae

Zdroj: turistika.oma.sk

Náučné chodníky v Starohorskej doline:

- Banský náučný chodník Špania dolina
- Náučný chodník Donovaly – Šachtíčka
- Náučný chodník k Harmaneckej jaskyni
- Náučný chodník hrebeňom Veľkej Fatry
- Lesnícky náučný chodník Jozefa Dekreta Matejovie Dolný Jelenec – Staré Hory

Cykloturistika:

Riešeným územím neprechádzajú cyklotrasy ale v okolí sa nachádzajú nasledovné cyklotrasy:

- Staré Hory – Dolný Jelenec – dĺžka 16 km, číslo trasy 5588, správca SCK
- Krížna – Horný Jelenec – dĺžka 11,7 km, číslo trasy 2584, správca SCK
- Spojka do Dolného Jelenca – dĺžka 5,4 km, číslo trasy 8617, správca SCK
- Vrchárska magistrála - dĺžka 58 km, číslo trasy 042, správca SCK
- Liptovská osada – Motyčky - dĺžka 19 km, číslo trasy 2570, správca SCK

ZAÚJÍMAVOSTI V OKOLÍ OBCE:

RAKYTOVSKÝ VODNÝ ŽĽAB

V doline Rakytovo pri Dolnom Harmanci sa nachádza jedinečná kultúrna pamiatka na splavovanie rovného dreva - **vodný žľab**. Vybudovaný bol pravdepodobne už v 19. storočí. Za národnú kultúrnu pamiatku bol vyhlásený v roku 2001. Jeho celková dĺžka je 2450 m. Vodný žľab bol hojne využívaný. Podľa záznamov v rokoch 1916 - 1921 mesto ročne predalo v priemere 10 tisíc kubických metrov paliva a 9500 kubických metrov úžitkového dreva. Doprava dreva v lesoch mesta Banská Bystrica bola väčšinou riešená spúšťaním suchými šmykmi (rizňami), potom vodnými žľabmi a následne splavovaním po vodných tokoch. Z inventúry mestského lesného majstra Ing. Júliusa Petrovicha z roku 1922 vyplýva, že na území Mestských lesov boli funkčné vodné žľaby v dolinách Cenovo (v dĺžke 4650 m), Prašnica (1840 m) a Rakytovo (2400 m). V žľabe Prašnica sa ročne splavilo až od 2000 do 2500 priestorových metrov dreva.

ŠPAŇODOLINSKÝ BANSKÝ VODOVOD

Unikátny historický vodovod, ktorý drží niekoľko prvenstiev. Je najstarším dielom tohto druhu na Slovensku, postavený bol už v 16. storočí. Zároveň je najdlhším takýmto dielom s celkovou dĺžkou 36 km. Jeho trasa vedie spod Prašivej, pohorím Starohorských vrchov až do Španej Doliny. Slúžil na privádzanie vody pre banské diela v Španej Doline v časoch jej najväčšej banskej slávy. Trasa vodovodu vedie takmer po vrstevnici s miernym spádom a sčasti kopíruje trasu náučného chodníka z Banskej Bystrice na Donovaly. Trasa vodovodu je zrekonštruovaná, môžete ju sledovať aj vďaka technickým úpravám terénu - zárezom, skalným galériám, násypom, či kamenným múrom. Niektoré časti trasy sú určené na pešiu turistiku, iné aj na cykloturistiku a v zime na lyžiarsku turistiku.

ŠPANIA DOLINA

Banická obec, ktorá je skanzenom ľudovej architektúry a baníckych pamiatok. Obci uprostred Starohorských vrchov dominuje pôvodný ranogotický Kostol Premenenia Pána z roku 1254. Ku vchodu do kostola vedie pozoruhodné drevené kryté schodisko so 160 drevenými schodmi. Na námestí nájdete najvýznamnejšiu banícku pamiatku - budovu Klopačky zo 16. storočia. V Klopačke sa nachádza expozícia tradičných paličkovaných čipiek. Pri Klopačke začína okruh Banského náučného chodníka, ktorý Vás prevedie obcou a jej okolím, kde na zastávkach spoznáte históriu obce a baníctva, ktoré je s ňou úzko späté. V obci nájdete tiež unikátne banícke domy z 19. storočia, kombinované stavby z kameňa a dreva, omietané hlinou a bielené vápnom s drevenou šindľovou strechou, ale tiež niekoľko tradičných dreveníc. Z haldy Maximilián, pamiatky na činnosť miestnych baní sa Vám naskytne pozoruhodný pohľad na panorámu obce a okolitých vrchov.

HORNÝ HARMANEC - HARMANECKÁ JASKYŇA

Jedna z najvýznamnejších jaskýň na Slovensku, ktorá je aj národnou prírodnou pamiatkou, vyznačujúca sa pozoruhodnými podzemnými priestormi s rútvými dómami, mimoriadne bohatým výskytom mäkkého sintra, či množstvom zimujúcich netopierov. Jaskyňa sa nachádza v doline Harmanca v južnej časti Veľkej Fatry. K jej vstupnej časti vedie serpentínový chodník s náučnými tabuľami.

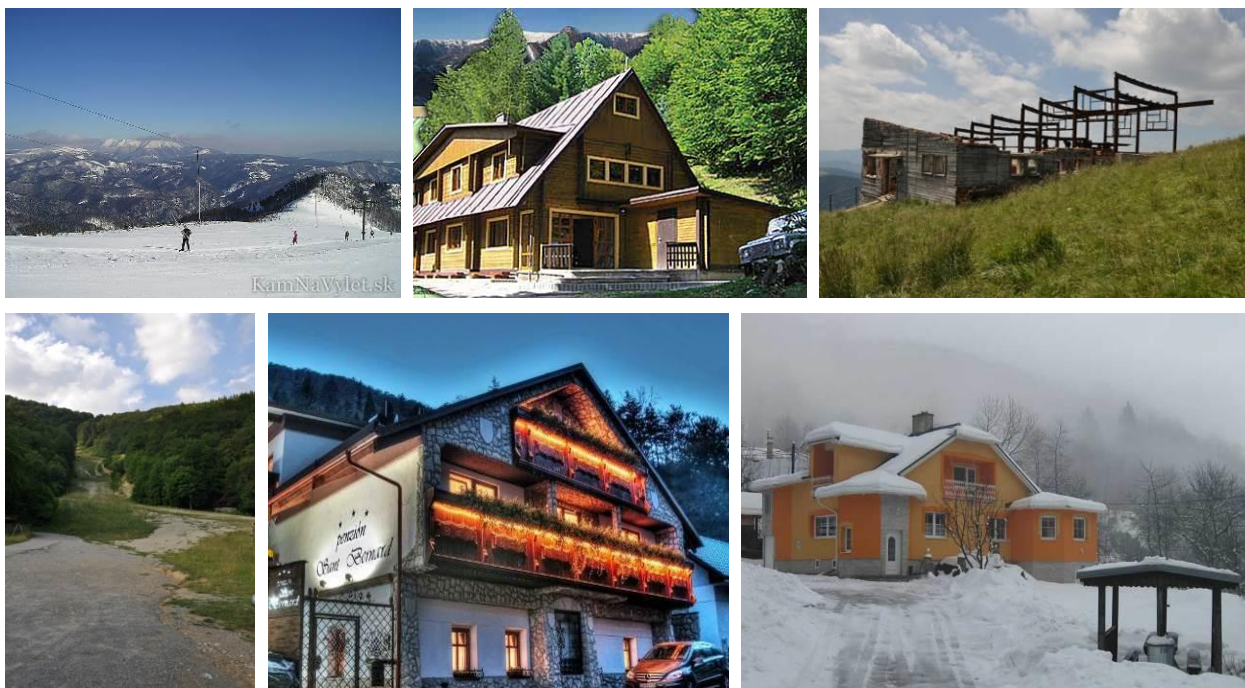
V širšom okolí sa nachádza historické mesto Banská Bystrica a Zvolen, zrúcaniny pustého hradu, kúpele Kováčová a Sliač, drevený artikulárny kostol v Hronseku, kostol v Čeríne, pamätný dom J.G. Tajovského ...

Turecká

Zdroj: <http://www.cestovnyatlas.szm.com/horehronie1.jpg>

2.10. Trh práce

Zamestnanosť

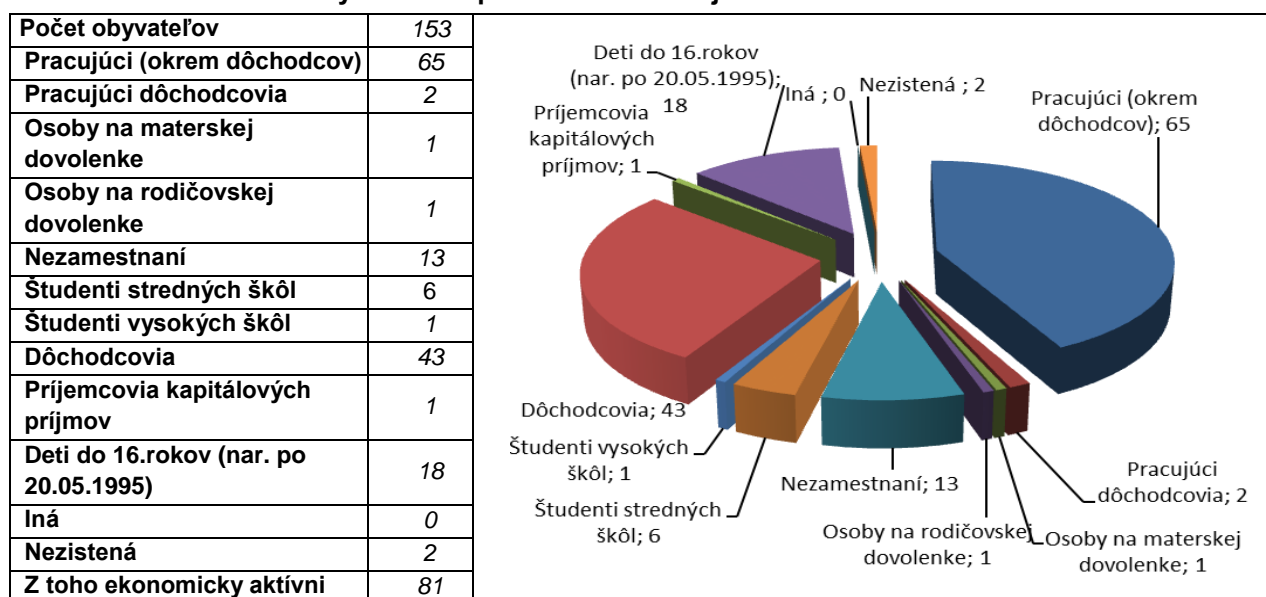
V oblasti zamestnanosti je v obci neuspokojivá situácia.

Obyvatelia pracujú prevažne v podnikoch v Banskej Bystrici, Zvolene či Ružomberku. Za prácou dochádzajú autobusom a osobnými vozidlami.

Najväčšími zamestnávateľmi v obci sú:

- penzion Sant Bernard s. r. o. – 3-4 zamestnanci,
- BB SK STEEL invest s.r.o. – 10 - 19 zamestnancov

Tabuľka č. 46: Členenie obyvateľstva podľa ekonomickej aktivity

Zdroj: SOBD 2011

Z celkového počtu 153 obyvateľov obce bolo v roku 2011 (SODB2011) ekonomicky aktívnych 81, čo činí takmer ako 53%.

V roku 2011 bolo v obci evidovaných 13 nezamestnaných, čo je niečo vyše 12% produktívneho obyvateľstva.

V roku 2014 bolo v obci evidovaných cca 4 nezamestnaných. Obec zamestnáva v súčasnosti 2 aktívnych pracovníkov a žiadnych vlastných zamestnancov.

Podnikateľské aktivity, pracovné príležitosti

Obyvatelia obce až 80 % dochádzajú za prácou do okolitých obcí a najviac do miest Banská Bystrica a Zvolen. Najviac ich pracuje v reštauračných a pohostinských službách, v pozemnej doprave, vo verejnej správe a v maloobchode.

Tabuľka č. 47: Podnikateľské subjekty zapísané v ORSR so sídlom v obci Turecká

Podnikateľ.subjekt	Vznik	Oblasť činnosti
BB SK STEEL invest s.r.o., Turecká 313	2011	Ostatné odborné, vedecké a technické činnosti i. n.
GROW-UP SLOVAKIA s.r.o., Turecká 295	2014	Poradenské služby v oblasti podnikania a riadenia
penzion Sant Bernard s. r. o., Turecká 313	2010	Jedálne
Maxus Slovakia s. r. o., Turecká 331	2010	Spracovanie dát, poskytovanie serverového priestoru na internete a súvisiace služby

Zdroj: www.orsr.sk 2015

Na území obce majú k 1.3.2016 vedenú prevádzku nasledovné podnikateľské subjekty zapísané v živnostenskom registri SR.

Tabuľka č. 48: Podnikateľské subjekty zapísané v ŽRSR so sídlom v obci Turecká

Názov podnikateľského subjektu	Hlavné zameranie činnosti
penzion Sant Bernard s. r. o. Turecká 313	Jedálne
Krňáčky – Turecká, Turecká 282	Pohostinská činnosť.
Ing. Igor Budaj, Turecká 310	Stavebné práce
Pavol Funiak, Turecká 320	Zemné práce
Marek Dobák, Turecká 322	Oprava a údržba motorových vozidiel
Mariana Cisáriková - Colná deklarácia Turecká 348	Ostatné pomocné činnosti v doprave Činnosť pozastavená od 1.11.2015 do 31.10.2018.
Mgr. Ivana Sikulová, PhD. Turecká 317	Poradenské služby v oblasti podnikania a riadenia
Martin Donoval, Turecká 344	Oprava a údržba motorových vozidiel
Ing. Mária Janovcová Homolová, Turecká 279	Sprostredkovanie obchodu s rozličným tovarom
Ján Pupala, Turecká 105	Spracovanie dát, poskytovanie serverového priestoru na internete a súvisiace služby
Miroslav Strmeň, Turecká 287	Zemné práce
Peter Čunderlík, Turecká 309	Omietkárské práce Činnosť pozastavená od 20.1.2014 do 20.1.2017.
Peter Geleta, Turecká 257	Sprostredkovanie obchodu s rozličným tovarom
Maxus Slovakia s. r. o. Turecká 331	Spracovanie dát, poskytovanie serverového priestoru na internete a súvisiace služby
Martin Holbus, Turecká 311	Činnosti súvisiace s krajinou úpravou /poskytovanie služieb v lesníctve a poľovníctve, v poľnohospodárstve a záhradníctve/
BB SK STEEL invest s.r.o. Turecká 313	Ostatné odborné, vedecké a technické činnosti i. n.
STAHLBAU s.r.o., Turecká 313	Ostatný maloobchod mimo predajní, stánkov a trhov
Eva Venclíková, Turecká 257	Sprostredkovanie obchodu s poľnohospodárskymi surovinami, živými zvieratami a polotovarmi

Ivan Janovec, Turecká 279	Ostatné stavebné kompletizačné a dokončovacie práce
Milan Makovník, Turecká 284	Turistické a iné krátkodobé ubytovanie
Viliam Čunderlík, Turecká 300	Oprava a údržba motorových vozidiel
Miroslav Frátrík, Turecká 268	Špecializované sprostredkovanie obchodu s iným špecifickým tovarom
Jozef Strmeň, Turecká 293	Elektrická inštalácia
GROW-UP SLOVAKIA s.r.o. Turecká 295	Poradenské služby v oblasti podnikania a riadenia
Peter Čillík, Turecká 278	Výstavba obytných a neobytných budov i. n.

Zdroj: www.zrsr.sk 2015

Tabuľka č. 49: **Prehľad o poľnohospodárskych subjektoch obhospodarujúcich najväčšiu výmeru poľnohospodárskej pôdy**

Podnikateľské subjekty	Výmera obhospodarovanej pôdy v ha	Súkromne hospodáriaci roľníci (s výmerou nad 20 ha)	Výmera obhospodarovanej pôdy v ha	Počet ks HD	Počet ks oviec
Poľnohospodárske družstvo Podlavice	266,43	-	-	-	-

zdroj: obec 2015

2.11 Ľudský potenciál (spolky, združenia, kluby)

Kluby, spolky a združené spoločenské aktivity

V oblasti záujmovej a spolkovej činnosti existuje viac možností trávenia voľného času v spolkoch Krňáčky-Turecká- Občianske združenie, Občianske združenie obec Turecká – Halušky, Lyžiarsky klub SKICROSS Turecká ...

Obec Turecká má bohatú kultúrnu históriu. Spoločenský život je bohatý. Každoročne sa tu uskutočňujú podujatia lokálneho významu.

Tabuľka č. 50: **Zručnosti obyvateľstva**

Obec	Databáza zručných ľudí v území
Turecká	Murárstvo, čipkárstvo, paličkovanie, zváranie, práca s drevom

Zdroj: obec 2015

Tabuľka č. 51: **Prehľad kultúrnych a historických zdrojov – nehmotné zdroje, ľudský potenciál**

Obec	Kluby, spolky, združenia	Kultúrne podujatia
Turecká	Registrované: Krňáčky-Turecká- Občianske združenie Občianske združenie obec Turecká - Halušky Pozemkové spoločenstvo Turecká Lyžiarsky klub SKICROSS Turecká	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Majstrovstvá Slovenska a Európy vo varení a jedení bryndzových halušiek ✓ Majstrovstvá Slovenska v Krňáčkách ✓ Mikuláš, Vatra SNP ✓ Povstalecká vatra ✓ Lampiónový sprievod

Zdroj: obec 2015, Register Občianskych združení SR

Práca s verejnosťou

Od roku 2007 do roku 2013 boli realizované ankety resp. dotazníky v záujme prieskumu verejnej mienky o rozvoji obce. Pri riešení konkrétnych problémov sa organizujú stretnutia s verejnosťou.

Spolupráca

- Obec je členom Občianskeho združenia obcí mikroregiónu Starohorská dolina
- Obec spolupracuje s Oblastnou organizáciou cestovného ruchu (OOCR) Stredné Slovensko
- Obec je členom Národnej siete rozvoja vidieka
- Obec je členom Banskobystrického geomontánneho parku o.z.

2.12 Rozvojové dokumenty (súladi s existujúcou dokumentáciou rozvoja)

Na riešené územie je spracovaných viacero dokumentácií, ktoré sa zaoberajú jeho trvalo udržateľným rozvojom:

Koncepcia územného rozvoja Slovenska ako územnoplánovacia dokumentácia celoštátneho významu rieši nadradené rozvojové osi, hierarchiu sídiel, životné prostredie, nadradené systémy sociálnej a technickej infraštruktúry. Riešené územie sa nachádza v blízkosti ťažiska osídlenia najvyššej úrovne celoštátneho až medzinárodného významu banskobystricko – zvolenského ťažiska osídlenia a na starohorskej rozvojovej osi tretieho stupňa Banská Bystrica – Staré Hory.

ÚPN VÚC Banskobystrického kraja schváleného vládou SR uznesením č.394 z 9.6.1998 a jeho zmeny a doplnky riešia rozvoj územia podrobnejšie.

Zhodnotenie a požiadavky záväznej časti nadradenej ÚPD - Územného plánu veľkého územného celku Banskobystrický kraj (ÚPN VÚC) / výber častí vo vzťahu ku územiu obce Turecká.

I. Záväzné regulatívy funkčného a priestorového usporiadania územia

1. V oblasti usporiadania územia, osídlenia a rozvoja sídelnej štruktúry

1.6. Podporovať budovanie rozvojových osí v záujme tvorby vyváženej hierarchizovanej sídelnej štruktúry

1.6.3. podporovať ako rozvojové osi tretieho stupňa:

- Starohorskú rozvojovú os Banská Bystrica – Staré Hory

1.7. V oblasti rozvoja vidieckeho priestoru a vzťahu medzi mestom a vidiekom

1.7.1. podporovať vzťah urbánnych a rurálnych území v novom partnerstve založenom na integrácii funkčných vzťahov mesta a vidieka v znení prírodných a kultúrno-historických a urbanisticko-architektonických daností, pričom pri ich rozvoji zohľadniť koordinovaný proces prepojenia sektorových strategických a rozvojových dokumentov,

1.7.2. zachovať pôvodný špecifický ráz vidieckeho priestoru, vychádzať z pôvodného charakteru zástavby a historicky utvorenej okolitej krajiny, zachovať historicky utváraný typ zástavby obcí a zohľadňovať národopisné špecifiká jednotlivých regiónov,

1.7.3. pri rozvoji vidieckych oblastí zohľadňovať a rešpektovať ich ekonomické danosti, špecifické prírodné a krajinné prostredie a pri rozvoji jednotlivých činností dbať na zamedzenie, alebo obmedzenie možných negatívnych dôsledkov týchto činností na krajinné a životné prostredie vidieckeho priestoru.

1.7.4. vytvárať podmienky dobrej dostupnosti vidieckych priestorov k sídelným centráм podporou výstavby verejného dopravného a technického vybavenia obcí tak, aby vidiecke priestory vytvárali kultúrne a pracoviskovo rovnocenné prostredie s urbánnym prostredím a dosahovali skĺbenie tradičného vidieckeho prostredia s požiadavkami na moderný spôsob života,

2. V oblasti hospodárstva

2.2. Poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo

2.2.1. rešpektovať poľnohospodársky pôdny fond, podporovať jeho využívanie v celom jeho rozsahu a poľnohospodársku pôdu v kategóriách zodpovedajúcich pôdno-ekologickej rajonizácii a typologicko-produkčnej kategorizácii, v súlade s platnou legislatívou

2.2.2. v chránených územiach zavádzať osobitný režim hospodárenia (chránené územia podľa zákona o ochrane prírody a krajiny, ochranné pásma vodárenských zdrojov) v zmysle platnej legislatívy,

2.2.3. v národných parkoch a v ich ochrannom pásme a v chránených krajinných oblastiach uprednostňovať poľnohospodárstvo s výrazným ekologickým účinkom a s prioritným cieľom udržania biodiverzity a trvalo udržateľného rozvoja územia,

2.2.4. rešpektovať lesné pozemky a ich ochranné pásmo ako limitujúci prvok pri územnom rozvoji krajiny,

2.2.5. v chránených územiach uplatňovať ekologické princípy hospodárenia

2.2.6. zabezpečiť ochranu najkvalitnejších a najproduktívnejších poľnohospodárskych pôd v kraji a ochranu viníc Stredoslovenskej vinohradníckej oblasti pred ich zástavbou,

2.2.7. vytvárať podmienky a podporovať opatrenia zamerané na elimináciu erózie poľnohospodárskych a lesných pôd,

2.2.8. vytvárať podmienky pre rozvoj poľnohospodárstva v horských oblastiach s podporou tradičného pastevného chovu hospodárskych zvierat,

2.2.10. stabilizovať výmeru najkvalitnejších pôd a ich ochranu uskutočňovať ako ochranu hospodársko – sociálneho potenciálu štátu aj ako súčasť ochrany prírodného a životného prostredia,

2.4. Regionálny rozvoj

2.4.4. vytvárať územno-technické podmienky pre rozvoj malého a stredného podnikania,

2.4.5. podporovať rozvoj výroby a služieb založených na využití domácich zdrojov,

2.4.9. zabezpečiť v záujme rozvoja vidieka v horských a podhorských oblastiach so sťaženými prírodnými podmienkami primeranú životnú úroveň a zlepšenie kvality života vidieckeho obyvateľstva prostredníctvom podpory vybraných centier s využitím ich prírodného, demografického a kultúrno – historického potenciálu v prospech rozvoja vidieckych oblastí.

3. V oblasti rozvoja rekreácie a turistiky

3.1. Usmerňovať vytváranie funkčno-priestorového systému cestovného ruchu kraja v súlade s Regionalizáciou cestovného ruchu SR. Uplatňovať navrhnutú štruktúru druhov a foriem turizmu a jeho priestorových a funkčných jednotiek. Ako nový článok systému akceptovať turistické centrá, turistické aglomerácie a turistické parky

3.1.1. vypracovať a konsenzuálne prijať Generel cestovného ruchu v Banskobystrickom samosprávnom kraji, ako základného dokumentu rozvoja aktivít a tvorby manažmentu cestovného ruchu, obsahujúceho rozvojové a urbanistické štúdie regiónov cestovného ruchu:

- č. 12. Ipeľského
- č. 13. Gemerského
- č. 14. Horehronského
- č. 15. Pohronského

pre podrobnejšie usmernenie tých častí územia, o ktorých nepojednáva záväzná časť ÚPN VÚC Banskobystrický kraj v regulatívoch 3.1.2. až 3.1.7.

3.1.5. podporovať a aktívne riešiť spoluprácu a koordináciu územného rozvoja cestovného ruchu v územiach v okolí hraníc susediacich samosprávnych krajov pri vytváraní

- horských turistických aglomerácií:
 - Donovaly - Liptovská Osada - Liptovské Revúce

3.1.6. pre dosiahnutie strategického cieľa a špecifických cieľov rozvoja cestovného ruchu v kraji je v plánovaní a regulácii územného rozvoja potrebné za prioritné považovať:

- **horské turistické aglomerácie a strediská:**
 - Staré Hory – Turecká – Krížna,
- **vedomostno – poznávacie štruktúry:**
 - GEOPARKY – Banskoštiavnický, Banskobystrický, Novohradský,

3.1.7. v horskom turizme plne využiť potenciál pre rozvoj zimných lyžiarskych športov v jestvujúcich turistických strediskách, podmienený dosiahnutím konsenzu s orgánmi ochrany prírody a krajiny, umožňujúceho ich funkčné rozšírenie a prípadnú integráciu do aglomerácií. Rozvoj zamerať na dobudovanie rekreačnej vybavenosti a dopravnej a technickej infraštruktúry pre zabezpečenie celoročného využívania ich kapacít,

3.1.8. rozvoj horských stredísk s vhodnými klimatickými a priestorovými podmienkami, v súlade s podmienkami využívania chránených území, usmerňovať na dosiahnutie štandardu rekondičných, prípadne klimatických kúpeľov, podporovať na to zamerané aktivity, špecifickú vybavenosť a zvyšovanie podielu trvalých obyvateľov,

3.2. Udržiavať a skvalitňovať podmienky a vybavenosť pre krátkodobú vnútromestskú a prímestskú rekreáciu:

3.2.1. zabezpečiť ochranu plošného rozsahu existujúcej verejnej zelene a parkov v sídlach a budovaním nových plôch zelene zabezpečiť zvyšovanie jej podielu na jedného obyvateľa a kvality životného prostredia,

3.2.3. podporovať vytváranie pohybových, relaxačných a vedomostno – poznávacích aktivít v záujmových územiach miest,

3.4. Rozvíjať komplexnosť a kvalitu vybavenosti všetkých turisticky atraktívnych miest, obcí a stredísk cestovného ruchu

3.4.1. zariadenia a služby umiestňovať prednostne do ich zastavaného územia a jeho okolia,

3.4.2. nové zariadenia a služby v lokalitách rekreácie a cestovného ruchu mimo zastavaných území miest a obcí, umiestňovať prednostne do už zastavaných lokalít,

3.4.3. priestor voľnej krajiny využívať predovšetkým na športové, relaxačné, poznávacie a iné pohybové aktivity,

3.5. Zvyšovať kvalitu vybavenosti jestvujúcich stredísk cestovného ruchu na území národných parkov a veľkoplošných chránených území prírody len v súlade s ekologickou únosnosťou dotknutých a nadväzujúcich lokalít

3.5.1. zariadenia a služby umiestňovať prednostne do ich zastavaného územia,

3.5.2. návštevnosť, kapacity vybavenosti a využitie voľnej krajiny v ich okolí zosúlaďovať s požiadavkami štátnej ochrany prírody.

3.6. Rozvoj vybavenosti pre rekreáciu a turizmus v nových, doteraz neurbanizovaných lokalitách a v strediskách cestovného ruchu umožniť len v súlade so schváleným programom, alebo plánom rozvoja obce, mesta, alebo regiónu a len na základe schválenej územnoplánovacej dokumentácie. Na územiach s 3. až 5. stupňom ochrany a v územiach európskeho významu podľa zákona o ochrane prírody a krajiny, nezakladať nové lokality a strediská rekreácie, športu a turizmu.

3.7. Zvyšovať kvalitatívny štandard jestvujúcich stredísk rekreácie a turistiky na území Národného parku Nízke Tatry, Národného parku Slovenský raj a v Chránenej krajinskej oblasti Poľana, len v súlade so schválenou územnoplánovacou dokumentáciou.

3.8. Viazat' lokalizáciu služieb zabezpečujúcich proces rekreácie a turizmu prednostne do zastavaného územia sídiel s cieľom zamedziť neodôvodnené rozširovanie rekreačných útvarov vo voľnej krajine, pričom využiť aj obnovu a revitalizáciu historických mestských a vidieckych celkov a objektov kultúrnych pamiatok.

3.12. Pri rozvoji rekreácie a turizmu na území chránených území a ich ochranných pásiem rešpektovať návštevný poriadok príslušného chráneného územia, platný v čase prípravy a realizácie rozvojových zámerov.

3.15. Vytvárať územno-technické podmienky pre realizáciu cykloturistických trás regionálneho, nadregionálneho a celoštátneho významu, pri súčasnom rešpektovaní zákona o ochrane prírody a krajiny.

3.16. Využiť bohatý kultúrno-poznávací potenciál územia na rozvoj poznávacieho a rekreačného turizmu.

3.17. Zabezpečiť podmienky pre vytvorenie komplexného informačného systému regiónu ako neoddeliteľnej súčasti rozvoja cestovného ruchu a informovanosti o atraktivitách Banskobystrického kraja, pri súčasnom rešpektovaní zákona o ochrane prírody a krajiny.

3.18. Podporovať rozvoj všetkých druhov turizmu v súlade s ochranou prírody a krajiny.

3.19. Vo všetkých existujúcich a navrhovaných strediskách cestovného ruchu zabezpečiť dobudovanie a projektovú prípravu a realizáciu kompletnej technickej infraštruktúry s osobitným zreteľom na zabezpečenie zásobovania pitnou vodou v dostatočnom množstve a zodpovedajúcej kvalite.

3.20. V strediskách cestovného ruchu, nachádzajúcich sa v územiach chránených vodohospodárskych oblastí a v pásmach ochrany vodárenských zdrojov, považovať za prioritu legislatívne stanovenú ochranu vodohospodárskych oblastí a vodárenských zdrojov, ktorej sa musia ostatné funkcie v území prispôbiť (Donovaly, Tále, Srdiečko, Králiky, Jasenie)

3.21. Podporovať rozvoj krátkodobej a prímestskej rekreácie obyvateľov mestských sídiel.

4. V oblasti usporiadania územia z hľadiska ekologických aspektov, ochrany prírody a pôdneho fondu

4.1. Rešpektovať územné vymedzenie a podmienky ochrany a využívanie všetkých vyhlásených chránených území v kategóriách chránená krajinná oblasť, národný park, národná prírodná rezervácia, prírodná rezervácia, národná prírodná pamiatka, prírodná pamiatka, chránený areál, chránený krajinný prvok a ich ochranných pásiem, chránené vtáčie územie, územie európskeho významu, navrhované územia európskeho významu a národného významu, biotopy chránených rastlín a živočíchov.

4.2. Rešpektovať pri organizácii, využívaní a rozvoji územia význam a hodnoty jeho prírodných daností. V chránených územiach (európska sústava chránených území NATURA 2000 vrátane navrhovaných, národná sústava chránených území, chránené územia vyhlásené v zmysle medzinárodných dohovorov), v prvkoch územného systému ekologickej stability, v NECONET, v biotopoch európskeho významu, národného významu regionálneho významu a v biotopoch druhov európskeho, národného a regionálneho významu zosúladiť využívanie územia s funkciou ochrany prírody a krajiny s cieľom udržania resp. dosiahnutia priaznivého stavu druhov, biotopov a častí krajiny.

4.4. Uplatňovať pri hospodárskom využívaní území chránených podľa zákona o ochrane prírody a krajiny diferencovaný spôsob hospodárenia a uprednostňovať biologické a integrované metódy ochrany územia,

4.4.1. rešpektovať prioritnú biologickú, ekologickú a environmentálnu funkciu lesov nachádzajúcich sa vo vyhlásených a navrhovaných chránených územiach kategórie národná prírodná rezervácia, prírodná rezervácia, národná prírodná pamiatka a prírodná pamiatka,

4.4.2. rešpektovať hlavnú biologickú, ekologickú a environmentálnu funkciu lesov s druhoradým, alebo podradným drevoprodukčným významom, ktoré sú v kategóriách ochranné lesy, lesy osobitného určenia mimo častí lesov pod vplyvom imisií zaradených do pásiem ohrozenia a lesy vo všetkých

vyhlásených a navrhovaných chránených územiach kategórií chránený areál, národný park a v územiach vymedzených biocentier,

4.5. rešpektovať platné územné systémy ekologickej stability.

4.6. Rešpektovať, pri umiestňovaní činností do územia, hodnotovo-významové vlastnosti krajiny integrujúce v sebe prírodné a kultúrne dedičstvo, nerastné bohatstvo, vrátane energetických surovín, zohľadňovať ich predpokladané vplyvy na životné prostredie, na charakteristický vzhľad krajiny a realizáciou vhodných opatrení dosiahnuť odstránenie, obmedzenie alebo zmiernenie prípadných negatívnych vplyvov, ako aj elimináciu nežiaducich zmien v charakteristickom vzhľade krajiny.

4.7. Uplatňovať pri hospodárskom využívaní území začlenených medzi prvky územného systému ekologickej stability podmienky ustanovené platnou legislatívou:

4.7.1. zákonom o ochrane prírody a krajiny pre kategórie a stupne ochrany chránených území,

4.7.2. zákonom o lesoch,

4.7.3. zákonom o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy, pre poľnohospodárske ekosystémy v kategóriách podporujúcich a zabezpečujúcich ekologickú stabilitu územia (trvalé trávne porasty),

4.8. Zosúladiť trasovanie dopravnej a technickej infraštruktúry s prvkami ekologickej siete tak, aby bola maximálne zabezpečená ich vodivosť a homogénnosť ich vhodným trasovaním, resp. budovaním funkčných ekoduktov.

4.9. *Eliminovať systémovými opatreniami stresové faktory pôsobiace na prvky územného systému ekologickej stability (znečisťovanie prostredia, eutrofizáciu, fragmentáciu krajiny, šírenie invázných druhov organizmov, bariérový efekt dopravných koridorov a priečných prekážok v tokoch...).*

4.10. Rešpektovať poľnohospodársku pôdu a lesné pozemky ako limitujúci faktor urbanistického rozvoja územia, osobitne chrániť poľnohospodársku pôdu s veľmi vysokým až stredne vysokým produkčným potenciálom, poľnohospodársku pôdu, na ktorej boli vybudované hydromelioračné zariadenia a osobitné opatrenia na zvýšenie jej produkčnej schopnosti (produkčné sady a vinice).

4.11. Zabezpečovať nástrojmi územného plánovania ekologicky optimálne využívanie územia, rešpektovanie, prípadne obnovu funkčného územného systému ekologickej stability, biotickej integrity krajiny a biodiverzity na úrovni regionálnej a lokálnej.

4.13. Zabezpečovať zvýšenie ekologickej stability a obnovu biologickej rozmanitosti v územiach a krajinných segmentoch a narušeným prírodným a životným prostredím.

4.15. Zabezpečiť ochranu všetkých vodných zdrojov v rozsahu ich vymedzených ochranných pásiem na území kraja využívaných na hromadné zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou.

4.16. Riešiť ochranu nerastného bohatstva a jeho racionálne využívanie v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja a s organizáciou priestorového usporiadania a funkčného využívania územia a s požiadavkami na ochranu prírody a krajiny, zachovania terénneho reliéfu, kultúrneho dedičstva a súčasnej krajinnej štruktúry.

4.17. Zabezpečovať trvalo ochranu krajiny v zmysle Európskeho dohovoru o krajine smerujúcu k zachovaniu a udržaniu významných alebo charakteristických čŕt krajiny vyplývajúcich z jej historického dedičstva a prírodného usporiadania alebo ľudskej aktivity.

5. V oblasti usporiadania územia z hľadiska kultúrneho dedičstva

5.1. Rešpektovať pamiatkový fond a kultúrne dedičstvo, vo všetkých okresoch Banskobystrického kraja predovšetkým chrániť najcennejšie objekty a súbory objektov zaradené, alebo navrhované na zaradenie do kategórie pamiatkových území pamiatkových rezervácií a pamiatkových zón, pamiatkových objektov a nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok, vrátane ich vyhlásených ochranných pásiem, chrániť ich a využívať v súlade s ustanoveniami zákona o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

5.4. Utvárať podmienky na ochranu pamiatkového fondu a spolupracovať s orgánmi štátnej správy na úseku ochrany pamiatkového fondu pri záchrane, obnove a využívaní nehnuteľných kultúrnych pamiatok, pamiatkových území a ich ochranných pásiem v súlade s ustanoveniami zákona o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov,

5.4.5 podporovať iniciatívu obcí na vytváranie a odborné vedenie evidencie pamätihodností jednotlivých obcí ako významného dokumentu o kultúrnom dedičstve a histórii špecifických regiónov na území Banskobystrického kraja.

5.12. Rešpektovať typické formy a štruktúry osídlenia charakterizujúce jednotlivé špecifické regióny kraja vo vzťahu k staviteľstvu, ľudovému umeniu, typickým formám hospodárskych aktivít a väzbám s prírodným prostredím, v súlade so súčasnou krajinou štruktúrou v jednotlivých regiónoch a s ustanoveniami Európskeho dohovoru o krajine.

5.13. Uplatňovať a rešpektovať typovú a funkčnú charakteristiku sídiel mestského, malomestského a rôznych foriem vidieckeho osídlenia vrátane typického rozptýleného osídlenia strednej a južnej časti územia kraja.

6. V oblasti rozvoja nadradenej dopravnej infraštruktúry

6.1. V oblasti rozvoja cestnej infraštruktúry

6.1.4.1. rekonštruovať cestu I/59 v úseku Banská Bystrica – Donovaly – hranica Žilinského kraja a vylúčiť z nej kamiónovú dopravu z dôvodu ochrany vodných zdrojov,

6.1.47. zabezpečiť pre cesty I., II. a III. triedy územnú rezervu pre ich výhľadové šírkové usporiadanie

6.6. Prednostne pripravovať a realizovať nevyhnutné úpravy dopravných trás v najzaťaženejších a najnebezpečnejších úsekoch a v priestoroch s najvyšším zaťažením životného prostredia negatívnymi dôsledkami dopravy.

6.9. V oblasti rozvoja infraštruktúry cyklistickej dopravy:

6.9.1. podporovať rozvoj nemotorovej, predovšetkým cyklistickej dopravy,

6.9.2. podporovať tvorbu plánovacích a strategických dokumentov integrujúcich cyklistickú dopravu na regionálnej úrovni,

6.9.4. podporovať využívanie pozemkov a lesných ciest vo vlastníctve štátu a samospráv na budovanie cyklistických ciest a cykloturistických trás.

7. V oblasti rozvoja nadradenej technickej infraštruktúry

7.1. Vodné hospodárstvo

7.1.6. rezervovať priestor na výhľadové vybudovanie skupinových kanalizačných systémov,

7.1.8. vytvárať územnotechnické predpoklady na úpravu a revitalizáciu vodných tokov v čiastkových povodiach Hrona, Ipľa a Slanej; úpravy na vodných tokoch realizovať tak, aby neboli dotknuté záujmy ochrany prírody a krajiny v súlade s platnou legislatívou,

7.1.10. zabezpečiť vypúšťanie komunálnych odpadových vôd výstavbou verejnej kanalizácie s ČOV (prípadne iné vhodné spôsoby odvádzania komunálnych odpadových vôd) v aglomeráciách nad 10.000 ekvivalentných obyvateľov do 31.12.2010 a v aglomeráciách od 2.000 - 10.000 ekvivalentných obyvateľov, ktoré nemajú vybudovanú verejnú kanalizáciu, a v aglomeráciách menších ako 2.000 EO, v ktorých je vybudovaná verejná kanalizácia bez primeraného čistenia do 31.12.2015 v súlade s platnou legislatívou, ktorou sa ustanovujú požiadavky na kvalitu a kvalitatívne ciele povrchových vôd a limitné hodnoty ukazovateľov znečistenia odpadových vôd a osobitných vôd,

7.1.11. postupne znižovať zaostávanie rozvoja verejných kanalizácií s ČOV za rozvojom verejných vodovodov

d) výstavbou skupinových kanalizácií s ČOV,

7.1.12. v súlade s Plánmi manažmentu povodí zabezpečiť ochranu pred povodňami realizáciou preventívnych opatrení v povodiach, ktoré spomalia odtok vôd z povodia do vodných tokov a zvýšia retenčnú kapacitu územia, výstavbu retenčných nádrží a poldrov, ochranných hrádzí, protipovodňových línii a zariadení na prečerpávanie vnútorných vôd, úpravu vodných tokov a ich nevyhnutnú opravu a údržbu, obnovu inundačných území,

7.1.14. akceptovať pásma ochrany verejných vodovodov a verejných kanalizácií v súlade s platnou legislatívou o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách, pásma ochrany vodárenských zdrojov v súlade s vodným zákonom, ochranné pásma prírodných liečivých zdrojov a prírodných minerálnych

zdrojov v súlade so zákonom o prírodných liečivých vodách, prírodných liečivých kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách a o regulácii v sieťových odvetviach,

7.1.15. rešpektovať Plány manažmentu povodia, základných nástrojov na dosiahnutie cieľov vodného plánovania v správnych územiach povodí (čiastkových povodí Hron, Ipeľ, Slaná), ktoré určujú úlohy :

- v oblasti nakladania s povrchovými a podzemnými vodami s cieľom ich udržateľného využívania,
- na zlepšovanie stavu útvarov povrchovej a podzemnej vody vrátane vodných ekosystémov,
- na zabránenie ďalšieho zhoršovania stavu vôd a zabezpečenie ich dobrého stavu,
- pri ochrane pred povodňami a na zabránenie škodlivých účinkov vôd,

7.1.17. pri zabezpečovaní zásobovania obyvateľstva pitnou vodou uprednostniť zásobovanie pitnou vodou z podzemných zdrojov pred vodárenskými nádržami a povrchovými zdrojmi vody,

7.2. Zásobovanie elektrickou energiou

7.2.11. pri budovaní, plánovaní a rekonštruovaní nadzemného elektrického vedenia používať také technické riešenie, ktoré bráni usmrčovaniu vtákov podľa platnej legislatívy o ochrane prírody a krajiny,

7.2.12. v priestorovom usporiadaní rešpektovať určené ochranné pásma a bezpečnostné pásma jestvujúcich a navrhovaných elektrických vedení a transformačných staníc v zmysle platnej legislatívy,

7.3. Zásobovanie plynom a teplom

7.3.1. prednostne využívať zemný plyn na zásobovanie lokalít teplom s cieľom znížiť miestnu záťaž znečistenia ovzdušia,

7.3.2. ekologizovať výrobu a spotrebu tepla a podľa možností využívať miestne zdroje energie,

7.3.3. v priestorovom usporiadaní rešpektovať určené ochranné pásma a bezpečnostné pásma jestvujúcich a navrhovaných plynovodov, teplovodov a produktovodov,

7.3.5. podporovať rozvoj využívania obnoviteľných zdrojov energie (biomasy, slnečnej, veternej a geotermálnej energie), ako lokálnych doplnkových zdrojov k systémovej energetike, s uprednostnením sídiel bez perspektívy zásobovania zemným plynom,

7.3.7. presadzovať uplatnením energetickej politiky SR, regionálnej energetickej politiky a využitím kompetencií miestnych orgánov samosprávy budovanie kogeneračných zdrojov na výrobu elektriny a tepla a tam kde je to ekonomicky a environmentálne zdôvodniteľné, udržať a inovovať už vybudované systémy s centralizovaným zásobovaním obyvateľstva teplom,

7.3.8. podporovať v oblastiach s podhorskými obcami využitie miestnych energetických zdrojov pre potreby obyvateľov a služieb,

7.4. Pošta a telekomunikácie

7.4.3. v priestorovom usporiadaní rešpektovať určené ochranné pásma a bezpečnostné pásma jestvujúcich a navrhovaných telekomunikačných vedení v zmysle platnej legislatívy.

7.6. Odpadové hospodárstvo

7.6.2. v podrobnejších dokumentáciách, resp. v územných plánoch obcí, zabezpečiť lokality pre výstavbu zariadení súvisiacich s budovaním systému na triedenie, recykláciu, zhodnocovanie a zneškodňovanie odpadov,

8.2. Zdravotníctvo

8.2.3. podporovať malé a stredné podnikanie v oblasti zdravotníctva, predovšetkým v oblastiach vzdialenejších od sídelných centier,

8.3. Sociálna pomoc

8.3.1. rozširovať sieť a štruktúru zariadení sociálnej starostlivosti a sociálnych služieb podľa potrieb okresov paralelne s narastaním podielu občanov odkázaných na sociálnu pomoc a občanov v dôchodkovom veku, ako aj občanov so zdravotným postihnutím, najmä občanov s ťažkým zdravotným postihnutím,

8.3.3. podporovať vybrané zariadenia sociálnej starostlivosti na regionálnej úrovni.

8.3.4. podporovať vytvorenie siete domácej ošetrovateľskej starostlivosti a starostlivosti o dlhodobých chorých a zdravotne ťažko postihnutých.

9. V oblasti ochrany a tvorby životného prostredia

9.3. Ochranu vôd realizovať v zmysle platnej legislatívy ako:

9.3.3. ochranu vodárenských zdrojov,

9.3.8. zabezpečiť minimálne dvojstupňové čistenie komunálnych odpadových organicky znečistených priemyselných odpadových vôd vypúšťaných do povrchových tokov v súlade s kvalitatívnymi cieľmi povrchových vôd a limitnými hodnotami ukazovateľov znečistenia v zmysle platnej legislatívy,

9. V oblasti ochrany a tvorby životného prostredia

9.1. Podpora realizácie národných, regionálnych a lokálnych programov zameraných na znižovanie produkcie emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia, ich podrobné rozpracovanie a realizácia v podmienkach Banskobystrického kraja, realizovať a implementovať všetky environmentálne programy a ich následne ich premietnuť do dokumentácii na nižších úrovniach.

9.2. Plniť opatrenia vyplývajúce zo schválených programov na zlepšenie kvality ovzdušia a akčných plánov na zlepšenie kvality ovzdušia v oblastiach riadenia kvality ovzdušia Banskobystrického kraja a opatrenia vyplývajúce z Programu hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja 2007-2013.

9.3. Ochranu vôd realizovať v zmysle platnej legislatívy ako:

9.3.2. ochranu vodárenských tokov a ich povodí,

9.3.5. ochranu vôd v citlivých oblastiach,

9.3.6. ochranu vôd v zraniteľných oblastiach,

9.3.7. ochranu pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov zabezpečením prijateľnej úrovne ochrany podľa Kódexu správnej poľnohospodárskej praxe,

9.6. Vytvárať vhodné stimulačné nástroje na podporu separovania, recyklácie a celkového znižovania produkcie odpadu na území kraja, podporovať zavádzanie „BAT“ technológií v procese riadenia odpadového hospodárstva na úrovni kraja.

9.7. Zabezpečiť postupnú, k životnému prostrediu šetrnú sanáciu a rekultiváciu nevyhovujúcich skládok odpadu a sanáciu resp. minimalizáciu dopadov starých environmentálnych záťaží, s uprednostnením lokalít s významom z hľadiska udržania kvality a ekologickej stability územia.

9.9. Pri posudzovaní územnotechnických podmienok a projektovej príprave nových trás a zariadení dopravnej infraštruktúry zhodnotiť kvalitu územia a zabezpečiť jeho trvalú ochranu v ich okolí pred hlukom, infrazvukom a vibráciami v zmysle platnej legislatívy.

9.11. Pri spracovaní nižších stupňov územnoplánovacej dokumentácie rešpektovať ochranné pásma pohrebísk v súlade s platnou legislatívou.

II. Verejnoprospešné stavby

1. Cestná infraštruktúra

1.4. cesta I/59 v úseku Banská Bystrica – Donovaly – hranica Žilinského kraja, rekonštrukcia, vylúčenie kamiónovej dopravy z dôvodu ochrany vodných zdrojov,

9. Zásobovanie plynom

9.13. plynifikácia obcí na území Banskobystrického samosprávneho kraja na základe rozhodnutia miestnej samosprávy, po preukázaní ekonomickej efektívnosti investičného zámeru v jednotlivých obciach,

- **Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Banskobystrického kraja 2015 – 2023** schválený Uznesením Zastupiteľstva Banskobystrického samosprávneho kraja č. 198/2015 zo dňa 11. decembra 2015

Programová časť:

Prioritná oblasť 1: Zdravé a adaptabilné prostredie - Zelený región

Špecifický cieľ 1.1:

Vytvoriť predpoklady pre budovanie systému bezpečnej a ekologickej dopravy na území BBSK zvýšením atraktivity VOD a nemotorovej dopravy

1.1.3 Podpora budovania širokopásmového/vysokorychlostného internetu

Indikatívne projekty, podporované aktivity:

- Pokrytie vidieckych oblastí tzv. bielych miest širokopásmovým internetom

1.1.4. Vytvorenie regionálnej siete cyklotrás

Indikatívne projekty, podporované aktivity:

- Výstavba nových úsekov cyklotrás

1.1.5 Vypracovanie analytických, koncepčných a strategických dokumentov na zabezpečenie ekologickej, udržateľnej a bezpečnej dopravy na území kraja

Indikatívne projekty, podporované aktivity:

- Spracovanie resp. aktualizácia strategických dokumentov v súlade s platnou legislatívou a územnoplánovacou dokumentáciou, tvorba mobilných aplikácií, interaktívnych máp a portálov

1.1.6 Zlepšenie technického stavu ciest II. a III. triedy a mostných objektov

Indikatívne projekty, podporované aktivity:

- Systémový prístup k údržbe a zlepšovaniu technického stavu cestnej siete a mostných objektov v správe BBSK
- Dobudovanie regionálnych ciest a miestnych komunikácií vrátane prvkov na zvýšenie bezpečnosti všetkých účastníkov cestnej premávky
- Renovovať/rekonštruovať poškodenú existujúcu infraštruktúru súvisiacu s dopravnými komunikáciami vrátane riešenia kritických bodov

Špecifický cieľ 1.2:

Podporovať zmierňujúce a adaptačné opatrenia zmeny klímy

1.2.1 Zavádzanie adaptačných a zmierňujúcich opatrení zmeny klímy v mestskom prostredí

Indikatívne projekty, podporované aktivity:

- Realizácia prvkov zelenej a modrej infraštruktúry
- Podpora občianskych a komunitných zelených iniciatív

Špecifický cieľ 1.3:

Zhodnocovať prírodný potenciál vidieckej krajiny

1.3.1 Podpora integrovaného a špecificky miestneho prístupu vo vidieckych oblastiach

Indikatívne projekty, podporované aktivity:

- Vypracovanie rozvojového dokumentu v oblasti rozvoja vidieka
- Podpora integrovaných krokov na riešenie ekonomických, environmentálnych, klimatických a sociálnych problémov ovplyvňujúcich vidiecke oblasti

1.3.2 Podpora udržateľnosti vidieka prostredníctvom podpory miestnej ekonomiky

Indikatívne projekty, podporované aktivity:

- Podpora podnikateľských aktivít na vidieku so zameraním na CR, ekologické poľnohospodárstvo, ekosystémové služby a lesné hospodárstvo

Špecifický cieľ 1.4:

Zlepšiť kvalitu životného prostredia

1.4.1 Zvyšovanie energetickej efektívnosti verejných budov, bytového fondu

Indikatívne projekty, podporované aktivity:

- Vypracovanie energetického auditu verejných budov
- Postupná obnova verejných budov a bytového fondu s dôrazom na zvyšovanie energetickej efektívnosti

1.4.2 Zlepšenie systému zberu, separácie a zneškodňovania odpadu a prevencia /odstraňovanie environmentálnych záťaží

Indikatívne projekty, podporované aktivity:

- Uzatváranie a rekultivácia skládok odpadov/odstraňovanie environmentálnych záťaží
- Výstavba, dobudovanie a rekonštrukcia verejných kanalizácií a ČOV
- Zavádzanie nových systémov a technológií v oblasti odpadového hospodárstva

1.4.4 Realizácia opatrení na elimináciu dopadu prírodných katastrof a iných rizík s dopadom na kvalitu ŽP

Indikatívne projekty, podporované aktivity:

- Podpora protipovodňových opatrení
- Podpora aktivít zameraných na iné opatrenia s prepojením na adaptáciu zmeny klímy

1.4.5 Zlepšenie stavu zásobovania obyvateľstva kvalitnou pitnou vodou

Indikatívne projekty, podporované aktivity:

- Výstavba verejných vodovodov pre zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou pri prednostnom využití už vybudovaných vodárenských zdrojov podľa Plánu rozvoja verejných vodovodov pre územie Banskobystrického kraja.

Prioritná oblasť 2: Lepšia kvalita života – Služby pre ľudí

Špecifický cieľ 2.4:

Vytvoriť predpoklady zlepšenie dostupnosti bývania pre všetky skupiny obyvateľstva

2.4.1 Systémová podpora dostupného bývania /nájomného bývania

Indikatívne projekty, podporované aktivity:

- Obnova a budovanie cenovo dostupných bytov najmä pre mladé rodiny a osoby ohrozené sociálnym vylúčením
- Revitalizácia všetkých typov sídel dobudovaním infraštruktúry zvyšujúcej kvalitu života

Špecifický cieľ 2.5:

Zachovať a zhodnotiť kultúrne dedičstvo, kultúru a tradície územia

2.5.1 Ochrana, obnova a revitalizácia pamiatkového fondu a dobudovanie kultúrnej infraštruktúry

Indikatívne projekty, podporované aktivity:

- Obnovenie najhodnotnejších objektov v rámci pamiatkového fondu a pamiatok
- Zachovanie a rozšírenie infraštruktúry pre rozvoj kultúry (kultúrne domy, digitalizácia kín, skanzeny ľudovej kultúry, múzeá, galérie a pod.)
- Podpora obnovy a revitalizácie pamiatkových objektov slúžiacich na podporu miestnej ekonomiky (napr. CR)

2.5.2 Vytváranie podmienok pre zachovanie širokej ponuky a rozmanitosti aktivít a služieb v oblasti kultúry vrátane nových/alternatívnych žánrov

Indikatívne projekty, podporované aktivity:

- Zabezpečenie prepojenia ponuky aktivít a služieb v oblasti kultúry s celoživotným vzdelávaním, CR a rozvojom vidieka
- Podpora súčasnej umeleckej tvorby s dôrazom na deti a mládež
- Rozvoj kapacít ľudských zdrojov v oblasti kultúry, ďalšie vzdelávanie pracovníkov

Prioritná oblasť 3: Konkurencieschopná ekonomika – udržateľné a konkurencieschopné miestne ekonomiky

Špecifický cieľ 3.3:

Rozvíjať udržateľný cestovný ruch

3.3.2 Dobudovanie infraštruktúry cestovného ruchu

Indikatívne projekty, podporované aktivity:

- Vytvoriť sieť udržiavaných turistických, náučných chodníkov a cyklotrás
- Podpora využívania IKT technológií a inovácií pri tvorbe produktov CR

Prioritná oblasť 4: Partnerstvá

4.1 Vytvorenie platformy pre podporu medzisektorovej spolupráce

Indikatívne projekty, podporované aktivity:

- Podpora občianskych aktivít, projektov spolupráce a výmeny skúsenosti medzi rôznymi aktérmi miestneho/regionálneho rozvoja

Obec nie je medzi obcami uvedených v Prílohe č. 1: Indikatívny zoznam projektových zámerov

- **Regionálny systém ekologickej stability** okresu Banská Bystrica hodnotí ekologickú stabilitu územia a navrhujú ekostabilizačné prvky a systém hospodárenia na lesnom a poľnohospodárskom pôdnom fonde s cieľom zlepšenia súčasného stavu
- **Územný plán obce** je z roku 1986. Zverejnený je na <http://www.geosense.sk/geoportal/turecka/>
- Stav vysporiadania vlastníckych vzťahov (situáciou v ROEP a pozemkových úpravách):
ROEP a Pozemkové úpravy – ukončený v roku 2005

Tabuľka č. 52: **Situácia v Programoch hospodárskeho a sociálneho rozvoja**

Obec	Názov PHSR	Spracovateľ	Programovacie obdobie
Turecká	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obcí Mikroregiónu Starohorská dolina 2007 - 2013	SAŽP Banská Bystrica v spolupráci s OZ KRTKo	2007-2013

Zdroj: obec 2015

Tabuľka č. 53: **Územné plány obce**

Názov	Spracovateľ	Rok spracovania
Územný plán sídelného útvaru Staré Hory Turecká	STAVOPROJEKT, Banská Bystrica	1986

Zdroj: obec 2015

Tabuľka č. 54: **Situácia v ďalších rozvojových dokumentáciách**

Obec	Názov a druh dokumentácie	Spracovateľ	Programovacie obdobie alebo rok spracovania
Turecká	žiadne	-	-

Zdroj: obec 2015

Majetok obce a investičné aktivity obce v posledných 5 rokoch, plánované investičné aktivity

Tabuľka č. 55: **Majetok obce**

Obec	Celková nadobúdacia hodnota majetku obce v EUR	Celková posledná účtovná hodnota majetku v EUR k 31.12.2013 /po odpisoch/
Turecká	243 047,76,- €	180 250,93,-€

Zdroj: obec 2015

Hodnotenie doterajšieho rozvoja hlavne zo zameraním na integrovaný prístup, vrátane popisu využitia vonkajších zdrojov, napr. EU fondov, štátneho rozpočtu, súkromné zdroje a ďalších nástrojov

Obec realizovala viacero investičných aj neinvestičných projektov rozvoja. Štruktúra projektov je rôznorodá. Hodnotenie využitia externých zdrojov:

Využitie EÚ zdrojov: výborné, priemerné, slabé, žiadne

Využitie štátnych zdrojov: výborné, priemerné, slabé, žiadne

Využitie iných zdrojov: výborné, priemerné, slabé, žiadne

Využitie regionálnych zdrojov (BBSK a pod.): výborné, priemerné, slabé, žiadne

2.13. Realizovaný rozvoj

Realizované investície, projekty, aktivity hlavne zo zameraním na integrovaný prístup (posledných 5 rokov).

Tabuľka č. 56: Realizované projekty v obci za posledných 5 rokov

Projekt:	Podujatia : Halušky
Podporil:	BBSK
Rok:	2011, 2012, 2013,2014
Rozpočet:	500,-€, 700,-€, 1000,-€, 1200,-€
Projekt:	Vybudovanie ihriska
Podporil:	B BSK
Rok:	2012
Rozpočet:	800,- €
Projekt:	Podujatia : Halušky
Podporil:	Ministerstvo kultúry
Rok:	2014
Rozpočet:	2 000,-€
Projekt:	Oprava ciest v obci
Podporil:	Lesy SR
Rok:	2015
Rozpočet:	8 100,-€

zdroj: obec 2015

2.12 Finančná analýza

DOMÁCE ZDROJE (V EURO)		
Názov obce		Turecká
Zdroje	Rok	Štátne zdroje (z Ministerstva financií)
Podielové dane z daní právnických osôb	2012	0
	2013	0
	2014	0
Podielové dane z daní fyzických osôb	2012	19252,54
	2013	20416,05
	2014	22814,54
Cestná daň	2012	0
	2013	0
	2014	0
Dotácia na samosprávne funkcie obcí	2012	922,74
	2013	7794,60
	2014	4587,74
Iné štátne zdroje (Štátne fondy, Pro Slovakia, POD...)	2012	0
	2013	0
	2014	0
Štátne zdroje spolu:	2012	20 175,28
	2013	28 210,65
	2014	27 402,28
Zdroje	Rok	
Daň z nehnuteľností fyzických osôb	2012	8582,57
	2013	9685,17
	2014	10824,85
Daň z nehnuteľností právnických osôb	2012	6807,80
	2013	6954,71
	2014	9017,09
Miestne poplatky	2012	5954,92
	2013	5593,09
	2014	6233,70
Správne poplatky	2012	106,64
	2013	193
	2014	202
Zdroje z predaja a prenájmu	2012	13876
	2013	10363,10
	2014	12396,81
Zdroje z podnikateľskej činnosti obce	2012	0
	2013	-117,14
	2014	-56,17
Obecné zdroje spolu:	2012	35330,93
	2013	32671,93
	2014	38618,28
Zdroje	Rok	
Dary a sponzorstvá	2012	1150
	2013	1000
	2014	4700
DOMÁCE ZDROJE SPOLU:	2012	55 506,21
	2013	60 882,58
	2014	66 020,56

Zdroj: Obec 2016

ZAHRANIČNÉ ZDROJE (v Euro)	
Obec	Turecká
Rok	<i>Tendre a výzvy</i>
2012	0
2013	0
2014	0
Rok	<i>Fondy EÚ</i>
2012	0
2013	0
2014	0
Rok	<i>Bilaterálna spolupráca</i>
2012	0
2013	0
2014	0
Rok	<i>Iné zahraničné zdroje</i>
2012	0
2013	0
2014	0
ZAHRANIČNÉ ZDROJE SPOLU:	
2012	0
2013	0
2014	0

ZDROJE POUŽITÉ NA ROZVOJ / z domácich a zahraničných zdrojov spolu / :	
2012	55 506,21
2013	60 882,58
2014	66 020,56

Zdroj: Obec 2016

3. SWOT ANALÝZY

3.1. VNÚTORNÁ SWOT ANALÝZA (s verejnosťou)

Turecká

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> • Dostupnosť do krajského mesta, dobrá poloha • Krásne prírodné prostredie • Dobrý vzduch, kvalitné životné prostredie • Miestna surovina na kúrenie – drevo • Kľud, ticho, pokoj • Podmienky na letnú, jesennú turistiku • Rozvoj skialpinizmu • Bohatá história – salašníctvo, uhliarstvo, pastierstvo, drevorubačstvo (najviac uhlia sa tu vyťažilo v minulosti) • Uhliarska obec od roku 1563, Uhliarsky chodník • Rozoznateľné uhliarske miliere v okolí obce • Národný park Veľká Fatra, liečivé rastliny • Krňáčkové preteky, MS halušky, vysoká návštevnosť podujatí - tradícia • Ubytovacia kapacita cca 100 lôžok • Fungujú poplatky z ubytovaných hostí • Penzión St. Bernard, momentálne na predaj • Obecné budovy – KD, OcÚ, hasičňa • Aktívny hasičský zbor • Prístupný internet na parkovisku, mladí na FCB „Turečanská banda“ • 1X za dva týždne lekár hlavne pre starších občanov • Zruční ľudia – paličková čipka, výroba krňáčiek • Spolky (krňáčky, halušky, pozemkové spoločenstvo) • Detské ihrisko • Povstalecká vatra, lampiónový sprievod • MŠ, ZŠ na Starých Horách, príp. BB • Družstvo Podlavice – Salaš • Umelá nádrž na Salaškách • Kaplnka, 2X omše • Pomník SNP • Ľudová architektúra • Turistický uzol, nástupné miesto Veľká Fatra, Liptov, Kremnické Vrchy, Starohorské vrchy, Nízke Tatry • Členstvo obce v Národnej sieti rozvoja vidieka, OOCR Stredné Slovensko, BB Geomontánný park • Platný územný plán 1986 + doplnky • Zrekonštruované verejné osvetlenie • Čistá voda a dostatok vody • Drevené granty 8ks • Funkčné hydranty 	<ul style="list-style-type: none"> • Ohrozená cesta (Dolná Turecká) v dôsledku nezregulovaného potoka • Zaniklo lyžiarske stredisko, vleky a doplnkové služby nefungujú • Zanikli potraviny • Nevyhovujúce miestne komunikácie (povrch aj parametre) • Veľa medveďov, zver • Ubytovacia kapacita málo využitá • Chýba obchod • Zničený klub mladých (potrebné obnoviť) • Chýba rozvoz jedla pre starších • Zlé autobusové spoje, 4 + školské • Slabý signál (T-mobile, O2), pomalý internet • Majiteľ lyžiarskych vlekov nemá záujem na rozvoji CR • Nekosené svahy, neudržiavaná krajina • Prístupová cesta na Salašky v zlom stave • Nevysporiadané pozemky pod zjazdovkami • dochádza ku poškodzovaniu mena obce Turecká v súvislosti so stavom strediska • Nedostatočné priestory na parkovanie, parkujúce autá popri ceste blokujú dopravu • Nevyužívané kapacity ubytovania • Turistický chodník je zarastený kosodrevinou • Chýbajú náučné chodníky – uhliarstvo, pastierstvo, salašníctvo, krňáčky • Obec nemá mechanizmus na zimnú údržbu ciest • Čierne skládky v časti Boboty • Chýbajúca kanalizácia • Nie sú možnosti pre starostlivosť o deti v rámci voľného času – vybavenie detského ihriska • Nie sú vybudované oddychové zóny s lavičkami – úpravy prírodných zdrojov vody - granty • Chýbajú architektonické úpravy verejných priestranstiev – CENTRUM obce • Je potrebná prekrytá tribúna na organizovanie kultúrno-spoločenských a športových podujatí organizovaných v obci - CENTRUM obce • Chýba ihrisko na loptové hry • Nie sú pozemky na výstavbu rodinných domov, resp. pozemky majú viac vlastníkov • Ceny nehnuteľností stagnujú • Miestne pohostinstvo má obmedzený otvárací čas • Kritický - stavebný stav kultúrneho domu, základy, murivo, elektroinštalácia, okná, voda, podlahy, omietky, podkrovie, strecha, žleby,

<ul style="list-style-type: none"> • Informačné tabule pre návštevníkov obce na parkovisku a smerovníky v obci • Záujem obce a občanov o rozvoj obce 	<p>potrebné zateplenie, staré nevyhovujúce vnútorné vybavenie, vonkajšie úpravy budovy, bezbariérový vstup, zeleň</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nie sú vhodné priestory pre stretávanie sa mládeže a starších spoluobčanov • Zlé energetické a dispozičné riešenie budovy Obecného úradu – Požiarnej zbrojnice, zateplenie, okná, strecha, chýba bezbariérový vstup • Bývalá hasičská zbrojnica chátra, potrebná stavebná oprava budovy, okná, dvere • Máme nefunkčnú požiarnu techniku, stroj PS 12 • Nevyhovujúci stav miestneho rozhlasu, ústredňa v kritickom stave • Potrebné stavebné úpravy autobusových zastávok – sú zastaralé, zateká do vnútra • Nie je protipovodňová ochrana, na mnohých úsekoch potoka Ramžiná nie je regulácia • Sú poškodené mosty a lávky – pod Vrškom, pred Krížom, ku Kaplnke
PRÍLEŽITOSTI	RIZIKÁ
<ul style="list-style-type: none"> • Regulácia potoka • Obnoviť uhliarstvo, dobudovať uhliarsky chodník • Rekonštrukcia a obnova obecných budov • Riešiť centrum obce • Veľký potenciál rozvoja cestovného rochu <p>Pozn.: trvale bývajúci a chalupári 50:50</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Chýba technická pomoc pri organizácii významných podujatí • Pretrvávajúci poddimenzovaný rozpočet obce • Vysoké lavínové nebezpečenstvo <p>Vízia do roku 2021: Dobudovaná technická infraštruktúra Lyžiarske stredisko Návrat turizmu S potrebnou vybavenosťou Turistický uzol</p>

3.2. VONKAJŠIA SWOT ANALÝZA (AUDIT zdrojov)

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> • Dobrá poloha z hľadiska dopravného napojenia • Blízkosť krajského mesta • Poloha obce v NP • Existencia známeho lyžiarskeho strediska • Blízkosť známych rekreačných stredísk • Raj skialpinistov a turistov • Bohatá história banskej oblasti • Blízkosť pútnického miesta • Aktívni ľudia • Organizácia celoslovensky až medzinárodne známych akcií • Členstvo obce v regionálnych záujmových štruktúrach, napr. BB Geoparku, mikroregiónu Starohorská dolina • Existencia zachovalých historických objektov ľudovej architektúry • Dobré ubytovacie možnosti 	<ul style="list-style-type: none"> • Slabá občianska vybavenosť • Platný územný plán obce z roku 1986 • Nie priaznivý demografický vývoj obce – prestarlé obyvateľstvo • Málo pracovných príležitostí v obci aj Banskej Bystrici • Neudržiavané lesy a súkromné pozemky • Nevybudovaná kanalizácia a ČOV • Slabé environmentálne povedomie • Neprehľadná a neúplná webstránka obce – zverejnenie územného plánu chýba na úvodnej stránke • Schátralý stav lyžiarskeho strediska, nezáujem vlastníka o nápravu • Nevyhovujúci stav obecných budov • Nie je možnosť napojenia na plyn • Staré autobusové zastávky

PRÍLEŽITOSTI	RIZIKÁ
<ul style="list-style-type: none"> Budovanie domových alebo skupinových ČOV Obnova historických daností v krajine – náučné chodníky Nové rozvojové lokality Rekonštrukcie obecných budov Riešenie vlastníckych vzťahov a obnova lyžiarskeho strediska na významné stredisko národného až nadnárodného významu 	<ul style="list-style-type: none"> Demografický vývoj obce Nezáujem vlastníka lyžiarskeho strediska o zmenu tohoto stavu

4. HODNOTENIE

4.1. Hlavné smery rozvoja obce (v širších súvislostiach)

Popis potenciálu rozvoja obce z hľadiska územného plánovania:

Budúca organizácia a urbanistická štruktúra obce Turecká bude v rozhodujúcej miere závislá na zamestnanosti obyvateľov obce a na hospodárskej základni priamo v obci a jej vzťahu k urbanizácii obce.

Obec Turecká má vysoký potenciál pre rozvoj rekreácie a turizmu a pre jeho ekonomické a spoločenské využitie predovšetkým z hľadiska svojej polohy. Potenciálom medzinárodného významu je atraktívna a ekologicky čistá krajina, umožňujúca jej rekreačné využitie na báze sústredenej, ale aj rozptýlenej rekreácie a cestovného ruchu. Ďalším predpokladom rozvoja sú tradície lesohospodárske ako aj rozvoj obytnej funkcie obce vyplývajúce z jej polohy v blízkosti krajského mesta a pri hlavnom dopravnom ťahu.

Uvedené podnety vytvárajú silné predpoklady pre rozvoj služieb v turizme, cestovnom ruchu a rekreácii na regionálnej úrovni. Následne je očakávaný rozvoj občianskeho vybavenia.

VÝHODY A NEVÝHODY OBCE Z HĽADISKA POLOHY V REGIÓNE

1. VÝHODY Z HĽADISKA POLOHY:

- Vynikajúca geografická poloha z hľadiska turistiky
- Dobré dopravné napojenie
- Koncová obec z hľadiska dopravy – tichá lokalita
- Bohatá história regiónu
- Obec sa nachádza v území s bohatými prírodnými hodnotami s predpokladmi rozvoja.
- Obec je členom Občianskeho združenia Mikroregión Starohorská dolina

Miestni obyvatelia vidia z hľadiska polohy a lokality obce:

VÝHODY:

- Poloha obce – krásne prírodné prostredie, ticho, pokoj ...
- Dostupnosť za prácou do mesta a okolia je priaznivá
- Dobré podmienky na turistiku, rozvoj skialpinizmu
- Situovanie v NP Veľká Fatra – liečivé rastliny
- Bohatá história - salašníctvo, uhliarstvo, pastierstvo, drevorubačstvo (najviac uhlia sa tu vyťažilo v minulosti)
- Obec je členom mikroregiónu
- Obec je členom verejnosúkromného partnerstva BBgeomontánneho parku a buduje BB Geopark
- Obec je zapojená do rozvoja prístupom LEADER

NEVÝHODY:

- Málo pracovných príležitostí v obci
- Ubytovacia kapacita málo využitá
- Chýba obchod

- Zlé autobusové spoje, 4 + školské
- Slabý signál (T-mobile, O2), pomalý internet
- Chýba kanalizácia a ČOV

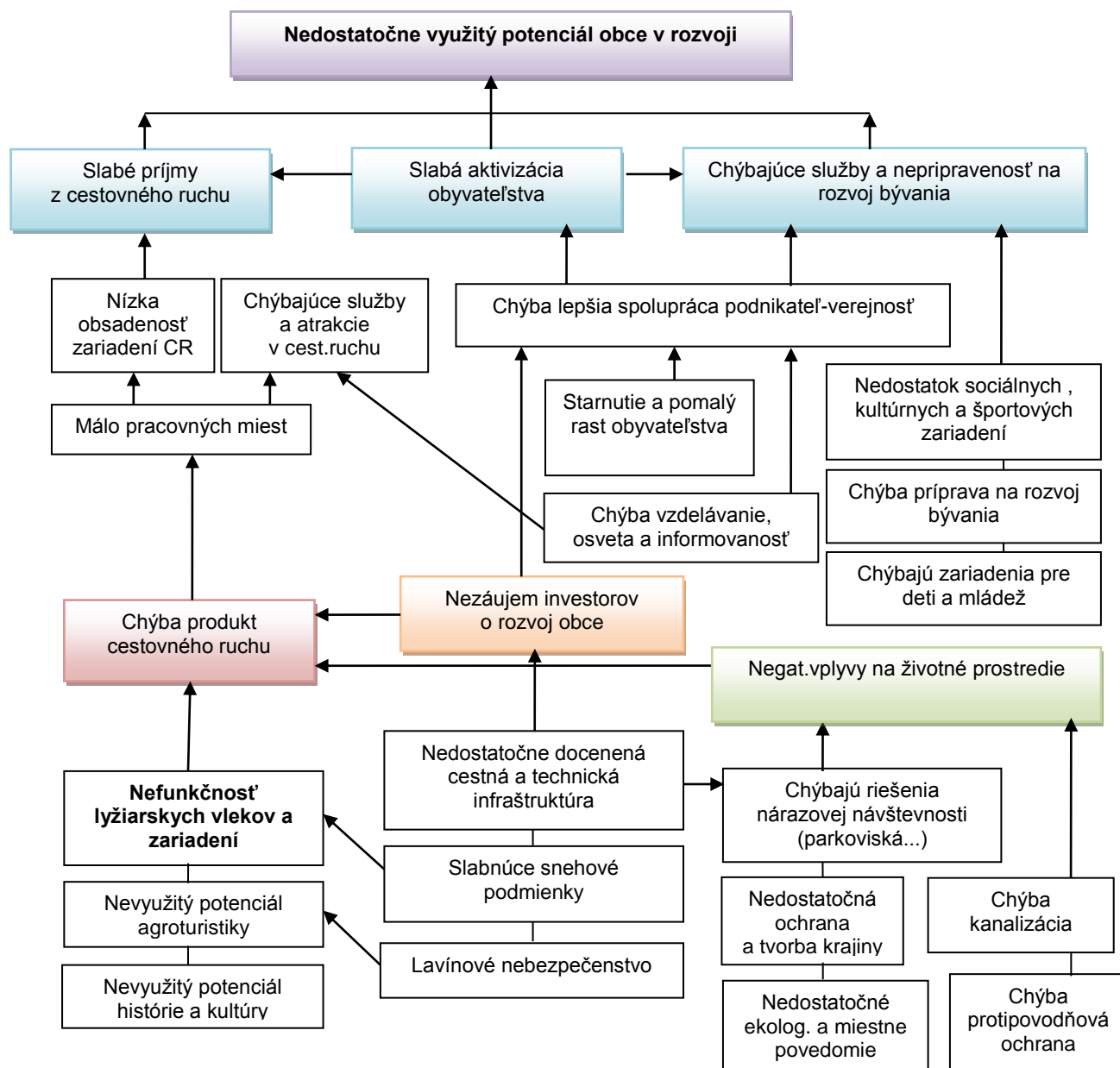
2. NEVÝHODY Z HĽADISKA POLOHY:

- Stav nefunkčného lyžiarskeho strediska vytvára obci zlé meno. Obec je pre turistov málo atraktívna – málo využité ubytovacie kapacity v obci.
- Nutnosť dochádzať do základnej školy, materskej školy, pošty a matriky na Staré Hory.
- Nedostatočné zabezpečenie autobusovej dopravy

4.2. PROBLÉMOVÁ ANALÝZA

Ide o malú obec s nedostatočným rozpočtom, ktorý nezohľadňuje jej rekreačnú a turistickú funkciu, vysokú návštevnosť a nároky na služby a infraštruktúru nielen technickú ale aj rekreačnú.

Rovnako obci chýbajú doplnkové finančné zdroje z regionálnej, štátnej ale aj európskej pomoci. Štátna koncepcia cestovného ruchu konštatuje vysoký význam strediska avšak bez systémovej podpory s cieľom udržania jeho funkcie hlavne v cestovnom ruchu. Negatívny dopad na rozvoj obce má aj dominancia podpory rozvoja zimného strediska Donovaly.

STRATEGICKÁ A PROGRAMOVÁ ČASŤ

Strategická a Programová časť obsahuje :

1. zoznam opatrení a aktivít na zabezpečenie realizácie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce
2. inštitucionálne zabezpečenie a organizačné zabezpečenie realizácie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce,
3. finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnej a organizačnej stránky realizácie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce,
4. systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce s ustanovením merateľných ukazovateľov,
5. časový harmonogram realizácie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce.

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce a jeho aktualizáciu schvaľuje obecné zastupiteľstvo.

Schválenie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce a príslušnej územnoplánovacej dokumentácie, ak jej spracovanie vyžaduje osobitný predpis, je podmienkou na predloženie žiadosti obce o poskytnutie finančného príspevku zo štátneho rozpočtu a z doplnkových zdrojov podľa § 4 ods. 2 zák. č. 539/2008 Z.z. a zákona č. 309/2014 Z.z..

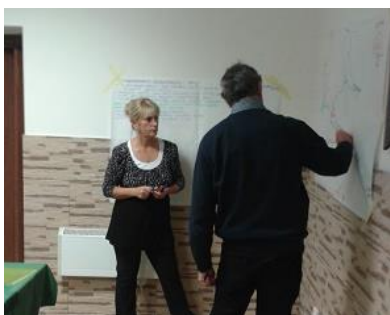
Vízia (dlhodobá):

Chceme obec s dobudovanou technickou infraštruktúrou a potrebnou vybavenosťou, obec s navráteným turizmom, lyžiarskym strediskom ako turistický uzol

Želanie obyvateľov obce 21.10. 2015

Vízia s dlhodobým časovým horizontom má charakter želania obyvateľov a aktérov obce. Počas uplynulého obdobia v rozvoji obce nedošlo k takým celospoločenským zmenám a lokálnym zmenám, že by to vyvolalo zvlášť závažný obrat v smerovaní rozvoja oproti rokom 2007-2015. Počas obdobia realizácie programu rozvoja do roku 2016 neprešla obec takou výraznou zmenou, ktorá by ovplyvnila základné smerovanie rozvoja obce aj v budúcom období do roku 2022.

Programovanie a tvorba strategických cieľov.

1. STRATEGICKÝ CIEĽ A OPATRENIA (plánovacie obdobie 2016 – 2022)

VÍZIA (dlhodobý výhľad)

Turecká- turistická obec s vyššou kvalitou bývania s dobudovanou technickou infraštruktúrou a vybavenosťou pre obyvateľov s oživeným lyžiarskym strediskom.

Strategický cieľ 2016 – 2022

Dobudovaním technickej a sociálnej infraštruktúry vo vidieckom prostredí a udržiavaním kvality krajiny s oživenou lyžiarskou a turistickou tradíciou dosiahnuť navrátenie prítlačlivosti obce Turecká ako horského turistického strediska.

PRIORITY:

1. Bývanie a služby obyvateľstvu
2. Rozvoj ľudí
3. Cestovný ruch

Špecifické ciele a opatrenia

číslo	Špecifický cieľ	
	č.	Opatrenie
1	Dobudovanie a modernizácia základných služieb obyvateľstvu a zlepšenie kvality životného prostredia	
	1	Zlepšiť podmienky pre bývanie a dobudovať služby obyvateľstvu
	2	Obnovovať dedinu, zlepšiť a udržiavať kvalitu krajiny a stav životného prostredia
2	Realizácia investícií do ľudí a zlepšenie pripravenosti na rozvoj služieb a budovanie spolupráce	
	1	Aktivizovať obyvateľov pre budovanie miestnej komunity a zvýšiť schopnosť obyvateľov poskytovať služby
3	Budovanie obce ako strediska cestovného ruchu a zvýšenie návštevnosti	
	1	Rozvíjať vidiecke podnikateľské prostredie pre rozvoj celoročnej turistiky a budovať infraštruktúru cestovného ruchu

STRATEGICKÝ CIEĽ	Dobudovaním technickej a sociálnej infraštruktúry vo vidieckom prostredí a udržiavanej krajine s oživenou lyžiarskou a turistickou tradíciou dosiahnuť navrátenie prítlačivosti obce Turecká ako horského turistického strediska
PRIORITA	BÝVANIE A SLUŽBY OBYVATEĽSTVU
ŠPECIFICKÝ CIEĽ	1. Dobudovanie a modernizácia základných služieb obyvateľstvu a zlepšenie kvality životného prostredia
OPATRENIE	1.1. Zlepšiť podmienky pre bývanie a dobudovať služby obyvateľstvu
	<ol style="list-style-type: none"> 1. zlepšenie základných služieb a malej infraštruktúry a prístupu k miestnym službám 2. modernizácia infraštruktúry efektívnej verejnej správy a dovybavenie infraštruktúry pre poskytovanie služieb obyvateľstvu 3. zavádzanie elektronizácie do verejného života obce (samospráva, knižnica, archív atď.) 4. zavádzanie inovatívneho prístupu rozvoja vidieckej obce s využitím miestneho potenciálu územia a endogénnych zdrojov „zdola nahor“ 5. budovanie efektívnej verejnej správy optimalizáciou procesov a organizácie, bojom proti korupcii a efektívnou správou daní 6. rozšírenie prístupnosti, využívania a kvality informačných a komunikačných technológií (IKT) - aktivity na zlepšenie signálu mobilných operátorov a prístupu k internetu 7. Vybudovanie informačného systému v obci a informačné miesto (tabule, terminal, predaj a ine) 8. zriadenie miestneho múzea (pamätná izba) a obnova tradícií a zvykov 9. aktualizácia web stránky obce 10. dobudovanie centrálnej časti obce ako miesta pre umiestnenie malých služieb (krčma, letné terasy, služby malých remesiel, a pod.) 11. budovanie prístupovej a rekonštrukcie miestnej dopravnej infraštruktúry – (štátne komunikácie, miestne komunikácie, oporné múry, odvodnenie, spevnenie a pod) 12. vypracovanie územného plánu obce a príprava nových stavebných pozemkov v rámci existujúcej zástavby 13. budovanie verejných investícií na zvyšovanie atraktivity územia (športové možnosti, prístupy k prírodným prameňom, gazdovské dvory a školy remesiel, rozhľadňa, amfiteáter, zábavno-náučné chodníky, atrakcie a pod.) 14. vybudovanie nových parkovacích miest a dobudovanie odstavných plôch a zariadení pre vozidlá 15. budovanie a rekonštrukcia rozvodov elektrického vedenia a technických zariadení (zvýšenie kapacity, káblovanie do zeme, rekonštrukcie zdrojov dopravné značenie atď.) 16. podpora zvyšovania štandardu bývania v porovnaní z EÚ štandardami

<p>AKTIVITY/PROJEKTY</p>	<ol style="list-style-type: none"> 17. dobudovanie zariadení pre odkázaných a sociálne slabších spoluobčanov vrátane zdravotníckych zariadení s bezbariérovými vstupmi (dom sociálnych služieb, klub pre dôchodcov, opatrovateľská služba, sociálne byty, vývarovne, denný stacionár, a iné) 18. zavádzanie alternatívnych foriem adaptability a starostlivosti o starších a sociálne slabších obyvateľov 19. aktivity na zlepšenie sociálnej a zdravotnej starostlivosti s prioritným využitím existujúcich objektov (dobrovoľná sociálna a zdravotnícka pomoc, starostlivosť o deti a matky s deťmi, opatrovateľstvo, charita, rozvoz stravy, pomoc starším a imobilným obyvateľom, aktivity pre mobilnú pomoc lekára poradenstvo a iné) 20. budovanie a modernizácia zariadení základnej vybavenosti a dobudovanie existujúcich zariadení vybavenosti pre obyvateľov (nové plochy cintorína a chodníky, spevnenia, oporné múry a pod.) 21. zavádzanie bezbariérových prístupov do verejných objektov a objektov verejných služieb 22. budovanie zariadení pre verejnosť na podporu zachovania kvality verejného života (vybudovanie parku pri kostole, iné kultúrne stánky, nová knižnica, klubové priestory napr. a pod.) 23. budovanie a rekonštrukcie objektov pre združovanie záujmových skupín, klubovne, herne a pod. 24. budovanie a rekonštrukcie zariadení pre šport a oddych (výstavba multifunkčného ihriska, lavičky, detské ihriská, ihriská, prístrešky, odvodnenia a pod.) 25. modernizácia vybavenia kultúrnych zariadení (kult. dom, knižnica, klubové miestnosti, a pod.) 26. podpora uplatňovania oživenia miestnej kultúry zriadením špecifických služieb (tradičná kuchyňa, zriadenie tvorivých dielní apod.) 27. zlepšenie podmienok pre požiaru bezpečnosť 28. zvyšovanie bezpečnosti a ochrana majetku obyvateľov a znižovanie kriminality (kamerový systém a iné)
<p>OPRÁVNENOSŤ</p>	<p><i>obec, subjekty podnikajúce v službách verejnosti, , charite, kultúre, vzdelávaní, športe a sociálnych službách, vlastníci pozemkov a objektov, regionálna správa ciest</i></p>
<p>ODÔVODNENIE</p>	<p>Napriek faktu, že po roku 2010 je mierny úbytok počtu obyvateľov v obci Turecká je v horizonte rokov 1991 – 2013 preukázateľný mierny nárast počtu obyvateľov, ktorý odráža atraktivnosť obce pre všetky vekové kategórie, ktorá ponúka pokojnejšie a lacnejšie životné podmienky ako ponúka mestské prostredie. Je možné predpokladať, že tento demografický trend v obci bude pokračovať aj v budúcnosti. Index starnutia je vyšší ako je priemer na Slovensku. Obec Turecká patrí medzi obce s prestárlym obyvateľstvom Priemerný vek je na mierne vyšší ako je priemer SR (39,6 rokov). Z hľadiska uplatnenia sa obyvateľstva na trhu práce má vzdelanostná štruktúra výrazne negatívny pomer. Do obce začínajú prichádzať obyvatelia mesta so záujmom o výstavbu resp. rekonštrukciu pôvodných domov za účelom bývania s cieľom využívať pokojné „dedinské“ prostredie pre život. K tomu je nevyhnutná tvorba podmienok pre možný rozvoj bývania v existujúcich domoch príp. dostavbe a prestavbe. Obec nemá územný plán, ktorý by riešil otvorenie nových rozvojových lokalít na bývanie. Obec má stále pár neobývaných domov vhodných na obývanie. Vidiecke prírodné prostredie obce predstavuje vhodný</p>

	<p>rozvojový potenciál s možnosťou využitia prírodných zdrojov nielen v bývaní ale aj v oddychových a relaxačných aktivitách ako napr. šport, turistika, podujatia a iné. V rámci zámerov zvyšovania počtu obyvateľov je nutné dobudovanie niektorých základných služieb obyvateľstvu na dostatočnú úroveň. Občianske vybavenie druhovosťou nevyhovuje. Mesto Banská Bystrica plní pre obec funkciu sídla s vyššou občianskou vybavenosťou. Zdravotné stredisko sa v obci nenachádza. Obyvatelia využívajú zdravotnícke a sociálne služby v meste a obci Staré Hory, kde je aj Základná škola I. a II. stupeň a MŠ pre deti z obce a okolia. Je nevyhnutná rekonštrukcia budovy Obecného úradu, ako aj budovy kultúrneho domu. Budova kultúrneho domu je v nedokončenom stave. Riešenie sociálnych služieb a spolkový život v obci si vyžiada nové priestory pre občianske aktivity tzv. klubový resp. spolkový dom. Chýbajú priestory a plochy pre šport a kultúru. Stav technickej a dopravnej infraštruktúry v obci je uspokojivý ale nedostatočný. Pre ďalší rozvoj obce je nevyhnutné dobudovať a rekonštruovať technickú infraštruktúru a riešiť stav dopravnej infraštruktúry (miestne komunikácie, miestny rozhlas, verejné osvetlenie ai.). Dopravná dostupnosť obce k mestu je relatívne dobrá. Možno konštatovať, že obecné budovy a objekty je potrebné rekonštruovať a u niektorých navrhnuť zmenu využitia pre potreby obyvateľov obce. Stavebnotechnický stav je čiastočne vyhovujúci avšak chýba riešenie zníženia energetickej náročnosti budov zateplením, výmenou okien. Nedobudované sú aj vnútorné priestory a chýba dostatočné vybavenie. Okrem rekonštrukcie a obnovy budov si investície vyžadujú aj verejné priestranstvá pri budovách aj mimo nich. Stavebnotechnický stav budov je rozmanitý, prevažujú však objekty vyhovujúce. Časť pôvodných domov bolo zrekonštruovaných na rekreačné chalupy. Tento trend predpokladáme aj naďalej s cieľom vytvorenia agroturistického sídla a centra cestovného ruchu. Za tým účelom je nutné uchovanie ucelených skupín domov a rozšírenie turistického vybavenia.</p>
MONITORING A HODNOTENIE OPATRENIA	
<p>UKAZOVATEĽ MERATEĽNÝ INDIKÁTOR</p>	<ul style="list-style-type: none"> - počet pripravených lokalít pre rozvoj obce - počet nových bytových jednotiek pre mladé rodiny - počet vybudovaných zariadení základnej vybavenosti - počet prisťahovaných mladých rodín - počet verejne dostupných internetových bodov v obci - počet elektronických programov v obci - obyvateľov - počet nových plôch a vybudovaných zariadení športu a rekreácie - počet vybudovaných sociálnych a kultúrnych zariadení - počet zariadení sociálnej starostlivosti (stravovanie, ubytovanie, charita,) - počet modernizovaných obecných budov a objektov - počet pripravených stavebných pozemkov pre bývanie - počet nových bytových domov - počet nových bytových jednotiek - počet vybudovaných zariadení vybavenosti pre obyvateľov - počet dobrovoľníkov v dobrovoľnej sociálnej a zdravotníckej pomoci,

	<ul style="list-style-type: none"> - počet modernizovaných zariadení občianskej vybavenosti - počet nových verejných služieb obyvateľstvu (vrátane zdravotníckej pomoci a pomoci sociálne slabším) - počet nových verejných bezbariérových vstupov - počet km nových alt. obnovených prístupových komunikácií - počet km vybudovaných, obnovených chodníkov pre peších - počet m² vybudovaných odstavných plôch - počet rekonštruovaných premostení - počet m rekonštruovaných miestnych komunikácií - počet m podzemného elektrického vedenia - počet domácností pripojených na internet - počet bodov prístupných k verejnému internetu - dĺžka obnovených , rekonštruovaných sietí technickej infraštruktúry - počet km rekonštruovaného rozhlasového vedenia - počet rekonštruovaného verejného osvetlenia - počet web stránok zameraných na informovanie obyvateľstva
OČAKÁVANÉ VÝSLEDKY	Dobudované služby obyvateľstvu vrátane dopravnej a technickej infraštruktúry, atraktívne bývanie s podmienkami pre oddych, šport a kultúru, nové stavebné pozemky.
ODHADOVANÉ DOPADY	Stabilizácia a nárast počtu obyvateľov
ODHADOVANÉ ALOKÁCIE FINANČNÝCH ZDROJOV DO ROKU 2019 V EURO	1 525 000

STRATEGICKÝ CIEĽ	Dobudovaním technickej a sociálnej infraštruktúry vo vidieckom prostredí a udržiavanej krajine s oživenou lyžiarskou a turistickou tradíciou dosiahnuť navrátenie prítlačlivosti obce Turecká ako horského turistického strediska
PRIORITA	ŽIVOTNÉ PROSTREDIE
ŠPECIFICKÝ CIEĽ	1. Dobudovanie a modernizácia základných služieb obyvateľstvu a zlepšenie kvality životného prostredia
OPATRENIE	1.2. Obnovovať dedinu, zlepšiť a udržiavať kvalitu krajiny a stav životného prostredia
	<ol style="list-style-type: none"> 1. realizácia obnovy obce v duchu Programu obnovy dediny 2. aktivity na záchranu architektonických hodnôt a obnovu ulice a verejných priestorov (projekt obnovy dediny, architektonické a urbanistické štúdie, design vidieckeho priestoru, odkúpenie domov s ponukou bývania a pod.)- 3. zachovávanie tradičného obrazu dediny (význam horského turistického miesta, tradičný obraz typickej cestnej zástavby, pôvodná architektúra, krajina, pôvodná zeleň apod.) 4. obnova stavebného potenciálu obce a podpora multifunkčného využitia obecného nehnuteľného majetku

<p>AKTIVITY/PROJEKTY</p>	<p>(znižovanie energetickej náročnosti súkromných a verejných budov, strešné konštrukcie, fasády, technické zariadenia budov a iné)- (obecný úrad, kultúrny dom, bývalá požiarňa zbrojnica)</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. obnova kultúrnych a prírodných pamiatok, obnova architektonických, technických pamiatok, pamätihodností obce a iných objektov s miestnou kultúrnou hodnotou (zvyšovanie a udržanie historickej hodnoty objektov- kaplnky, zvonice, sakrálne stavby, pamätníky atď.) 6. príprava architektonických riešení verejných priestranstiev, drobná architektúra oddychových zón 7. obnova, rekonštrukcia, úprava, údržba a budovanie verejných priestranstiev (oporný múr, terénne úpravy, detské ihriská, oddychové zóny s lavičkami, zeleň, cintoríny, oplotenia, spoločenské a kultúrne priestory, pietne miesta a pod.) obnova miestnych častí obce a fasád, skrášlenie verejných priestorov – pri obecnom úrade, kultúrnom dome ai. 8. aktivity na odstránenie objektov znehodnocujúcich prostredie 9. obnova a rekonštrukcia zelených plôch a objektov v cestovnom ruchu (pramene, pomníky a iné.) 10. ochrana prírodných zdrojov a hodnôt a budovanie ekologickej stability vrátane spodných vôd. 11. obnova a údržba krajiny a ekologickej stability, (eliminácie erózie a zosuvy pôdy, úpravy a regulácie v krajine, vodné toky, rekultivácie, odstraňovanie neregistrovaných skládok TKO, ozdravenie sídelnej a krajinnej zelene, pozemkové úpravy, revitalizácie krajiny, obnova lúčnych, obnova a údržba lesných komunikácií, obnova lesa prirodzeným omladením lesných plôch a pod.) 12. obnova a následná starostlivosť o prírodné lokality, (ekosystémy, biotopy, korytá potokov, prameňov a minerálnych prameňov, odpočívadlá, chodníky, apod.) 13. obnova verejnej zelene 14. budovanie a zavádzanie technológií vykurovania a výroby elektrickej energie šetriacich životné prostredie (solárna energia, spaľovne drevných štiepkov, veterné elektrárne, stimuly, informácie, osvetla a pod.) 15. aktivity na podporu zavádzania „čistej“ a neškodnej (na životné prostredie) výroby (programy podpory a stimulácie, apod.) 16. budovanie environmentálnej infraštruktúry (vybudovania verejnej kanalizácie, verejné a domové ČOV, atď.) 17. rekonštrukcia a modernizácia existujúcej technickej environmentálnej infraštruktúry (rekonštrukcia vodovodu a pod.) 18. eliminácia dopadov na životné prostredie v dôsledku znečisťovania ovzdušia vykurovaním a spaľovaním odpadu lokálnymi zdrojmi 19. eliminácia dopadov na životné prostredie v dôsledku znečisťovania povrchových zdrojov vody (rekonštrukcia vodojemu, znečistenie kalamiťami) 20. aktivity zamerané na protipovodňové opatrenia, regulácie vodných tokov s efektom udržania vody v mieste (úpravy a regulácie potokov a vodných tokov, riešenie odvodnenia z miestnych spevnených komunikácií - rigoly, priekopy atď.) potok Ramžiná 21. aktivity v teréne zamerané na ochranu prírody a krajiny (budovanie vzťahu k prírode, čistenie, kontrola a pod.)
---------------------------------	---

	<p>22.zlepšenie stavu a efektivity likvidácie komunálneho odpadu a separovaného zberu odpadu z domácností a verejných objektov (zberné miesto, malé kompostárne, recyklácia separovaného odpadu, a iné)</p> <p>23.aktivity zamerané na zamedzenie a likvidáciu „čiernych“ skládok (prevencia, kampaň, zberne, uskladňovanie a recyklácia triedeného odpadu a pod., atď),</p> <p>24.zavádzanie využívania alternatívnych zdrojov energie (BIOMASA, BIOPLYN, solárna energia, atď.)</p> <p>25.zavádzanie alternatívnych foriem čistenia odpadových vôd (malé domové a skupinové ČOV a pod)</p> <p>26.aktivity monitoringu a verejnej kontroly životného prostredia a bezpečnosti</p> <p>27.aktivity zamerané na osvetu a výchovu obyvateľstva v oblasti starostlivosti o krajinu a životné prostredie(prednášky, semináre, letáky ...)</p> <p>28.aktivity zamerané na zvýšenie environmentálneho povedomia detí a mládeže (likvidácia odpadu a triedený zber v domácnostiach, vypaľovanie tráv, likvidácia odpadov v záhradách, údržba uličných fasád, oplotení a pod.)</p> <p>29.aktivity zamerané na budovanie vzťahu turistov a obyvateľstva k prírodným hodnotám a ochrane prírody (ekologická výchova, alternatívne zdroje energie, príroda, vzhľad a čistota obce, školy v prírode, letné školy a pod.)</p>
OPRÁVNENOSŤ	<p><i>Obec, mikroregión, inštitúcie a organizácie a miestne iniciatívy v životnom prostredí, vlastníci pozemkov, podnikatelia hospodáriaci s pôdou, užívatelia pôdy, poľovnícke a ochranné združenie, vlastníci nehnuteľností</i></p>
ODÔVODNENIE	<p>Obec Turecká je v súčasnosti polyfunkčná s dominujúcou obytnou funkciou zastúpenou rodinnými domami a „premiešaná“ občianskym vybavením a rekreačnými chalupami a objektmi. Aby bol rozvoj obce trvalo – udržateľný a aby bol záujem o bývanie v obci Turecká má veľký význam pre návštevníkov ako aj pre samotných občanov starostlivosť o vzhľad obce, zachovanie kvalitného životného prostredia a rešpektovanie únosných limitov zaťaženia územia obce vrátane krajinného prostredia okolo nej. Obec je koncovou obcou, s nízkou intenzitou vozidiel. Podstatou skvalitnenia životného prostredia je skvalitnenie vzhľadu obce, verejných priestranstiev a súkromných priestorov, aby sa stali príťažlivými pre obyvateľov a návštevníkov obce. Prostredie obce potrebuje zvýšenú starostlivosť v oblasti úprav verejných priestranstiev, budovania oddychových zón a starostlivosti o zeleň a znižovania energetickej náročnosti budov. Obec sa nachádza v hodnotnom prírodnom prostredí s nádherným vzhľadom krajiny. Je potrebné zvýšiť starostlivosť nielen o zložky životného prostredia ale aj zabezpečiť komplexnú starostlivosť o krajinu ako celok. Nadmorská výška obce v jej strede je 610 m, v jej chotári je 429 - 1574 m (Križna). Obec je zaujímavá svojimi tradíciami a typickou zástavbou, čo je potrebné zachovávať a neustále obnovovať v záujme budovania vzťahu k histórii a kultúre. Stav environmentálnej infraštruktúry je neuspokojivý z dôvodu absencie odvedenia odpadových vôd a čistenia odpadových vôd (kanalizácia, čističky odpad. vôd a i.). Veľký význam má miestne povedomie o životnom prostredí obce. Odpadové hospodárstvo je riešené dostatočne, je zavedený separovaný zber a zber KO vrátane čiastočného</p>

	<p>kompostovania. V obci nie sú registrované nelegálne skládky komunálneho odpadu. Prevažujúci spôsob vykurovania obcí je lokálne na tuhé palivo a v menšej miere na elektrické. Obec má vysoký potenciál vo využívaní ďalších obnoviteľných zdrojov energie ako napr. biomasa drevo, bioplyn, slnečné systémy a pod., ktoré sú riešením aj pre problémy s neobhospodávanými TTP a drevným odpadom z lesných ekosystémov. Stav životného prostredia z hľadiska čistoty a kvality krajinného prostredia je uspokojujúci. Nevyužívanie horšie dostupných častí krajiny je predovšetkým problémom trvalých trávnatých porastov. Turecká leží na južných svahoch Veľkej Fatry v Starohorskej doliny, prevažne ide o zalesnený chotár (54%). Lesy mimo lesných pozemkov sa postupne formujú najmä na nevyužívaných trvalých trávnatých porastoch zarastaním drevinami. Udržaním trávnych porastov pre aktívne využívanie ako pasienkov je možné aj udržanie kvality krajiny. Do katastra obce zasahujú vzácne územia s ochranou prírody a krajiny. Obec sa nachádza vo výnimočne vzácnom území európskeho významu Národného parku Veľká Fatra.</p>
MONITORING A HODNOTENIE OPATRENIA	
<p>UKAZOVATEĽ MERATEĽNÝ INDIKÁTOR</p>	<ul style="list-style-type: none"> - počet plánov, štúdií a projektov obnovy dediny - počet zrekonštruovaných obecných budov a budov s multifunkčným využitím - počet obnovených kultúrnych a prírodných pamiatok - počet obnovených architektonických a technických pamiatok - počet obnovených stavieb, diel a úprav pre zvýšenie príjmov z podnikania (obnova verejných priestranstiev, objektov, zelených plôch, drobnej architektúry a uplatnenie vhodných prvkov architektúry do obnovy stavieb a do novostavieb) - počet pripravených architektonických riešení verejných priestranstiev - počet m2 nových resp. obnovených plôch verejných priestranstiev - počet nových resp. obnovených stavieb, diel a úprav objektov - počet obnovených obecných objektov - počet obnovených kultúrnych zariadení - počet asanovaných objektov - počet obnovených obytných objektov - počet domácností zapojených do separovaného zberu - počet zariadení na výrobu energie - rozsah vybudovanej kanalizácie – dĺžky rozvodov - dĺžka obnovených vodných tokov - počet materiálov pre propagáciu a osvetu - rozsah zásahov ochrany v prírode - počet vybudovaných oddychových miest - počet aktivít zameraných na zvýšenie environmentálneho povedomia obyvateľstva - zlepšenie hodnôt kvality zložiek životného prostredia - počet zapojených domácností do separovaného zberu - rozsah ušetrených zdrojov na zber tuhého komunálneho odpadu - počet zberných nádob - počet zlikvidovaných skládok TKO - počet zriadených plôch pre odpadové hospodárstvo

	<ul style="list-style-type: none"> - počet realizovaných zariadení čistenia odpadových vôd ČOV (obecné, domové a skupinové) - počet zariadení na výrobu energie - počet realizovaných krajinnoekologických opatrení - počet jednotiek dĺžky protipovodňových úprav - počet jednotiek plochy rekultivácií - počet km vybudovanej kanalizácie - počet napojených domácností na ČOV - počet km zrekonštruovaného a novo - vybudovaného vodovodného potrubia - počet prednášok, seminárov a podujatí zameraných na životné prostredie a starostlivosť o krajinu - počet programov, súťaží a pozitívnych príkladov v obnove objektov
OČAKÁVANÉ VÝSLEDKY	Zlepšené životné prostredie obce, využitý stavebný potenciál, znížené energetické zaťaženie budov, a obnovená krajina. Dobudovaná environmentálna infraštruktúra a environmentálne povedomie.
ODHADOVANÉ DOPADY	Príťažlivá a upravená obec s kvalitným životným prostredím
ODHADOVANÉ ALOKÁCIE FINANČNÝCH ZDROJOV DO ROKU 2019 V EURO	2 020 000

STRATEGICKÝ CIEĽ	Dobudovaním technickej a sociálnej infraštruktúry vo vidieckom prostredí a udržiavanej krajine s oživenou lyžiarskou a turistickou tradíciou dosiahnuť navrátenie príťažlivosti obce Turecká ako horského turistického strediska
PRIORITA	ROZVOJ ĽUDÍ
ŠPECIFICKÝ CIEĽ	2. Realizácia investícií do ľudí a zlepšenie pripravenosti na rozvoj služieb a budovanie spolupráce
OPATRENIE	2.1. Aktivizovať obyvateľov pre budovanie miestnej komunity a zvýšiť schopnosť obyvateľov poskytovať služby
AKTIVITY	<ol style="list-style-type: none"> 1. aktivity na zvýšenie kvality kultúrneho a spoločenského života s dôrazom na zachovanie kultúrneho a historického dedičstva obce 2. aktivity na posilnenie miestneho manažmentu územia obce (spolurozhodovanie, spolupráca, spoluzodpovednosť a pod.) 3. podpora existujúcich a vznik nových verejnoprospešných iniciatív, združení a spolkov na podporu verejného života a rozvoja (občianske iniciatívy, záujmové združenia, kultúrne a športové kluby, zväzy, spolky apod.) 4. podpora aktivít rozvoja činnosti spolkov, klubov, záujmových a občianskych združení zameraných na podporu kultúrneho a spoločenského života a zachovania tradícií a kultúry vrátane pozitívneho rozvoja jednotlivých oblastí života v obci (priestory, vybavenie pre činnosť, organizovanie podujatí apod.), 5. zavádzanie procesov participatívneho plánovania

	<p>a rozhodovania o živote a rozvoji v obci</p> <p>6. aktivity na podporu koordinácie rozvoja a spoločné programy riadenia rozvoja (rozvojové dokumenty, územné plány, koncepcie, stratégie, projekty a iné),</p> <p>7. aktivity na podporu združovania zdrojov a zakladanie koordináčnych združení zapájania sa aktívnych subjektov do činnosti obce a mikroregiónu (partnerstvá, spoločné produkty a projekty, zimná údržba, sociálna pomoc, apod.),</p> <p>8. aktivity zamerané na zvýšenie miestneho povedomia a lokalpatriotizmu obyvateľstva, zvyšovanie miestneho povedomia a osvety v oblasti identity a obnovy duchovných tradícií (stretnutia, region.výchova, súťaže, osвета a pod.)</p> <p>9. zlepšenie informovanosti o dianí v obci (noviny, web, sociálne siete, interwiev a pod.)</p> <p>10.aktivity na podporu zlepšenia komunikácie a medziľudských vzťahov v obci aj medzi obcami a miestnymi rozvojovými aktérmi (občania, inštitúcie, podniky, organizácie atď.) - stretnutia, facilitácia, web diskusie on-line, dotazníky, prieskumy apod.),</p> <p>11.aktivity na rozvoj športu, kultúry a záujmových činností (podujatia, súťaže, apod.)</p> <p>12.aktivity na podporu miestnych talentov (kultúra, remeslá, šport)</p> <p>13.obnova a podpora miestnych a regionálnych tradícií vo všetkých oblastiach života obce, obnova a zavádzanie nových zvykov a tradícií (kultúrno – spoločenské podujatia, koncerty, divadlo, súbory, umelecké remeslá, jarmoky a iné) –Halušky fest a iné</p> <p>14.aktivity na zapájanie detí a mládeže do komunitného života a budovanie vzťahu k prostrediu- budovanie genius loci (účasť na rozvoji obce, organizovanie a pod.)</p> <p>15.rekonštrukcie a vybudovanie kultúrnych zariadení, priestorov a plôch určených na stretávanie, kultúru a šport (komunitné centrum, klubové miestnosti, divadlo, amfiteáter a pod.)</p> <p>16.podpora uplatňovania oživenia miestnej kultúry zriadením špecifických služieb (tradičná kuchyňa, tvorivé dielne apod.)</p> <p>17.podpora aktivít zameraných na začlenenie obyvateľov do občianskeho a pracovného života</p> <p>18.aktivity pre stabilizáciu mladých a aktivity zamerané na motiváciu pre nárast obyvateľstva a dosiahnutie výstavby a obnovy objektov bývania (programy obnovy, súťaže, pozitívne príklady)</p> <p>19.aktivity zamerané na zvýšenie zručností obyvateľstva obce (vzdelávacie, rekvalifikačné a motivačné programy atď.),</p> <p>20.vzdelávacie programy pre obyvateľstvo pre zvyšovanie schopností pre realizáciu rozvoja</p> <p>21.podpora začínajúcich podnikateľov v malom a strednom podnikaní</p> <p>22.aktivity na podporu a zvyšovanie kvality pri poskytovaní služieb v turizme</p> <p>23.vzdelávanie sprievodcov a poskytovateľov služieb a pre oblasť podnikania v cestovnom ruchu</p> <p>24.vzdelávanie pre účely zvyšovania kvalifikácie v cestovnom ruchu a kvalifikácie pracovných síl pre lepšie uplatnenie sa na trhu práce (jazyková zdatnosť, ako</p>
--	---

	<p>poskytovať dobré služby, programy ako podnikat', aktuálne programy podpory podnikania, informatika, internet, legislatíva, účtovníctvo, daňové povinnosti, a pod.)</p> <p>25.uplatnenie aktívnej politiky trhu práce s cieľom podpory vlastných podnikateľov v obci (príprava a uplatnenie vlastnej kvalifikovanej pracovnej sily)</p> <p>26.aktivity zamerané na zvyšovanie kvalifikácie a rekvalifikáciu pracovnej sily</p> <p>27.aktivity na podporu spolupráce – Ski Turecká a obec, Ski Turecká - mikroregión (tvorba spoločných produktov, zvýhodnenie služieb, zamestnanosť obyvateľov a pod.)</p> <p>28.aktivity pre zvýšenie zamestnanosti a sociálnu inklúziu znevýhodnených a sociálne slabších skupín obyvateľstva</p> <p>29.aktivity na podporu zlepšenia informovanosti obyvateľstva o možnostiach samozamestnania, zamestnania a o dianí v obci a mikroregióne (web, obecné noviny, rozhlas obecné tabule, informačné kampane, vybavenie na tlač periodík apod...),</p> <p>30.organizovanie osvetových a vzdelávacích aktivít pre dospelých</p> <p>31.organizovanie obecných a mikroregionálnych podujatí (súťaže, futbalové turnaje, folklórne slávnosti, športové podujatia, koncerty, apod.)</p> <p>32.aktivity na podporu rozvoja kultúrno - spoločenského života obce,</p> <p>33.podpora programov proti kriminalite</p> <p>34.aktivity na podporu tvorby nových projektov rozvoja obce</p> <p>35.aktivity pre účely zapojenia občanov do vecí verejných, verejnej diskusie, komunikácie a informovanosti</p> <p>36.zlepšenie prístupu a informovanosti verejnosti o rozvoji obce (noviny, letáky, podujatia, miestne médiá a tlač, informačné kanály, ankety, podnety, články verejnosti, info-kancelárie, technológie, internet a pod.)</p> <p>37.podpora získavania skúseností v oblasti marketingu obce (účasť na podujatiach, spolupráca, exkurzie, a i.),</p> <p>38.aktivity zamerané na marketing a propagáciu (publikácia, internet, webstránky atď.)</p> <p>39.organizovanie študijných ciest obyvateľov obce a osveta (spolupráca, exkurzie, výstavy, výmena skúseností, získavanie informácií a pod.)</p>
OPRÁVNENOSŤ	<i>obec, školy, inštitúcie a organizácie so zameraním na vzdelávanie a osvetu, záujmové združenia pre cestovný ruch a manažment</i>
ODÔVODNENIE	<p>Z hľadiska uplatnenia sa obyvateľstva na trhu práce má vzdelanostná štruktúra obyvateľov výrazne negatívny pomer. Záujem o vyššie vzdelanie je silne demotivovaný skutočnosťou, že stagnuje trh práce a v obci a jej okolí nie sú pracovné príležitosti, ktoré by takéto vzdelanie vyžadovali. V obci žije cca 56% t.j. prevažná časť obyvateľov v produktívnom veku. Z toho je takmer 80% ekonomicky aktívnych. Väčšina obyvateľov až 79% za prácou dochádza, prevažne do blízkeho krajského mesta Banská Bystrica. S cieľom zapojiť obyvateľstvo obce do rozvojového a pracovného procesu, je potrebné vytvoriť podmienky a realizovať vzdelávacie a informačné aktivity za účelom pre zvyšovanie zručností, vzdelanostnej úrovne, jazykovej zdatnosti, informovanosti o možnostiach získavania</p>

	<p>finančných prostriedkov a následne zabezpečiť podporu pri začatí podnikania príp. samozamestnania hlavne v cestovnom ruchu. Všetky aktívne subjekty obce by mali viac navzájom spolupracovať a informovať sa. Prevádzkovateľ lyžiarskeho strediska a správca rekreačného územia-obec nespolupracujú v rámci obecných aktivít avšak menší podnikatelia, občianske iniciatívy a iní partneri rozvoja na území obce komunikujú dostatočne. Chýba im spoločná platforma spolupráce v prospech rozvoja obce. Jednou z príčin je aj absencia komunitných priestorov a nedostatočná informatizácia a modernizácia verejnej správy tak, aby bolo možné zabezpečiť intenzívnejšiu spoluprácu s miestnymi a regionálnymi zamestnávateľmi, štátnymi lesmi a zapájať ich do rozvoja. Spolková činnosť sa sústreďuje na vysoký podiel spoločenských a športových aktivít. Stále absentuje vyššia občianska participácia a angažovanosť na veciach verejných. Rozvojové možnosti sa sústreďujú na rozvoj ľudského potenciálu, na zvýšenie uvedomelosti a vedomia, vzdelávanie, prácu s deťmi a mládežou ako aj na zlepšovanie podmienok pre sociálne odkázaných spoluobčanov a kultúrno-spoločenský život. Obyvateľstvo je nedostatočne pripravené prevziať zodpovednosť za existenciu podmienok života v obci hlavne z hľadiska tvorby pracovných miest, samozamestnania a osobnostnej kvality pre poskytovanie služieb turistovi. Jeho schopnosti, zručnosti a iné osobné kvality sú priaznivé a dávajú vysoký predpoklad efektivity vynaložených investícií. Rovnakým predpokladom podpory komunity obce je existencia dochovaných kultúrohistorických hodnôt, tradícií a zachovaných zvykov z minulosti aj súčasnosti už i s ohľadom na budovanie imidžu obce vo vzťahu k prioritnému zameraniu obce na slovenský a nadnárodný turizmus. Dobrovoľníctvo a vzťah k obci sú skvelé predpoklady pre vysokú kvalitu služieb a tvorbu príjemného návštevného miesta. Do života obce preniká vplyv mestského spôsobu života. Pre zvýšenie atraktivity prostredia obce má veľký vplyv existencia miestnej komunity, ktorá v súčasnosti postráda silu, ktorú si turizmus vyžaduje. Pre zvýšenie návštevnosti a podporu marketingu je mimoriadne dôležitá kvalita obyvateľa obce, jeho kultúrny a spoločenský život ako aj jeho kvalifikácia vykonávať služby v cestovnom ruchu, ktorý predstavuje hlavný zdroj pracovných príležitostí dnes ale aj v budúcnosti.</p>
MONITORING A HODNOTENIE OPATRENIA	
<p>UKAZOVATEĽ MERATEĽNÝ INDIKÁTOR</p>	<ul style="list-style-type: none"> - počet verejných stretnutí - počet zapojených občanov do prieskumu verejnej mienky - počet programov práce s verejnosťou - počet zapojených aktívnych subjektov do činnosti na veciach verejných - počet uskutočnených vzdelávacích a osvetových programov pre obyvateľstvo - počet uskutočnených exkurzií, študijných ciest - počet organizovaných podujatí - počet obnovených tradícií - počet nových kultúrno spoločenských podujatí - počet návštevníkov podujatí obce a pod. - počet zapojených obyvateľov do verejného života a do rozhodovania o veciach verejných - počet osôb zapojených do sociálneho programu - počet vyškolených obyvateľov - počet obyvateľov zapojených do spolkového života

	<ul style="list-style-type: none"> - počet obnovených tradícií - počet výtlačkov obecných novín, periodík - počet zriadených obecných tabúl - počet facilitácií, prednášok - počet podporených spolkov, klubov, záujmových a občianskych združení - počet účastníkov na podujatiach - počet rozvojových dokumentov, územných plánov, koncepcií, stratégií, projektov - počet založených partnerstiev verejno-súkromného sektora - počet partnerských projektov - počet podujatí, študijných ciest, exkurzií
OČAKÁVANÉ VÝSLEDKY	Vybudovaný komunitný život v obci, vyššie miestne povedomie, kvalifikovaná pracovná sila pre služby v cestovnom ruchu a hospodárenie s miestnymi zdrojmi a bohatý kultúrny a spoločenský život
ODHADOVANÉ DOPADY	Kvalitný, angažovaný a konkurencieschopný ľudský potenciál
ODHADOVANÉ ALOKÁCIE FINANČNÝCH ZDROJOV DO ROKU 2019 V EURO	192 000

STRATEGICKÝ CIEĽ	Dobudovaním technickej a sociálnej infraštruktúry vo vidieckom prostredí a udržiavanej krajine s oživenou lyžiarskou a turistickou tradíciou dosiahnuť navrátenie prítlačivosti obce Turecká ako horského turistického strediska
PRIORITA	EKONOMICKÝ ROZVOJ
ŠPECIFICKÝ CIEĽ	3. Budovanie obce ako strediska cestovného ruchu a zvýšenie návštevnosti
OPATRENIE	3.1. Rozvíjať vidiecke podnikateľské prostredie pre rozvoj celoročnej turistiky a budovať infraštruktúru cestovného ruchu
	<ol style="list-style-type: none"> 1. komunikácia a spolupráca s podnikateľským prostredím a pomoc na začatie podnikania pre mladých podnikateľov a farmárov 2. podpora začínajúcich podnikateľov v malom a strednom podnikaní 3. aktivity zamerané na zvyšovanie kvalifikácie, zručností obyvateľov a rekvalifikáciu pracovnej sily (vzdelávacie, rekvalifikačné a motivačné programy atď.), 4. vzdelávanie pre účely zvyšovania kvalifikácie v hospodárskych činnostiach a kvalifikácie pracovných síl pre lepšie uplatnenie sa na trhu práce (remeslá, jazyková zdatnosť, ako poskytovať dobré služby, programy ako podnikateľ, aktuálne programy podpory podnikania, informatika, internet, legislatíva, účtovníctvo, daňové povinnosti, a pod.) 5. aktivity pre zvýšenie zamestnanosti a sociálnu inklúziu znevýhodnených a sociálne slabších skupín obyvateľstva 6. územná príprava rozvojových lokalít pre rekreáciu, a územnoplánovacia príprava (majetko-právne

AKTIVITY/PROJEKTY

- vysporiadanie, územnotechnické a územnoplánovacie podklady, územný plán, technická a dopravná infraštruktúra, a i.) - časť Salašky a lyžiarsky areál
7. usporiadanie vlastníckych vzťahov k pozemkom, sceľovanie a arondácia pozemkového vlastníctva
 8. podpora získavania informácií a skúseností manažmentu obce a jej partnerov (aktívna účasť na výstavách, študijných cestách, workshopoch a pod.)
 9. vzdelávacie a informačné akcie, výmenné návštevy podnikov, poradenské služby, spolupráca – zameranie na zavádzanie inovácií, zlepšovanie výkonnosti podnikov, prenos vedomostí v oblasti vidieckeho hospodárenia a cestovného ruchu
 10. tvorba marketingových stratégií a koncepcií a podpora marketingových aktivít pre investorov
 11. aktivity marketingu a propagácie obce a vidieckeho cestovného ruchu, agroturistiky, rekreačnej turistiky horského a podhorského typu okolitých obcí (propagačné materiály, web stránky o obci a mikroregiónu, miestne príbehy a povesti, zaradenie do regionálnych a národných portálov a pod.)
 12. budovanie jednotného vnútorného a vonkajšieho informačného systému vo väzbe na región
 13. podpora rozvoja cestovného ruchu obce v rámci mikroregiónu a aktivity na podporu tvorby ponuky pre turistu (združenia, stretnutia, stratégie, koncepcia CR, tvorba produktov, ponuka služieb, spolupráca, propagácia, apod.)
 14. vybudovanie a obnovenie existujúcich tratí a horských cyklotrás obecnej a mikroregionálnej siete pre zimnú a letnú prevádzku a chodníkov v prírode (turistické chodníky, bežecké trate, pre cyklistov a kolieskové korčule a bežecké lyžovanie)
 15. zapojenie sa do budovania náučných, kultúrno-poznávacích a tématických regionálnych produktov a trás (Banskobystrický geopark-chodník Medená cesta, geograficko-historický náučný chodník, banícka a povstalecká uhliarska história aj v obciach mikroregiónu Starohorská dolina a okolie, geologické a prírodné hodnoty, roľníctvo, drevorubačstvo, dosah Banskej Bystrice, Zvolena, MR Starohorská dolina, atd. (Uhliarsky náučný chodník)
 16. aktivity zamerané na údržbu a značenie všetkých obecných a nadobecných existujúcich a nových trás športu (bežkárske a zjazdové trate, turistické, cyklistické, ai.)
 17. budovanie oddychových miest s prístreškami na trasách turistických, náučných chodníkov a cyklotrás (zastávky v obci, odpočívadlá, studničky a pod.)
 18. nadobecné aktivity spoločnej propagácie obce, mikroregiónu, a turistických lokalít (informačný systém regiónu, organizovanie súťaží, výstav, podujatí, prezentácií apod.)
 19. aktivity na zlepšenie informovanosti pre návštevníka a prehliadky obce (letáky a informačné materiály, médiá a pod.)
 20. aktivity na modernizáciu, zlepšenie a rozvoj poľnohospodárskej výroby a lesného hospodárstva a spracovateľských kapacít v súlade so zachovaním krajinného obrazu obce

	<p>21. podpora diverzifikácie poľnohospodárskych a lesohospodárskych činností v turizme (agroturistika, malé výroby, prezentácia výroby salašníctva apod.)</p> <p>22. podpora malých, mladých farmárov, podpora rozvoja malých, rodinných agrofariem s využitím aj v agroturistike</p> <p>23. investície do nepoľnohospodárskych činností, podpora živnostníkov, remeselníkov a pod.</p> <p>24. vybudovanie agroturistických zariadení vidieckeho typu (rodinné farmy a agrofarmy, konská farma, salaše, ubytovacie zariadenia s tradičným hospodárením a pod.)</p> <p>25. budovanie kapacity na spracovanie produktov ekologického poľnohospodárstva</p> <p>26. podpora vzniku biofariem, spracovanie a predaj produktov (mlieko, syr, tvaroh atd.)</p> <p>27. aktivity zavádzania inovácií, nových metód a nástrojov práce v poľnohospodárskych, potravinárskych a lesníckych podnikoch pre zvýšenie ich efektívnosti</p> <p>28. zdokonalenie a zracionalizovanie pestovania a ochrany lesa, ťažby dreva, manipulácie a dopravy dreva, zberu ostatnej lesnej produkcie a pestovanie reprodukčného materiálu v lesných škôlkach</p> <p>29. obnova strojov a zariadení na ťažbu a spracovanie drevnej hmoty</p> <p>30. budovanie zariadení pre výrobu obnoviteľných zdrojov energie</p> <p>31. zvyšovanie hospodárskej hodnoty lesov</p> <p>32. ekologická stabilizácia a ochrana krajiny realizáciou vodohospodárskych, protieróznych, ekologických a rekultivačných opatrení</p> <p>33. budovanie produktu cestovného ruchu s nadregionálnym významom (MR Starohorská dolina, Banskobystrický geopark o.z. a i.)</p> <p>34. budovanie doplnkových komerčných produktov, zariadení, služieb a prevádzok blízky strediskám špecifickej turistiky (malé zoologické záhrady hospodárskych zvierat, hipoturistika, výroba kulinárskych špecialít ...)</p> <p>35. zriadenie malých remeselných výrobných prevádzok (kováčstvo, kolárstvo, včelárstvo, výroba mlieka, mliečnych produktov, práca s ovčou vlnou, tkanie kobercov, drevovýroba, výroba šindľov, kamenárska výroba, spracovanie využiteľných odpadov a pod.),</p> <p>36. zriaďovanie malých remeselných prevádzok pre ľudí so zníženou pracovnou schopnosťou (chránené dielne)</p> <p>37. budovanie výrobných prevádzok a prevádzok služieb s využitím existujúceho stavebného a iného hmotného potenciálu</p>
OPRÁVNENOSŤ	<p><i>obec, miestne iniciatívy v rozvoji a cestovnom ruchu, združenia podnikateľov, podnikatelia, družstvo, urbár, SHR, živnostníci</i></p>
	<p>V súčasnosti sa v Tureckej a okolí rozvíja najmä turistický ruch; v letnom období je východiskom turistických túr na hlavný hrebeň, v zimnom období zas turistov láka lyžiarske stredisko. Turecká sa nachádza z hľadiska rozvoja cestovného ruchu vo významnom priestore a je súčasťou rekreačného celku NP Veľká Fatra pod vrchom Krížna.. Lyžiarske stredisko Turecká-Krížna leží pod vrcholom Krížnej a má k dispozícii 6 lyžiarskych vlekov s celkovou prepravnou</p>

ODÔVODNENIE

kapacitou 2600 osôb/hod. Celková dĺžka zjazdoviek je 9950 m. Tvoria ho turistická základňa Salašky a lokalita Líška až po vrchol Krížnej (1 574 m n. m.). Obec je a môže byť z hľadiska rekreácie cieľovým miestom horského cestovného ruchu nielen vo väzbe na mestá ako: Bystrica, Zvolen, ale aj v rámci Slovenska. Obec Turecká s ohľadom na jej polohu a históriu lyžiarskeho strediska predstavuje významné územie s možnosťou orientácie na hlavnú hospodársku činnosť –cestovný ruch. V súčasnosti obec ponúka len niekoľko menších produktov CR ale neponúka žiadny komplexný balík služieb. Je potrebné dobudovať jednotný informačný systém, vytvoriť ponuku doplnkových služieb vrátane predaja miestnych produktov.

Najvýznamnejším ubytovacím zariadením je penzión San Bernard V blízkosti obec je množstvo turistických trás a chodníkov. Cykloturistika, pešia a náučná turistika, bežecké trate nie sú na dostačujúcej úrovni. Propagácia obce je minimálna, chýbajú obecné a mikroregionálne propagačné materiály. Nezanedbateľným faktom je aj skutočnosť, že územie obce leží v oblasti významne spojenej s banskou históriou (Banská Bystrica okolie) a bohatej na prírodné pamiatky (územie európskeho významu NP Veľká Fatra). Tieto skutočnosti predurčujú obec na využitie tohoto potenciálu pri zvýšení návštevnosti celého mikroregiónu. Obec má predpoklady pre vytvorenie podmienok pre oddych a regeneráciu turistu, ktorý hľadá typicky vidiecke miesto s možnosťou rekreácie. Obec Turecká kvôli svojej ťažšej dostupnosti a slabej vybavenosti, láka najmä obyvateľov hľadajúcich sezónne ubytovanie – chalupy alebo rekreačné služby. Obci chýba lepšia propagácia a zaujímavý „magnet“ pre zvýšenie záujmu nielen o návštevnosť turistami ale aj o trvalé bývanie v zaujímavom vidieckom prostredí s možnosťami hospodárskeho ale aj iného využitia. S cieľom zapojiť obyvateľstvo obce do rozvojového a pracovného procesu, je potrebné vytvoriť podmienky a realizovať vzdelávacie a informačné aktivity za účelom pre zvyšovanie zručností, vzdelanostnej úrovne, jazykovej zdatnosti, informovanosti o možnostiach získavania finančných prostriedkov a následne zabezpečiť podporu pri začatí podnikania, samozamestnania a pod. Všetky aktívne subjekty obce by mali viac navzájom spolupracovať a informovať sa. Jednou z príčin je aj nedostatočná informatizácia a modernizácia verejnej správy tak, aby bolo možné zabezpečiť intenzívnejšiu spoluprácu s miestnymi a regionálnymi zamestnávateľmi a inými aktívnymi subjektami pôsobiacimi v obci a zapájať ich do rozvoja. Najväčším hospodárom je lesohospodársky podnik sú Lesy SR, OLZ Slovenská Ľupča, a Pozemkové spoločenstvo Turecká. Obec nemá dostatočný potenciál a tradície pre rozvoj podnikania v oblasti remeselnej výroby ale má potenciál pre rozvoj spracovania dreva, poľnohospodárstva, včelárstva, lesníctva aj agroturistiky. Miestne zdroje nie sú dostatočne využívané. V obci neexistujú podniky, remeselné dielne alebo iné podniky. Výrobná aktivita by mohla byť založená na ťažbe a spracovaní miestnej surovinovej základne, ktorá využíva zdroje dreva. Aby bol rozvoj efektívny je dôležité podporovať využívanie a zhodnocovanie miestnych zdrojov, tradičné formy hospodárenia, remeselnú činnosť, rôzne doplnkové aktivity a služby v cestovnom ruchu a ďalšie, ktoré vedú k samozamestnávaniu občanov.

	<p>Tiché prírodné a klimatické podmienky predurčujú obec pre rozvoj agroturistiky hlavne v oblasti vidieckej turistiky a škôl v prírode. Okrem toho má obec nevyužitú poznávaciu a oddychovú turistiku. Aby aj obec mala ekonomický prínos z podnikania je nevyhnutné zlepšenie a zvýšenie využitia existujúcich vnútorných kapacít akými sú prírodné, ľudské a hmotné zdroje a postaviť svoj vnútorný rozvoj na existujúcich danostiach nielen samotnej obce ale celého mikroregiónu. V obci absentujú ubytovacie zariadenia. Ubytovanie na súkromí je minimálne aj z dôvodu nepripravenosti obyvateľstva. Prevažuje chalupárerie a chatovanie s občasou sezónnou návštevnosťou. Nielen v obci ale hlavne v jej okolí chýba ponuka služieb pre ubytovaných hostí ako doplnková forma zážitkovej turistiky aj pre hostí, ktorí popri wellness a kúpeľných aktivitách vyhľadávajú zážitkovú vidiecku turistiku. Obec takmer nevyužíva svoje tradície, históriu ako aj prírodný potenciál v prospech vlastnej ekonomickej prosperity. Spolupráca na regionálnej úrovni je v rámci budovania rozvoja vidieka v partnerstve Banskobystrický geomontánny park a budovania produktu geoturizmu Banskobystrický geopark. Obec sa pripravuje na realizáciu ďalšieho rozvoja prostredníctvom programu LEADER a buduje spolu s okolitými obcami rozvojovú stratégiu, čím vytvára priestor pre miestnych rozvojových aktérov.</p>
MONITORING A HODNOTENIE OPATRENIA	
<p>UKAZOVATEĽ MERATEĽNÝ INDIKÁTOR</p>	<ul style="list-style-type: none"> - počet novovzniknutých SZČO a podnikov - počet nosičov informácií - počet nových produktov pre turistu v obci - počet sprievodcov v cestovnom ruchu - počet km siete poznávacích trás - počet zriadených náučných chodníkov - počet turistov prechádzajúcich náučnými chodníkmi a sieťou poznávacích trás - počet vybudovaných oddychových miest s prístreškami - počet informačných a orientačných objektov - počet vydaných propagačných materiálov - počet uplatnených marketingových nástrojov - www stránka /počet návštev na stránke/ - počet návštevníkov obce - počet m vybudovaných resp. rekonštruovaných ciest a chodníkov - počet m vybudovaných resp. rekonštruovaných inžinierskych sietí - počet m vybudovaných resp. rekonštruovaných lyžiarskych vlekov, tratí - počet atraktivít, podujatí a akcií pre návštevníka - počet prenocovaní a príjmy z ubytovania - počet účastníkov vzdelávania a získavania skúseností v podnikaní (vzdelávanie, osвета, exkurzie a pod.) - počet projektov na podporu rozvoja CR - počet vzdelávacích, rekvalifikačných a motivačných programov - počet uskutočnených vzdelávacích a osvetových programov pre obyvateľstvo - počet vyškolených obyvateľov - počet web stránok, obecných novín zameraných na informovanie obyvateľstva - počet obyvateľov začlenených do pracovného života

	<ul style="list-style-type: none"> - počet nových a obnovených akcií, podujatí a programov - počet obnovených tradícií - počet účastníkov programov - počet podujatí, študijných ciest, exkurzií - počet nových podnikajúcich subjektov - počet novovzniknutých pracovných miest - počet malých podnikateľov - počet novovzniknutých služieb a prevádzok - počet nových rodinných fariem - počet produktov miestnej výroby na trh - počet ubytovacích kapacít na súkromí / počet lôžok - počet návštevníkov - počet zriadených nových prevádzok pre účely doplnkových služieb - počet novovzniknutých a obnovených remesiel - počet nových služieb turistom -
OČAKÁVANÉ VÝSLEDKY	Zvýšená zamestnanosť a schopnosť obyvateľstva sa zamestnať v doplnkových službách a vytvárať nové pracovné príležitosti
ODHADOVANÉ DOPADY	Zvýšená návštevnosť, vyššie príjmy do rozpočtu obce a vyššie príjmy obyvateľstva z hlavných aj doplnkových ekonomických činností
ODHADOVANÉ ALOKÁCIE FINANČNÝCH ZDROJOV DO ROKU 2019 V EURO	3 240 000

2. Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie programu

Aktérmi programu sú:

- riadiace orgány
- koneční realizátori
- užívatelia jednotlivých opatrení

2.1. Riadiaci orgán Programu rozvoja –PHSR

Pre zabezpečenie realizácie programu je ustanoveným riadiacim orgánom programu volená resp. Obcou zriadená tzv. „**Rada rozvoja obce v zložení a zastúpení poslancov obecného zastupiteľstva**“.

Orgán navrhuje, riadi a zlepšuje procesy rozvoja s cieľom podporovať politiku a stratégiu definovanú v schválenom programovom dokumente tak, aby ním zabezpečované činnosti boli s ostatnými orgánmi koordinované a prispievali k efektívnosti a účinnosti podpory rozvoja aktivít na území obce.

Funkcie riadiaceho orgánu:

- zabezpečiť, aby činnosti súvisiace s financovaním boli v súlade s kritériami PHSR a aby počas celého obdobia realizácie boli v súlade s platnými národnými a EÚ predpismi.
- overenie dodávky spolufinancovaných tovarov a služieb a overenie, že výdavky deklarované prijímateľmi na činnosti, boli skutočne vynaložené a sú v súlade s národnými a EÚ predpismi.
- zabezpečiť systém na evidenciu a uchovávanie účtovných záznamov o každej operácii v rámci PHSR v elektronickej podobe a zabezpečenie zberu údajov o realizácii, ktoré sú potrebné na finančné riadenie, monitorovanie, overovania, auditu, kontroly a hodnotenie
- zabezpečiť, aby prijímatelia a iné orgány zapojené do realizácie operácií viedli buď samostatný účtovný systém alebo vhodné kódové označenie účtov pre všetky transakcie súvisiace s operáciou tak, aby boli v súlade s národnými účtovnými pravidlami
- zabezpečiť, aby sa hodnotenia PHSR vykonávali v súlade s platnými predpismi
- stanoviť postupy, aby sa všetky dokumenty týkajúce sa výdavkov, auditov a kontrol uchovávali v súlade s požiadavkami platných predpisov
- usmerňovať práce monitorovacieho výboru a poskytovanie dokumentov požadovaných na umožnenie kvalitnej realizácie PHSR
- stanoviť zjednodušený spôsob zverejnenia príslušnej správy (letáky, média, tlač)
- zabezpečiť spôsob financovania riadiacej, monitorovacej a administratívnej činnosti PHSR

Obec podľa zákona č. 539/2008 a zákona č. 309/2014 Z.z.:

- ☐ spracúva, schvaľuje, riadi a pravidelne vyhodnocuje plnenie programu obce
- ☐ poskytuje súčinnosť pri príprave a realizácii programu VÚC v území regiónu
- ☐ poskytuje súčinnosť pri príprave regionálnych operačných programov
- ☐ spolupracuje pri zabezpečovaní rozvojových spoločných zámerov viacerých obcí
- ☐ zriaďuje s inými obcami združenie obcí k ekonom.-sociál. rozvoju obce a VÚC
- ☐ spracováva stanovisko k programom regionálneho rozvoja

adresa a kontakty riadiaceho orgánu pre program

Obecný úrad Turecká

Turecká 341

976 02 Staré Hory

Tel. č. 048/419 92 70

Email: info@obecturecka.sk

zodpovedná osoba: starosta obce Turecká : **Ivan Janovec**

(tel. kontakt : 048/419 9270, mobil: 0905 534 939, email: starosta@obecturecka.sk)

(schváli zastupiteľstvo obce uznesením)

Aktérmi programu sú:

- riadiaci a monitorovací orgán
- koneční realizátori (obec, občania, podnikatelia, združenia, spolky, kluby atď.)
- užívatelia jednotlivých opatrení

2.2. Hlavné zásady administratívy Programu rozvoja –PHSR

Opatrenia na organizačné zabezpečenie efektívnej realizácie, monitorovania a hodnotenia Programu rozvoja je potrebné záväzne zabezpečiť v zmysle uznesenia „**Rady rozvoja obce**“ a uznesenia zastupiteľstva obce takto:

1. stanoviť spracovanie hodnotiacej správy Programu za príslušný rok každoročne v termíne do 15.2. nasledujúceho roka (napr. správu za rok 2016 v termíne do 15.2.2017)
 2. zostaviť spôsob hodnotenia podľa ukazovateľov programu (zodpovednosť a metodika)
 3. stanoviť zjednodušený spôsob zverejnenia príslušnej správy (letáky, médiá, tlač)
 4. zabezpečiť spôsob monitoringu a koordinácie spoločných rozvojových projektov (zodpovednosť a harmonogram)
 5. zabezpečiť spôsob financovania riadiacej, monitorovacej a administratívnej činnosti Programu
 6. zabezpečiť súlad rozvojových zámerov z územia s Programom rozvoja
 7. zabezpečiť informovanosť verejnosti o programe a jeho plnení
 8. zabezpečiť prístup k informáciám pre prípravu rozvojových projektov a fundraising
 9. každoročne zostaviť koncentráciu finančných zdrojov obce na prípravu kofinancovania rozvojových projektov (rezerva v rozpočte obce)
 10. zabezpečiť profesionálne účtovníctvo pre projekty zo štrukturálnych fondov EÚ (vyškolenie a financovanie)
 11. zabezpečiť mobilizáciu zdrojov z územia a vyškolenie vlastných resp. externých odborníkov pre projektovú činnosť
-

3. Finančné zabezpečenie - Turecká

Odhad objemu potrebných finančných zdrojov a možnosti ich zabezpečenia pre roky 2016-2019 –tabuľka cieľov a opatrení z Akčného plánu - príloha č. 1

čís	Špecifický cieľ (Priorita)	%	2016 -2017	EUR	%	2018 - 2019	EUR	SPOLU
	Opatrenie							Eur
1	Dobudovanie a modernizácia základných služieb obyvateľstvu a zlepšenie kvality životného prostredia							
1.1	Zlepšiť podmienky pre bývanie a dobudovať služby obyvateľstvu	38		580 000	62		945 000	1 525 000
1.2	Obnovovať dedinu, zlepšiť a udržiavať kvalitu krajiny a stav životného prostredia	8		160 000	92		1 860 000	2 020 000
	Opatrenie celkom	21 10,61		740 000	79 40,20		2 805 000	3 545 000
2	Realizácia investícií do ľudí a zlepšenie pripravenosti na rozvoj služieb a budovanie spolupráce							
2.1	Aktivizovať obyvateľov pre budovanie miestnej komunity a zvýšiť schopnosť obyvateľov poskytovať služby	42		81 000	58		111 000	192 000
	Opatrenie celkom	42 1,16		81 00	58 1,59		111 000	192 000
3	Budovanie obce ako strediska cestovného ruchu a zvýšenie návštevnosti							
3.1	Rozvíjať vidiecke podnikateľské prostredie pre rozvoj celoročnej turistiky a budovať infraštruktúru cestovného ruchu	60		1 933 500	40		1 300 500	3 240 000
	Opatrenie celkom	60 27,71		1 933 500	40 18,73		1 300 500	3 240 000
	SPOLU (Opatrenia na rok)			2 754 500			4 222 000	6 977 000
	SPOLU (Priority) 100%	39			61		100	

4. Monitoring

4.1. Systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu - Príloha č. 3 s ustanovením merateľných ukazovateľov

V záujme efektívneho a koordinovaného postupu činnosti pri realizácii Programu, jeho strategických cieľov a opatrení bude v termíne do 3 mesiacov od schválenia Programu v zastupiteľstve obce zriadený Monitorovací výbor, ktorého úlohou bude v pravidelných intervaloch hodnotiť zabezpečovanie programu v zmysle **tabuľky na doplnenie ukazovateľov vid'. príloha č. 3.**

4.2. Monitorovací orgán Programu rozvoja –PHSR

Monitorovacím orgánom bude zvolený orgán združenia v zmysle organizačného zabezpečenia.

Potreba aktualizácie PRO sa vykonáva podľa potreby a môže mať viacero príčin:

- zmena legislatívy (národnej, resp. EU legislatívy)
- zmena existujúcich programových dokumentov vyššej úrovne s dopadom na územie PHSR napr. PHSR a Územný plán samosprávneho kraja, operačné programy ŠF EU,
- vytvorenie nového dokumentu vyššej úrovne ako je napríklad Integrovaná stratégia rozvoja územia (program LEADER) a potreba harmonizácie obecných programov s týmto dokumentom,
- zásadnejšia zmena podmienok na miestnej úrovni, ako napr. vstup významného investora, živelná pohroma, „vyššia moc“ a pod.

Každá aktualizácia PHSR je schválená obecným zastupiteľstvom.

adresa a kontakty monitorovacieho orgánu pre program

Obecný úrad Turecká
Turecká 341
976 02 Staré Hory
Tel. č. 048/419 92 70
Email: info@obecturecka.sk

zodpovedná osoba: (tel. kontakt :)

Systém monitorovania a hodnotenia

A./ Priebežné hodnotenie počas obdobia – jeho hlavným cieľom je kontrola priebehu PHSR podľa definovaných cieľov (efektívnosť) a dôsledné stanovenie každej zmeny v sociálnoekonomickom prostredí (relevantnosť). Priebežne hodnotenie môže odporúčať zmeny v rozdelení zdrojov v PHSR a v ich implementácii.

B/ Záverečné hodnotenie – sa vykonáva po skončení implementácie PHSR a hodnotí využitie prostriedkov, účinnosť a efektívnosť celého programu.

Monitorovanie PRO sa uskutočňuje prostredníctvom ukazovateľov, ktoré sa vzťahujú na špecifické ciele, hodnotia stav implementácie PHSR a poukazujú na dosiahnutý vývoj vo vzťahu k akčnému a finančnému plánu.

5. Časový harmonogram realizácie programu

5.1. Krátkodobé plánovanie do roku 2019

Plánovanie na 2-4 roky sa uskutočňuje za účelom plánovania a kumulácie vnútorných zdrojov (ľudských, materiálnych a finančných) a za účelom koordinácie a súladu s prijatými prioritami obce.

Ide o podrobný prieskum záujmov miestnych a regionálnych rozvojových aktérov a ich koordináciu v záujme skutočných potrieb a možností. Rovnako takéto plánovanie vytvára výborné predpoklady pre partnerskú spoluprácu a spoločné rozvojové projekty s vyššou uskutočniteľnosťou a trvalou udržateľnosťou. Kvalitným plánovaním je možno predchádzať nesprávnym rozhodnutiam ako aj možným stretom záujmov rôznych záujmových skupín v rozvoji obce.

Akčný plán obvykle zabezpečuje:

- Úlohy
- Personálna náročnosť
- Časová náročnosť
- Finančná náročnosť
- Zodpovednosť za realizáciu.

Akčné plánovanie sa v nasledujúcej etape vo väzbe na priority rozvoja obce bude zaoberať programovaním jednotlivých rozvojových oblastí v zmysle špecifických cieľov a opatrení na obdobie 2 – 4 roky.

VZOR PRACOVNÉHO LISTU IDENTIFIKÁCIE PROJEKTU 2 Krátkodobé plánovanie aktivít rozvoja v časovom horizonte 2-4 roky.

Aktivita (presné pomenovanie):	
3 Zodpovedná osoba / organizácia	
3.1.1.1.1 Čas realizácie, doba trvania (od-do)	
Rozpis realizačných etáp (akcií) v rámci aktivity	
3.2 Rozpočet (celkový náklad, rozpis podľa etáp)	
3.2.1.1.1 Možné finančné zdroje (vlastné, národné a zahraničné zdroje)	

Poznámka: Akčný plán je krátkodobý plán a je nutné ho min. 1x dvojročne vyhodnotiť a aktualizovať. Jeho význam je v plánovaní krátkodobých investícií ako záväzný podklad pre plánovanie doplnkových finančných zdrojov (vlastných, obecných, úverových a pod.)

5.2. Plán investičných a neinvestičných zámerov obce na roky 2016-2022 príloha č. 1

INFORMOVANOSŤ A PUBLICITA

Informovanosť a publicita Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Turecká 2016 - 2022 (skr. PHSR 2016-2022)

Program rozvoja obce bude po schválení jeho znenia zverejnený na web stránke obce www.obecturecka.sk), tlačenou formou letáka pre verejnosť a v miestnej tlači. Súčasťou zverejnenia informácie o Programe je nevyhnutné zabezpečiť formu diskusie s verejnosťou (tlač, televízia, rozhlas a pod.) za účelom zrozumiteľnosti o možnostiach širokého uplatnenia Programu, ktorý sa stáva programom každého obyvateľa a užívateľa územia aj vo vzťahu k žiadostiam o podporu z EÚ fondov.

Rovnako bude zverejňovaná každoročná Správa o monitoringu a hodnotení Programu.

„Rada rozvoja obce“ zabezpečí pravidelnú komunikáciu s miestnymi aktérmi rozvoja o všetkých aspektoch uplatňovania programu.

„Rada rozvoja obce“ zabezpečí slávnostné uvedenie Programu rozvoja „do života“ za účasti regionálnych partnerov, orgánov štátnej správy, regionálnej samosprávy a susedných obcí za účelom poskytnutia informácie o možných dopadoch resp. spolupráci v budúcom rozvoji.

Účastníkmi programovania sú:

- manažment obce
- akčná plánovacia skupina obce
- formálne štruktúry – mimovládne a neziskové organizácie a komunitné nadácie
- neformálne – miestne záujmové skupiny (spolky, kluby apod.)
- rôzne skupiny založené ako lokálne partnerstvá so spoločným záujmom
- podnikateľské siete, zväzy, únie, združenia výrobcov, spracovateľov
- regionálne profesné zväzy
- rôzne partnerstvá verejného a súkromného sektoru
- jednotlivci a výrazné osobnosti
- experti - odborníci
- podporné orgány (národné, regionálne aj medzinárodné organizácie)

Prílohy k dokumentu

Príloha č. 1 : Plán investičných a neinvestičných zámerov obce na roky 2016-2022

Príloha č. 2 : Ako pracovať Programom hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Príloha č. 3 : Monitorovacia tabuľka

Použité materiály pre spracovanie programového dokumentu

- Kavčáková I. a kol.: Programovanie trvaloudržateľného rozvoja obcí, miest a vidieckych mikroregiónov – metodika ako spracovať strategický dokument Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce, 2002, aktualizácia 2014
- Kronika obce
- ÚPN VÚC Banskobystrického kraja a jeho Zmeny a doplnky
- PHSR Banskobystrického kraja 2015-2023
- Súpis pamiatok na Slovensku- KPÚ SR, MK SR
- Vlastivedný slovník obcí na Slovensku, 2. časť
- Geoportál VÚPOP Bratislava
- Geoportál a registre Štátnej ochrany prírody SR
- Geoportál Národného lesníckeho centra, Zvolen
- Atlas krajiny SR – digitálny on - line
- Mapový server Štátneho geologického ústavu Dionýza Štúra (ŠGÚDŠ)
- SAŽP, 1995 : RÚSES okresu Banská Bystrica, Správy o stave životného prostredia 2012
- Štatistický úrad SR k 31.12.2015
- Štátne registre a evidencie k 31.12.2015
- Brožúrky o obciach, poskytnuté obecnými úradmi
- Propagačné materiály o obci a web stránky obce a ubytovacích zariadení